Quaderns per a la Inclusió Social, 5

inclusió

Les entitats d'acció social d'Església a Catalunya: organització i aportacions a la cohesió social

Ángel Belzunegui Eraso (dir.)

[publicacions]
urv

QUADERNS PER A LA INCLUSIÓ SOCIAL

Les entitats d'acció social d'Església a Catalunya: organització i aportacions a la cohesió social

Ángel Belzunegui Eraso (dir.)

[publicacions]
urv

Tarragona, 2016

Coordinació de la recerca:
Àngel Belzunegui Eraso. Càtedra d'Inclusió Social – Universitat Rovira i Virgili

Coordinadores treball de camp:
Marina Aguilar. Investigadora a Consultoria i Estudis, Fundació Pere Tarrés
Rosa Coscolla. Investigadora a Consultoria i Estudis, Fundació Pere Tarrés

Equip de treball de camp: Meritxell Alsina i Villareal. Consultoria i Estudis de la Fundació Pere Tarrés. Albert Forniés i Ràfols. Consultoria i Estudis de la Fundació Pere Tarrés i URV. Laura Martínez i Rodríguez. Campus Docent Sant Joan de Déu. Núria Roca i Caparà. Campus Docent Sant Joan de Déu. Teresa Marzo i Arpón. Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés. Txus Morata i Garcia. Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés. Jorge de Andrés Cardona. Càtedra d'Inclusió Social – Universitat Rovira i Virgili

Suport metodològic: Montserrat Martinez Melo. Sociòloga i Metodològa

Edita:
Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili
Av. Catalunya, 35 - 43002 Tarragona
Tel. 977 558 474
www.publicacions.urv.cat
publicacions@urv.cat

1a edició: novembre de 2016
ISBN: 978-84-8424-509-4

Aquesta editorial és membre de la Xarxa Vives i de l'UNE, fet que garanteix la difusió i comercialització de les seves publicacions a escala estatal i internacional.

Índex

Agraïments

Els autors de la recerca volen agrair en primer lloc i de manera molt especial a les persones que ens han atès en les entitats a l'hora de fer l'enquesta i a les mateixes entitats, objectes de la nostra anàlisi i alhora subjectes d'una ingent tasca d'acció social en favor de les persones i en últim terme de la cohesió social del país.

Agrair també la col·laboració de les respectives institucions a les que pertanyen els investigadors, la URV i la Fundació Pere Tarrés per l'acompanyament en tot el procés de l'estudi.

La nostra gratitud per a les persones que van impulsar des del començament la necessitat de realitzar un estudi que quantifiqués l'aportació de l'acció social de l'Església. Sense citar a totes elles per por de deixar-nos algun nom, elles sabran perfectament de qui parlem.

Per últim, agrair a la Secretaria General d'Afers Religiosos per haver considerat que l'estudi tenia interès social i en conseqüència haver-nos atorgat un ajut sense el qual hagués estat impossible obtenir aquests resultats. A banda d'aquest fet, hem merescut reconèixer que el tracte amb la Secretaria, i en particular amb la Rosa Ma. López Ros, responsable de Formació, Recerca i Avaluació de la Secretaria General d'Afers Religiosos, ha estat sempre immillorable.

Presentació

La informació que presentem és el resultat de l'estudi **Les entitats d'acció social d'Església a Catalunya: organització i aportacions a la cohesió social**, realitzat per un equip d'investigadors de la Universitat Rovira i Virgili i de la Fundació Pere Tarrés, amb col·laboració d'investigadors de l'Hospital Sant Joan de Déu.

El nostre estudi ve a formar part d'un conjunt de recerques que s'han fet sobre l'aportació social de les entitats religioses en determinats contextos i països. Cal destacar al respecte els estudis des d'una perspectiva històrica com els treballs d'Abell (1980) i d'Oates (1995) o els de Friedman i McGarvie (2003), tots ells molt centrats en la contribució de les esglésies catòliques en la construcció de la societat civil americana i en la generació d'un *welfare urban*. Analitzant la contribució al desenvolupament dels països d'Amèrica Llatina tenim de referència l'estudi de Bruneau (1980). Altres autors han abordat l'aportació de la religió al treball voluntari, com els treballs de Wilson i Janoski (1995). D'altres s'han centrat en l'acció política i social de l'Església catòlica i la seva relació amb l'estat del benestar (Adloff, 2006), el paper dels voluntaris i membres de les esglésies en el suport social de tipus informal (Taylor i Chatters, 1988) o la contribució de les esglésies a la construcció de la societat civil (Salamon i Anheier, 1998). En un altre plànol, i lligant l'acció social i el pluralisme religiós, destaquen les aportacions de Semán (2001) sobre la teologia de la prosperitat practicada per les esglésies pentecostals a Llatinoamèrica; els estudis de Clark (2004) o Harmsen (2008) sobre l'acció social de les comunitats musulmanes; la provisió de serveis socials de l'església anglicana (Middlemiss, 2003); la intervenció social de les esglésies en els països de l'Europa del nord, tradicionalment països de cultura protestant (Ireland, 2004; Pettersson, 2011).

El model d'intervenció social de l'Església a Espanya i a Catalunya s'emmarca dins del model mediterrani de provisió de serveis, és a dir, d'un estat del benestar llatí que es recolza en la societat civil i en la família com a provisors de serveis de benestar (Esping-Andersen, 1996). En aquest model la provisió de serveis i de transferències socials i monetàries és limitada en el temps i no presenta cobertures universals, excepte en algunes matèries com en sanitat i educació. El cas català és particular en l'anàlisi dels estats del benestar ja que presenta aquestes característiques amb una presència important de l'acció de la societat civil, en la que cal incloure les entitats vinculades a les diferents confessions religioses.

A Espanya i a Catalunya els estudis sobre religió des de diverses disciplines s'han centrat en dos gran àmbits que podríem resumir en: 1) els estudis sobre la secularització, en un sentit ample i que inclouen temes com el declivi de la religió en l'esfera pública, el bricolatge religiós i la individualització del fet religiós. Cal senyalar, per citar només una representació, els estudis de Pérez-Agote (2012) o de Poveda i García (2005) en l'àmbit espanyol. A Catalunya destaquen les aportacions d'Estruch (1994; 1996); i 2) els estudis sobre el pluralisme religiós, també des d'un punt de vista ample i que inclouen treballs

com ara els de Rozenberg (1996) o els de Gómez-Quintero (2004) per al cas català. Tanmateix hi ha escassa producció tant d'estudis com de publicacions relatives a l'acció social de les entitats religioses i al seu impacte sobre la cohesió social. D'entre els estudis que s'han dedicat a radiografiar la contribució social de l'església catòlica, cal destacar el pioner d'Iglesias de Ussel, Castón y Alemán (1998) o més recentment la guia de serveis socials de l'església feta per Càritas (2013). A nivell de Catalunya, Estruch i Griera (2009) van presentar un treball titulat "Al servei de servir" que informava sobre la tasca social dels instituts de vida consagrada. L'estudi representava una primera mirada per valorar aquesta aportació d'un petit conjunt d'entitats catòliques d'acció social. La realitat de les entitats socials d'església és molt més àmplia que el que es fa des dels instituts de vida consagrada, així és que malgrat ser una bona contribució encara no presentava una visió global de la realitat. Belzunegui et al. (2012) van publicar "L'acció social de l'Església: estudi sobre l'acció social de l'Església en l'àmbit territorial de l'Arxidiòcesi de Tarragona" en el que mostren l'impacte econòmic que representa per a la societat l'acció social portada a terme per professionals i voluntaris de les entitats d'església en l'àmbit d'aquesta arxidiòcesi. Més recentment cal anotar la publicació d'Aguilar i Coscolla (2014), que coordinen un estudi qualitatiu sobre l'aportació de les entitats socials de l'església i la seva contribució a la cohesió social.

Tot i que Catalunya és considerada una de les regions europees on la secularització de la societat ha avançat més, és constatable que hi ha un gran nombre d'entitats properes a l'església catòlica que gestionen serveis diversos a la societat, ja sigui sanitaris, educatius com socials. Aquestes entitats, a més gaudeixen normalment d'un gran prestigi i tenen la confiança de la ciutadania pel que fa a la feina que desenvolupen. Les entitats socials amb ideari cristià tenen presència en tot el territori català i a través de la seva acció contribueixen a la cohesió i a la justícia social, vetllant per la garantia de drets socials i humans, especialment allà on no arriba ningú: les persones més excloses i els pobles més recòndits (Aguilar i Coscolla, 2014).

La preocupació per quantificar la feina que porten a terme les entitats del Tercer sector social ha estat un dels interessos d'aquest col·lectiu d'entitats en els darrers anys. D'aquí sorgeixen els Anuaris del Tercer Sector Social de Catalunya que aporten dades tan significatives com per exemple que la feina que es porta a termes des d'aquestes entitats representa el 2,8% del PIB de Catalunya (dades de l'Anuari del 2013). En el marc de les entitats socials d'església (que formen part d'aquest Tercer sector social) ha emergit també la necessitat de poder definir i quantificar què representa l'aportació d'aquest col·lectiu específic d'entitats a l'estat del benestar de Catalunya.

La recerca "L'acció social de les entitats d'Església" (Aguilar i Coscolla, 2014), va permetre fer una aproximació qualitativa a la realitat d'aquestes entitats, aportant algunes conclusions rellevants sobre l'encaix de les entitats socials d'Església en una societat secularitzada, sobre la relació entre la identitat cristiana de les organitzacions i la percepció social de la seva feina, entre d'altres. Una de les constatacions de l'esmentat treball és que la tasca social de l'Església catòlica és molt poc coneguda per la nostra

societat, i és que ningú no pot donar xifres vàlides sobre aquesta activitat. A més, ser d'Església no està prou valorat per una part de la societat (Aguilar i Coscolla, 2014).

La recerca que presentem vol oferir coneixement rigorós sobre l'aportació que el conjunt de les entitats socials de l'Església Catòlica fan a la cohesió de la nostra societat, vol millorar el coneixement de la cultura religiosa en la societat catalana i vol posar de relleu possibles mesures a desenvolupar per mantenir o enfortir aquesta activitat. Tot això tenint present que és una part molt important (tot i que no quantificada) de la nostra societat civil més o menys organitzada la que persegueixen l'objectiu de fer una transformació social (per garantir els drets i la justícia social) a partir de la inspiració en l'Evangeli.

Per poder fer una bona aproximació al que representa l'acció social de les entitats d'Església calia poder obtenir una sèrie de dades quantitatives que permetin visualitzar quin és el veritable impacte social i econòmic que té la feina que fan. Això és una necessitat que les pròpies entitats, a través de la recentment constituïda Xarxa d'entitats socials d'Església, han manifestat, però també han de ser unes dades que la societat catalana ha de conèixer per comprendre la participació de les comunitats religioses en una cultura pública comuna, que dóna forma a la peculiar estructuració de l'estat del benestar a la nostra societat. Cal tenir present que dintre de les entitats socials d'Església hi ha la participació de moltes persones voluntàries, sense les quals seria impossible arribar a tot arreu on arriben. Quantificar quin és el pes d'aquesta tasca portada a terme pel voluntariat aporta dades molt significatives sobre el valor de la solidaritat entre la ciutadania del nostre país, i afavoreix el millor coneixement de la relació entre religió i moviments socials.

Molt sintèticament, doncs, els objectius d'aquesta recerca quantitativa han estat dos:

D'una banda, situar la importància de la tasca social que es fa des de les entitats socials que treballen inspirades per l'ideari de l'humanisme cristià (a partir de donar a conèixer a la societat els resultats de determinats indicadors).

I d'altra, oferir conclusions analítiques i instruments útils que ajudin a aquestes entitats i a les xarxes que les apleguen a establir línies de treball prioritàries en el seu curt i mig termini.

Esperem que la informació que recull aquest treball serveixi a les pròpies entitats d'Església per millorar en la tasca diària que fan; que serveixi també per mostrar la formidable tasca que fan dites entitats i que guanyen en reconeixement social: i a les administracions per millor valorar aquesta pota de la societat del benestar que representen les entitats d'Església i la seva contribució a la cohesió social del país.

Estructura de l'informe

Aquest text s'estructura en cinc capítols, unes conclusions i un annex final.

El primer capítol recull una radiografia exhaustiva de les entitats socials de l'Església Catòlica: com són per dins, qui treballa amb elles, com s'organitzen i quina percepció tenen de si mateixes i del seu treball.

El capítol segon es centra en les percepcions que tenen les pròpies entitats d'aspectes relacionats amb l'acció social i de l'assoliment d'objectius de canvi social i personal amb les persones que atenen.

El tercer capítol exposa les característiques del personal que fa possible l'acció social, les persones contractades i les persones voluntàries. Aquí es comptabilitzen les hores de dedicació i s'estableixen les ràtios respecte al volum de persones a les que s'atén.

El quart capítol quantifica el valor econòmic de la feina feta pel personal voluntari, a partir d'estimacions de les hores i de l'assignació d'un preu hora i de les jornades laborals anuals que suposa dit treball.

Les conclusions recullen les principals troballes de la recerca en un format concís.

Finalment l'annex de l'informe incorpora la metodologia seguida, els qüestionaris emprats i un resum dels treballs portats a terme amb la matriu de dades original.

Bibliografia

- Abell, A. I. (1980). American Catholicism and social action: A search for social justice, 1865-1950. GreenwoodPress.

- Adloff, F. (2006). Religionand social-politicalaction: TheCatholicchurch, Catholiccharities, andthe American welfarestate. International Review of Sociology—RevueInternationale de Sociologie, 16(1), 1-30.

- Aguilar, M. i Coscolla, R. (2014). L'Acció social des de les entitats d'església. El seu paper en la cohesió social a Catalunya. Barcelona: Editorial Claret.

- Belzunegui, A. i Dueñas, D. (2014 en premsa). Social network and organizational processes of the social action in the Catholic Church. Religion, State and Society Journal.

- Belzunegui, A.; Brunet, I. i Panedès, C. (2012). L'Acció Social de l'Església. Estudi sobre l'acció social de l'Església en l'àmbit territorial de l'Arxidiòcesi de Tarragona. Tarragona: URV.

- Benavent Vallès, E. (2013). Espiritualidad y educación social. Barcelona. UOC

- Càritas (2013). Guía de Acción Social de la Iglesia en Andalucía. http://www.guiasocialiglesiaandalucia.es/pdf/guiapdf.pdf

- Bruneau, T. C. (1980). The Catholic Church and development in Latin America: The role of the basic Christian communities. World Development, 8 (7): 535-544.

- Cavendish, J. C.; Welch, M. R. i Leege, D. C. (1998). Social Network Theory and Predictors of Religiosity for Black and White Catholics: Evidence of a "Black Sacred Cosmos"? Journal for the Scientific Study of Religion 37, nº 3: 397-410.

- Clark, J. A. (2004). Islam, charity, and activism: Middle-class networks and social welfare in Egypt, Jordan, and Yemen. Indiana University Press.

- Esping-Andersen, G. (ed.) (1996). Welfare States in Transition. National Adaptations in Global Economies. Londres: Sage Publications.

- Estruch, J. I Griera, M. M. (2009). Al servei de servir. Informe sobre l'activitat social dels instituts de vida consagrada i les societats de vida apostòlica de Catalunya. Barcelona: Departament de la Vicepresidència de la Generalitat de Catalunya.

- Estruch, J. (1996). Secularització i pluralisme en la societat catalana d'avui. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

- Estruch, J. (1994). El mito de la secularización, en Rafael Díaz Salazar et al. (ed.). Formas modernas de religión. Madrid: Alianza Universidad.

- Friedman, L. J. i McGarvie, M. D. (eds.). (2003). Charity, philanthropy, and civility in American history. Cambridge: Cambridge University Press.

- Gómez-Quintero, A. S. (2004). Catalanisme, laïcitat i pluralisme religiós.Revista de Catalunya, (192), 25-46.

- Harmsen, E. (2008). Islam, Civil Society and Social Work: Muslim Voluntary Welfare Associations in Jordan between Patronage and Empowerment. Amsterdam University Press.

- Iannaccone, L. (1997). Desregulating religion: the economics of church and state. Economic Inquiry 35: 350-364.

- Iannaccone, L. (1992). Religion markets and the economics of religion. Social Compass 39: 124-125.

- Iannaccone, L. (1991). Religious market structure. Rationality and Society 3, nº 2: 161-164.

- Ireland, P. R. (2004). Becoming Europe: immigration, integration, and the welfare state. University of Pittsburgh Pre.

- Iglesias de Ussel, J.; Castón, P. i Alemán, C. (1998). Libro Blanco. La Acción caritativa y social de la Iglesia en Sevilla. Córdoba: Publicaciones Obra Social y Cultural Cajasur.

- Middlemiss, M. (2003). Anglican Christian social theory: An assessment of social welfare and the Church of England in the twentieth century (Doctoral dissertation, Durham University).

- Miller, K. D. Competitive strategies of religious organizations. Strategic Management Journal, 2002, vol. 23, no 5, p. 435-456.

- Oates, M. J. (1995). The Catholic philanthropic tradition in America. Indiana University Press.

- Pena López, J. A. i Sánchez Santos, J. M. (2005). Mercados de creencias versus hipótesis de la secularización: aspectos positivos y normativos. Estudios de Economía Aplicada 23, nº 3: 837-861.

- Pérez-Agote, A. (2012). Cambio religioso en España: los avatares de la secularización. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.

- Pettersson, P. (2011). Welfare and Religion in 21st Century Europe: Gendered Religious and Social Change (Vol. 2). Ashgate Publishing, Ltd.

- Poveda, A. i García, J. (2005). La situación de la religión en España a principios del siglo XXI. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.

- Rozenberg, D. (1996). Minorías religiosas y construcción democrática en España (Del monopolio de la Iglesia a la gestión del pluralismo). Revista española de Investigaciones Sociológicas 74: 245-265.

- Salamon, L. M. i Anheier, H. K. (1998). Social origins of civil society: Explainingthenonprofit sector cross-nationally. Voluntas: International Journal of VoluntaryandNonprofitOrganizations, 9(3), 213-248.

- Schoenherr, R. A. i Sorensen, A. (1982). Social change in religious organizations: Consequences of clergy decline in the US Catholic church.Sociology of Religion, 43 (1), 23-52.

- Stark, R. (2009). La expansión del cristianismo. Un estudio sociológico. Madrid: Editorial Trotta.

- Semán, (2001). La recepción popular de la teología de la prosperidad. Escripta Ethnológica, XIII: 145-162.

- Taylor, R. J. i Chatters, L. M. (1988). Churchmembers as a source of informal social support. Review of Religious Research, 30 (2).

- Taylor, M. G. (1975). Two Models of Social Reform Action in a Normative Organization. *Sociology of Religion* 36, (2): 161-167.

- Warhurst, J. (2008). The Catholic Lobby: Structures, Policy Styles and Religious Networks. Australian Journal of Public Administration 67 (2): 213–230.

Radiografia de les Entitats Socials d'Església Catòlica (ESE)

1

1.1. Característiques de les entitats

Les ESE de Catalunya realitzen un número considerable d'actuacions encaminades a garantir el benestar de la societat i aquestes activitats són àmpliament diverses. Abasten tots els camps d'acció on es poden trobar persones i col·lectius vulnerables. Moltes de les seves activitats ja formen part de la cartera de serveis que resten sota l'empara de les diferents administracions públiques, siguin locals, supralocals, autonòmica o estatal.

L'actuació de les ESE abasta tots els camps de l'acció social, inclosos els que pertanyen a la cartera de serveis de les institucions públiques

Si parlem de grans àmbits d'actuació, aquests queden coberts de la següent forma:

Taula 1.1. Acció social de les ESE per grans àmbits d'actuació (n = 146)

Àmbit d'actuació	Percentatge d'entitats (*)
Sociosanitari	17,2
Socioeducatiu	43,4
Sociolaboral	23,4
Sociocomunitari	26,9
(*) El percentatge no suma 100 donat que es podia escollir més d'un àmbit	

Font: Enquesta a les ESE

Com es veu a la taula, predomina l'àmbit socioeducatiu (43,4%) dirigit no únicament a nens o gent jove, sinó que aquí també s'inclouen les accions formatiu-educatives destinades a altres col·lectius, com per exemple persones dependents d'addicions, persones amb baixes competències formatives o persones aturades. El segon àmbit és el sociocomunitari (26,9%), àmbit molt interessant donat que és aquí on es realitzen els projectes que tenen una major incidència col·lectiva i on es compte amb una major complicitat d'altres entitats siguin o no d'Església.

El camp organitzatiu de l'acció social de l'Església es un camp amb una tendència a l'especialització, fet que li fa guanyar eficàcia i eficiència en l'acció social

De totes formes, tot i que les activitats que es realitzen per una bona part de les entitats són variades i poden abastar diversos àmbits d'actuació, observem la tendència d'una cada vegada

major "especialització" de l'acció social, entenent aquesta com que sobresurt un tipus d'activitat de forma clara per sobre de la resta.

El camp organitzatiu de l'acció social de l'Església es va especialitzant per assolir amb major eficàcia i eficiència els objectius propis de l'acció social.

Quan es tracta d'especificar concretament la tasca que realitzen apareix una innumerable llista d'accions, com ara l'acollida de joves en risc d'exclusió, el voluntariat en centres penitenciaris, acollida integral de dones víctimes de la tracta de persones, acompanyament i assessorament personal, pastoral assistencial, ajuda als pagaments de tot tipus, atenció residencial, etc.

Tot i que quan parlem d'ESE podria semblar que estem parlant d'un conjunt molt semblant d'entitats, la realitat és ben diferent. Efectivament hi ha trets comuns que destacarem en aquest estudi i que podríem resumir prèviament en el següents:

1. Totes tenen i/o manifesten tenir una vinculació amb l'Església Catòlica (el 85% de les entitats diuen estar inspirades pel principis evangèlics en la seva activitat).

2. Són entitats amb un gran component de voluntariat en la seva organització. Un 74% afirmen que tenen voluntariat.

3. Majoritàriament són entitats que tenen poca dependència de les administracions públiques pel que fa al seu finançament. El 70%de les entitats es finança majoritàriament a través d'iniciatives privades.

4. Són entitats molt arrelades al territori i amb un camp d'actuació molt de tipus local (el 57,6% treballen en l'àmbit territorial municipal i/o de barris del municipi).

5. Són entitats que treballen fortament en xarxa, és a dir no romanen aïllades d'altres entitats encara que no siguin catòliques. Totes les entitats tenen xarxes d'acció, més o menys denses però arrelades al territori.

6. Al mateix temps, tenen un grau d'autonomia funcional molt elevat en el seu funcionament diari. Totes prenen decisions

*Malgrat compartir moltes característiques, fet que conforma un **camp organitzacional propi**, les ESE són diverses i plurals, responent a les demandes socials del territori*

sobre l'acció social encara que pertanyin a una entitat més gran.

7. Capten molt ràpidament les noves necessitats i els nous grups fràgils pel que fa les seves condicions de vida. Un 64% afirmen respondre a la immediatesa de les necessitats urgents de les persones i col·lectius.

8. Tenen uns mecanismes d'interlocució i connexió amb les institucions molt eficaces. El 81% es coordinen i/o comparteixen valoracions amb altres entitats entre les que tenen una especial rellevància les entitats públiques.

L'activitat de les ESE tendeix a concentrar-se en determinades entitats que tenen una organització més robusta i adaptativa

9. Tendeixen a la concentració de les seves activitats en allò que són millors, en el que fan més bé. El 35% de les entitats es poden considerar com a especialitzades i el 44,5% com a moderadament especialitzades.

10. Van progressant d'un model assistencial a un model integral en la prestació de serveis, sense renunciar al principi fundador de la caritat (una mena del que podríem anomenar el seu ADN social). El 71% treballen amb plans individuals i el 87% afirmen tenir una visió integral de la persona.

D'una altra banda, assistim a un procés de secularització interna en les ESE que augmenta la importància dels laics en el compromís de l'acció social

Doncs bé, encara que podem destacar les característiques compartides per les ESE, és just també abordar les diferències en el propi camp organitzatiu de l'acció social de l'Església. En aquest estudi anirem mostrant les diferències que són enriquidores i que fan que el **camp organitzacional de l'acció social** de l'Església Catòlica catalana sigui plural i divers pel que fa a les (1) formes organitzatives, a la (2) gestió de l'acció i al (3) teixit relacional del que se valen per portar a terme les seves activitats.

L'origen de l'entitat ens permet esbrinar una primera característica d'aquest camp organitzacional.

Taula 1.2. Origen (promotor) de les ESE

Origen de l'entitat	Percentatge d'entitats
Diòcesi, arxiprestat, parròquia	39,0
Institut de vida consagrada, societat de vida apostòlica	41,8
Iniciativa laica	19,2
Total	100

Font: Enquesta a les ESE

Com es veu encara hi ha una presència molt important d'entitats promogudes per instituts de vida consagrada i societats de vida apostòlica (41,8%), com no podria ser d'una altra forma atenent en perspectiva històrica l'acció caritativa de l'Església. També formen part activa com a promotores d'entitats les diòcesis, les arxidiòcesis, els arxiprestats i les mateixes parròquies (39%), que funcionen aquestes últimes com les terminacions nervioses d'entitats com per exemple les Càrites. Les iniciatives laiques, cada vegada més presents en l'acció social, representen el 19,2% de la mostra.

*L'**especialització** s'obre pas a mesura que la societat es fa més complexa i les solucions que es requereixen són cada vegada més específiques*

Avancem, però, un parell de constatacions que palesarem més endavant.

> *Primera.* La tendència que s'observa és cap a una concentració de l'acció social en les entitats que més fortalesa organitzativa tenen.
>
> *Segona*. Les ESE estan experimentant un procés de secularització interna (el que DOBBELAERE[1], anomena meso-secularització) que fa que els laics tinguin cada vegada més pes en l'acció social.

*El treball a nivell local permet crear **xarxes de solidaritat** amb altres entitats i les administracions que tenen un efecte cohesionador en la societat*

Des d'un punt de vista de la titularitat jurídica, el 49,3% de les ESE serien entitats canòniques mentre que un 49,3% la titularitat de les quals seria civil. Un 1,4% de les ESE no han respost sobre la titularitat. Dins de les entitats canòniques hi ha una àmplia varietat de formes, però destaquen els instituts de vida consagrada, els ordres religiosos i les associacions catòliques de seglars. Dins de les entitats civils, predominen les fundacions (58,7%) enfront de les associacions (39,7%). Les fundacions, com a forma jurídica, permeten als promotors/patrons un major control de l'evolució de l'entitat que no pas l'associació, on és el soci qui té més pes. També dir que aquesta opció està més lligada a la prestació de serveis.

Com ja apuntàvem abans, l'acció social de les ESE té un caràcter molt local. És el que anomenem **acció social de**

[1] DOBBELAERE, K. «La secularización: teoría e investigación», en A. PÉREZ-AGOTE – J. SANTIAGO eds., *Religión y política en la sociedad actual*, Madrid: Editorial Complutense, 2008 pp. 17-34.

proximitat, un tret que diferencia les ESE d'altres tipus d'entitats que també fan acció social. Aquesta forma d'actuar les fa molt adaptables als canvis pel que fa les prestacions, ja que en moltes ocasions fan com de primeres instàncies que copsen els canvis que es produeixen a nivell de les necessitats d'atenció, de les noves formes de vulnerabilitat, entitats que capten la realitat molt abans que els serveis socials de les administracions públiques.

*L'acció social de les ESE es pot considerar com una **acció de proximitat** en el sentit de que està molt arrelada al territori i té com a objectiu solucionar problemes molt concrets*

Així mateix, aquesta proximitat al territori i a la gent, és a dir als problemes reals, els permet entreteixir una veritable **xarxa de solidaritat** amb altres entitats, siguin confessionals o no, i amb els serveis socials de les administracions. Les xarxes de suport, prestació de serveis i treball conjunt de les ESE són les que permeten articular tot un entramat de solidaritat que treballa a favor de la cohesió social dels nostres barris i ciutats.

*El treball a nivell local permet crear **xarxes de solidaritat** amb altres entitats i les administracions que tenen un efecte cohesionador en la societat*

Taula 1.3. Territori en el que fa l'acció social

	Percentatge d'entitats
Tota Catalunya	10,3
Província	17,1
Comarca	15,1
Municipi	37,7
Barris	19,9
Total	100,0 (n = 146)

Font: Enquesta a les ESE

El 39,3% de les ESE adrecen la seva activitat a tota la població necessitada, mentre que el 60,7% es dedica a treballar amb col·lectius específics.

L'abast de l'acció social de les ESE la podem posar en relació amb l'àmbit d'actuació de les entitats. Com es pot veure a la Taula 1.4, són els àmbits sociosanitari (68%) i el sociolaboral (70,6%) els que més destaquen en quant a dirigir-se a col·lectius específics, encara que en tots els àmbits l'acció social majoritàriament s'adreça a col·lectius concrets. La qual cosa vol dir que no hi ha diferències significatives entre els àmbits, ja que predomina la tendència cap a l'especialització de l'acció social.

Taula 1.4. Abast de l'acció segons àmbit d'actuació (en percentatge)

	Tota la població	Col·lectiu específic	Total
Sociosanitari	32,0	68,0	100
Socioeducatiu	38,1	61,9	100
Sociolaboral	29,4	70,6	100
Sociocomunitari	48,7	51,3	100

Nota: $p > 0,05$
Font: Enquesta a les ESE

També ens podem interrogar sobre si hi ha relació entre l'àmbit d'actuació i el territori on es desplega. No observem diferències substantives: en tots els àmbits predomina l'acció social a nivell de municipi que si la sumem amb la que es fa a nivell de barri, obtindríem que el 44% de l'acció en l'àmbit sociosanitari es fa a nivell local, el 59% de l'acció socioeducativa, el 44% de la sociolaboral i el 54% de la sociocomunitària.

El nivell local sobresurt en l'acció social de les ESE: tant a nivell sociosanitari, com a nivell socioeducatiu o sociocomunitari, la tasca que es realitza és predominantment local

Taula 1.5. Territori d'acció segons àmbit d'actuació (en percentatge)

	Catalunya	Provincia	Comarca	Municipi	Barri	Total
Sociosanitari	12	12	32	36	8	100
Socioeducatiu	8	16	17	35	24	100
Sociolaboral	12	21	24	32	12	100
Sociocomunitari	13	15	18	41	13	100
Total	11	16	21	36	16	100

Nota: $p > 0,05$
Font: Enquesta a les ESE

Com ja hem vist, l'acció social de les ESE tendeix a especialitzar-se cada vegada més, alhora que a concentrar-se. Per tant, especialització i concentració anirien de la mà pel que fa a la prestació de serveis de proximitat. Es tracta d'una manera de posicionar-se davant de les antigues i noves necessitats socials. Podríem dir que s'està produint una especialització d'algunes entitats que se n'ocupen de serveis molt específics i destinats a col·lectius molt determinats: el cas dels infants, dels drogodependents, els joves tutelats, les mares maltractades..., mentre que altres entitats funcionen d'una manera més generalista.

Aquesta orientació cap a l'acció social de proximitat podria estar indicant també una cada vegada major especialització de les entitats

Les entitats que funcionen de manera més generalista les trobem més freqüentment en la base d'una piràmide actuant

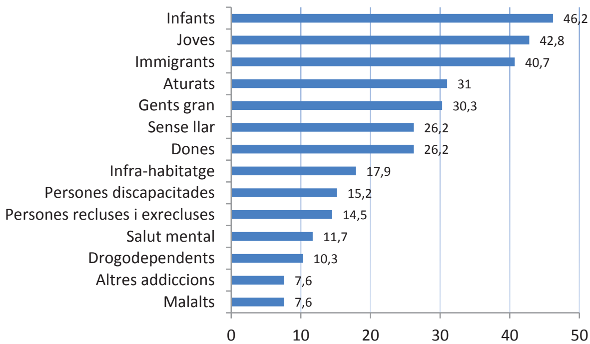
com a receptores de les persones vulnerables. Aquestes s'encarreguen de fer una primera valoració i posteriorment són derivades o directament a entitats fortament especialitzades o a entitats intermèdies.

Al mateix temps, aquesta forma d'actuar ve reforçada pel fet que les persones demandants cada vegada estan més interessades en que siguin atesos els seus problemes concrets. La majoria d'aquestes persones que són ateses per les ESE són **persones multiusuàries,** en un doble sentit, és a dir, d'una banda utilitzen els serveis que presten vàries ESE o d'altres entitats que no són d'Església, i d'una altra banda presenten problemàtiques que han de ser tractades per diverses entitats, com dèiem, cada vegada més especialitzades.

*La majoria de les persones ateses són **multiusuàries**, és a dir, requereixen de l'assistència de diverses entitats al presentar problemàtiques complexes*

Ja hem dit que aproximadament el 71% de les ESE treballen i destinen els seus esforços a col·lectius concrets d'entre la població vulnerable. Veiem com es distribueixen aquests destinataris:

Gràfic 1.1. Percentatge d'entitats segons el col·lectiu específic al que destinen l'acció social

Font: Enquesta a les ESE

*L'**especialització** i la **concentració** de l'activitat social són dos processos que van junts i que es retroalimenten.*

*Les ESE estan optant per un **model personalitzat** en la prestació de serveis, un model que es va enfortint en la mesura en que s'obre pas l'especialització de l'acció social*

Com es veu al Gràfic 1.1, són tots els col·lectius de major vulnerabilitat dels que se n'ocupen les ESE amb una enorme diversitat de problemàtiques internes en cada col·lectiu, fet que comporta una altra característica molt estesa de l'acció social de les ESE: la de la **personalització** de l'atenció.

Si atenem als col·lectius amb els que treballen, podem observar que els col·lectius que requereixen d'una major especialització es troben en els dos extrems del Gràfic 1.1: d'una banda infants i joves, i d'una altra banda altres addiccions, drogodependents, salut mental, discapacitats... Les persones d'aquests col·lectius necessiten accions integrals dirigides al tractament personal i són tractades de manera especialitzada, mentre que el tractament d'altres col·lectius es pot realitzar sense la necessitat de tanta especialització.

*Tant si se dediquen a col·lectius específics com si la seva activitat és més generalista, totes les entitats cobreixen **necessitats d'urgència***

No obstant, quan parlem de persones vulnerables estem parlant en tots els casos de persones que en la majoria de situacions acumulen diferents tipus de dèficits, la qual cosa fa necessària una avaluació i acció social personalitzada.

El temps que dediquen a **cobrir necessitats urgents** se situa en un interval entre el 51% i el 64% del temps, amb una mitjana del 57% del temps. Aquí hi ha una elevada variació del temps que es dedica a cobrir necessitats bàsiques (obtenim un coeficient de variació proper al 60%)[2].

No hi ha diferències de comportament entre les entitats que són més generalistes o les que tracten a col·lectius més específics respecte al temps que hi dediquen a cobrir necessitats urgents. Probablement la crisi econòmica ha fet que els dos tipus d'entitats estiguin cobrint urgències amb la mateixa intensitat.

*La majoria d'ESE realitzen accions que formen part de la **cartera de serveis públics**. En concret un 76% de la seva activitat quedaria enquadrada dins d'aquesta cartera*

L'activitat que realitzen les ESE majoritàriament forma part de la **cartera de servei dels serveis públics**: un 55,7% d'entitats afirmen que la seva acció social forma part de la cartera de serveis. De les activitats concretes que realitzen aquestes entitats, un 76% de l'activitat formaria part de la cartera de serveis[3].

[2] El coeficient de variació és una mesura de dispersió de la distribució que varia entre els valors 0 i 100, en cas d'inexistència de variació o de màxima variació respectivament.

[3] Es tracta d'una estimació mitjana a partir de l'Estimador M-Huber que pondera les puntuacions tipificades.

Taula 1.6. Cartera de serveis i ESE

Un **55,7%** de totes les entitats realitzen activitats que estan incloses en la cartera de serveis que ofereixen els serveis públics	El **76%** de les activitats que realitzen les ESE poden ser considerades com activitats que formen part de la cartera de serveis públics

Font: Enquesta a les ESE

Si analitzem el perfil de les ESE segons la seva acció social formi part de la cartera de serveis públics, veiem que aquest fet està significativament relacionat amb el grau d'especialització. De tal manera que a major especialització, major percentatge de l'acció que forma part de la cartera de serveis públics.

Les tendències marquen que aquelles entitats socials d'Església més especialitzades en una sola tasca són aquelles que ofereixen accions de la cartera de serveis públics i aquelles entitats amb múltiples tasques tendeixen a estar menys vinculades als serveis de la cartera.

A mesura que el percentatge de l'acció social de les entitats socials d'Església que forma part de la cartera de serveis públics va disminuint, les persones ateses per aquestes entitats va en augment. Veiem, doncs, com els serveis vinculats a la cartera de serveis públics van dirigits a grups relativament reduïts (la gran majoria, de menys de 300 persones).

Trobem també relació entre el percentatge de l'acció social de les entitats socials d'Església que forma part de la cartera de serveis públics i l'índex de cobertura de necessitats. Respecte les dades de la taula 1.7, veiem com a més acció vinculada a la cartera de serveis públics, s'ofereix una cobertura de necessitats més elevada.

Amb tot, gràcies a les associacions significatives anteriorment assenyalades, veiem com les entitats socials d'Església que en la seva acció desenvolupen poques tasques (molt especialitzades) i majoritàriament vinculades a la cartera de serveis públics, dirigeixen la seva acció a un nombre bastant reduït d'usuaris al cap de l'any (menys de tres-centes persones), però amb una cobertura de les necessitats bàsiques elevada o molt elevada.

Taula 1.7. Perfils de les ESE segons la seva acció social formi part de la cartera de serveis públics

	Percentatge de l'acció que forma part de la cartera de serveis públics			
	De 0 fins el 60%	Del 61 al 90%	Del 91 al 100%	*Significació*
Àmbit territorial d'actuació				
Catalunya	50,00%	33,30%	16,70%	
Província	22,20%	44,40%	33,30%	
Comarca	30,00%	50,00%	20,00%	
Municipi	34,60%	38,50%	26,90%	
Barri	41,70%	33,30%	25,00%	*p>0,05*
Col·lectiu al que s'adreça l'acció social				
Tota la població necessitada	52,60%	36,80%	10,50%	
Col·lectiu específic	27,30%	40,90%	31,80%	*p>0,05*
Tipus d'entitat				
Civil	20,70%	51,70%	27,60%	
Canònica	47,10%	24,90%	23,50%	*p>0,05*
Especialització				
Especialitzada	31,30%	12,50%	56,30%	
Mitjanament especialitzada	39,30%	42,90%	17,90%	
Multi-tasca	31,60%	57,90%	10,50%	***p<0,05 (*)***
Nombre de persones ateses 2014				
Fins a 100	8,30%	33,30%	58,30%	
Entre 101 i 300	31,30%	31,30%	37,50%	
Entre 301 i 1000	27,80%	55,60%	16,70%	
Més de 1000	61,50%	38,50%	0,00%	***p<0,05 (*)***
Majoria d'homes o dones com a usuaris				
Majoria d'homes	16,70%	41,70%	41,70%	
Igual d'homes i dones	33,30%	50,00%	16,70%	
Majoria de dones	39,10%	39,10%	21,70%	*p>0,05*
Índex de cobertura de necessitats				
Mínima cobertura	50,00%	0,00%	50,00%	
Cobertura mitjana	46,90%	43,80%	9,40%	
Màxima cobertura	18,50%	40,70%	40,70%	***p<0,05 (*)***
Índex de compliment d'objectius				
De 0 fins al 50%	100,00%	0,00%	0,00%	
Del 51 al 75%	32,50%	45,00%	22,50%	
Del 76 al 100%	30,00%	35,00%	35,00%	*p>0,05*
Manera de treballar: Pla de treball individual				
Poc	57,10%	28,60%	14,30%	
Força	36,00%	44,00%	20,00%	
Totalment	29,00%	38,70%	32,30%	*p>0,05*
Manera de treballar: Treball comunitari				
Gens	66,70%	0,00%	33,30%	
Poc	46,20%	38,50%	15,40%	
Força	27,80%	52,80%	19,40%	
Totalment	28,60%	14,30%	57,10%	*p>0,05*
Índex de percepció de l'impacte social				
Impacte menor	40,00%	35,00%	25,00%	
Impacte major	32,60%	41,90%	25,60%	*p>0,05*
Nombre de persones que treballen 2014				
Fins a 25	16,70%	33,30%	50,00%	
Entre 26 i 100	40,90%	40,90%	18,20%	
Més de 100	37,90%	41,40%	20,70%	*p>0,05*
(*) Valors estadísticament significatius al 0,05.				

Font: Enquesta a les ESE

Respecte a la percepció que tenen sobre la seva activitat, el 54,8% de les ESE diuen obertament que la seva acció promou la transformació social. I quan veiem en conjunt tota la seva activitat, un 83,7% d'aquesta promouria la transformació social segons les respostes de les mateixes entitats.

Taula 1.8. Transformació social i ESE

Un **54,8%** de totes les entitats tenen la percepció de que la seva activitat promou la transformació social	El **83,71%** de les activitats que realitzen les ESE promou la transformació social segons les pròpies ESE

Font: Enquesta a les ESE

*La majoria d'ESE perceben la seva activitat com una **acció transformadora** des del punt de vista social. El **83,7%** de la seva activitat estaria enfocada a canviar l'estatus quo de els persones i els col·lectius més vulnerables*

Respecte a la percepció que tenen les ESE de si contribueixen o no a la transformació social, podem constatar dues coses: D'entrada, que gairebé la totalitat de les entitats socials d'Església aconsegueixen complir i veure satisfetes com a mínim la meitat dels seus objectius, tenint en compte que només una d'aquestes entitats va assenyalar aconseguir-ne menys. En segon lloc, veiem com les entitats que més promouen aquesta transformació són aquelles que aconsegueixen un índex de compliment dels seus objectius més elevat.

*Un **35%** de les entitats estan altament especialitzades en l'atenció a col·lectius o en la realització de tasques concretes. Però un **20,5%** poden considerar-se com a **entitats multi-tasca***

Tot i que no hagi sortit significativa i, per tant, estadísticament no hi ha evidències que ens permeten afirmar que existeix una associació, cal dir que hi ha hagut un nivell de significació que ha quedat al límit de ser-ho. És la variable que mesura l'especialització de les entitats socials d'Església. En aquest cas, la tendència que ens inicia és que les entitats que promouen menys la transformació social són aquelles amb múltiples tasques i, a mesura que aquestes tasques són menys (i es van especialitzant), la transformació social d'aquestes entitats socials va clarament en augment.

Així doncs, tenint en compte els resultats de la taula 1.9, podem dir que el nivell de transformació social de les entitats socials d'Església va vinculat a l'especialització de les activitats que desenvolupin i, sobretot, al menor o major índex de compliment d'objectius personals.

Taula 1.9. Perfils de les ESE segons la percepció que tenen sobre si la seva acció social és més o menys transformadora

	Percentatge de l'acció que promou la transformació social			
	De 0 fins el 40%	Del 41 al 95%	Del 96 al 100%	*Significació*
Àmbit territorial d'actuació				
Catalunya	33,30%	33,30%	33,30%	
Província	44,40%	0,00%	55,60%	
Comarca	9,10%	27,30%	63,60%	
Municipi	23,10%	38,50%	38,50%	
Barri	28,60%	14,30%	57,10%	*p>0,05*
Col·lectiu al que s'adreça l'acció social				
Tota la població necessitada	20,80%	41,70%	37,50%	
Col·lectiu específic	28,60%	16,70%	54,80%	*p>0,05*
Tipus d'entitat				
Civil	29,00%	25,80%	45,20%	
Canònica	23,50%	26,50%	50,00%	*p>0,05*
Especialització				
Especialitzada	0,00%	26,50%	42,10%	
Mitjanament especialitzada	23,10%	29,40%	21,10%	
Multi-tasca	76,90%	44,10%	36,80%	*p>0,05*
Nombre de persones ateses 2014				
Fins a 100	13,30%	26,70%	60,00%	
Entre 101 i 300	11,80%	29,40%	58,80%	
Entre 301 i 1000	40,00%	26,70%	33,30%	
Més de 1000	31,30%	25,00%	43,80%	*p>0,05*
Majoria d'homes o dones com a usuaris				
Majoria d'homes	33,30%	33,30%	33,30%	
Igual d'homes i dones	21,40%	35,70%	42,80%	
Majoria de dones	26,90%	23,10%	50,00%	*p>0,05*
Grup majoritari d'usuaris en funció de la procedència				
Majoria espanyols	26,30%	26,30%	47,40%	
Majoria extrangers comunitaris	0,00%	0,00%	100,00%	
Majoria extrangers no comunit	9,10%	27,30%	63,60%	
Majoria extrangers no comunit	0,00%	100,00%	0,00%	
Paritat d'espanyols i extrangers	33,30%	33,30%	33,30%	*p>0,05*
Índex de cobertura de necessitats				
Mínima cobertura	0,00%	40,00%	60,00%	
Cobertura mitjana	32,40%	23,50%	44,10%	
Màxima cobertura	22,20%	25,90%	51,90%	*p>0,05*
Índex de compliment d'objectius				
De 0 fins al 50%	0,00%	100,00%	0,00%	
Del 51 al 75%	37,20%	25,60%	37,20%	
Del 76 al 100%	4,50%	22,70%	72,70%	***p<0,05 (*)***
Manera de treballar: Visió integral de l'usuari				
Gens	0,00%	0,00%	100,00%	
Poc	66,70%	33,30%	0,00%	
Força	25,80%	35,50%	38,70%	
Totalment	22,60%	16,10%	61,30%	*p>0,05*
Manera de treballar: Pla de treball individual				
Gens	0,00%	0,00%	100,00%	
Poc	30,80%	46,20%	23,10%	
Força	24,00%	20,00%	56,00%	
Totalment	26,90%	23,10%	50,00%	*p>0,05*
Manera de treballar: Treball comunitari				
Gens	20,00%	40,00%	40,00%	
Poc	38,50%	23,10%	38,50%	
Força	23,30%	25,60%	51,20%	
Totalment	20,00%	20,00%	60,00%	*p>0,05*
Índex de percepció de l'impacte social				
Impacte menor	28,60%	38,10%	33,30%	
Impacte major	24,40%	20,00%	55,60%	*p>0,05*
Nombre de persones que treballen 2014				
Fins a 25	21,40%	42,90%	35,70%	
Entre 26 i 100	20,80%	12,50%	66,70%	
Més de 100	32,10%	28,60%	39,30%	*p>0,05*

(*) Valors estadísticament significatius al 0,05.

Respecte a la percepció que tenen sobre la seva activitat, el 54,8% de les ESE diuen obertament que la seva acció promou la transformació social. I quan veiem en conjunt tota la seva activitat, un 83,7% d'aquesta promouria la transformació social segons les respostes de les mateixes entitats.

Taula 1.8. Transformació social i ESE

Un **54,8%** de totes les entitats tenen la percepció de que la seva activitat promou la transformació social	El **83,71%** de les activitats que realitzen les ESE promou la transformació social segons les pròpies ESE

Font: Enquesta a les ESE

*La majoria d'ESE perceben la seva activitat com una **acció transformadora** des del punt de vista social. El **83,7%** de la seva activitat estaria enfocada a canviar l'estatus quo de els persones i els col·lectius més vulnerables*

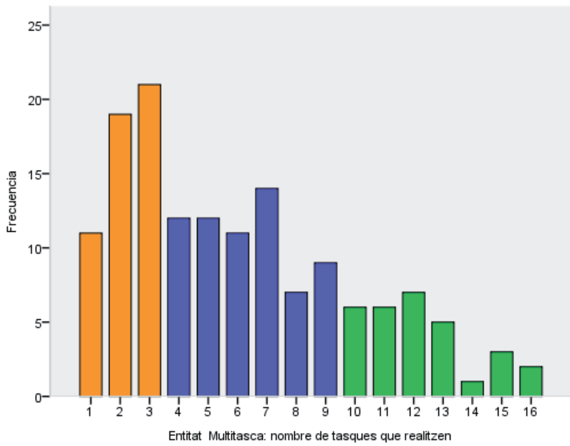
Respecte a la percepció que tenen les ESE de si contribueixen o no a la transformació social, podem constatar dues coses: D'entrada, que gairebé la totalitat de les entitats socials d'Església aconsegueixen complir i veure satisfetes com a mínim la meitat dels seus objectius, tenint en compte que només una d'aquestes entitats va assenyalar aconseguir-ne menys. En segon lloc, veiem com les entitats que més promouen aquesta transformació són aquelles que aconsegueixen un índex de compliment dels seus objectius més elevat.

Tot i que no hagi sortit significativa i, per tant, estadísticament no hi ha evidències que ens permeten afirmar que existeix una associació, cal dir que hi ha hagut un nivell de significació que ha quedat al límit de ser-ho. És la variable que mesura l'especialització de les entitats socials d'Església. En aquest cas, la tendència que ens inicia és que les entitats que promouen menys la transformació social són aquelles amb múltiples tasques i, a mesura que aquestes tasques són menys (i es van especialitzant), la transformació social d'aquestes entitats socials va clarament en augment.

*Un **35%** de les entitats estan altament especialitzades en l'atenció a col·lectius o en la realització de tasques concretes. Però un **20,5%** poden considerar-se com a **entitats multi-tasca***

Així doncs, tenint en compte els resultats de la taula 1.9, podem dir que el nivell de transformació social de les entitats socials d'Església va vinculat a l'especialització de les activitats que desenvolupin i, sobretot, al menor o major índex de compliment d'objectius personals.

Gràfic 1.2. Entitats segons el nombre de tasques que realitzen

Font: Enquesta a les ESE

Taula 1.11. Nombre i percentatge d'entitats segons especialització de tasques

	n	%
Especialitzada	51	34,9
Mitjanament especialitzada	65	44,5
Multi-tasca	30	20,5
Total	146	100,0

Font: Enquesta a les ESE

Aquest aspecte és molt rellevant per a l'estudi que hem portat a terme, donat que centra el debat sobre l'evolució que han experimentat les ESE i el seu futur com a organitzacions. Els indicis de la informació recollida en diversos indicadors, ens situen davant d'una trajectòria que tendeix cap a l'especialització. Fa uns anys les ESE eren més multi-tasca en el sentit en que abastaven un ampli conjunt d'activitats i un heterogeni col·lectiu de persones a les que prestar el major nombre de serveis. D'uns anys ençà, algunes entitats han anat centrant-se en activitats dirigides a un sol o com a màxim a dos col·lectius i especialitzant la seva dedicació, donant com a resultat els percentatges de la Taula 1.9.

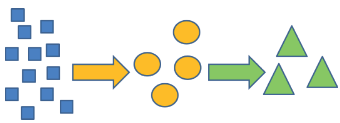
Assistim a una ***divisió del treball*** *dins del* ***camp organitzatiu d'acció social*** *de les ECC en tres estadis: recepció / mediació / especialització, que correspondrien als tres tipus d'entitats segons el seu grau d'especialització: entitats especialitzades / entitats semi-especialitzades / entitats multi-tasca*

Quins són els factors que produeixen aquesta especialització? D'entre altres, podem destacar:

- La concreció de les problemàtiques dels afectats.
- El procés de centralització de l'acció social en determinades entitats. Aquest procés s'ha vist potenciat per la desaparició de petites entitats (comunitats religioses fonamentalment) al territori.
- Una divisió del treball dins del camp organitzatiu d'acció social de les ESE en tres estadis: recepció / mediació / especialització, que correspondrien als tres tipus d'entitats segons el seu grau d'especialització.

D'altra banda, i com la realitat social no és lineal, sinó més bé plena de contradiccions i paradoxes, observem tot un seguit d'entitats que hem anomenat multi-tasca que lluny de ser disfuncionals en el camp organitzatiu d'acció social de les ESE, realitzen una funció molt interesant de captació de les necessitats de l'entorn i de derivació cap a entitats més especialitzades on la persona pot trobar un servei més adient a la seva problemàtica.

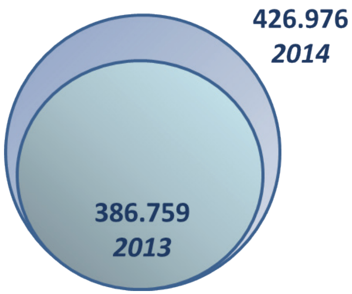
Figura1.1. De les entitats multi-tasca a l'especialització

Font: Enquesta a les ESE

El nombre de **persones ateses** per les ESE al 2013 han estat aproximadament de **386.759**, mentre que al 2014 la xifra ha crescut fins arribar a **426.976**, és a dir un increment de **40.217** persones.

Figura 1.2. Persones ateses al 2013 i al 2014 per les ESE

Font: Enquesta a les ESE

Ha incrementat de ***40.217*** *el nombre de persones ateses per les ESE, del 2013 al 2014*

El 2014 van ser ateses un nombre de ***426.976*** *persones arreu de Catalunya*

310 *és el* ***nombre mitjà*** *de persones ateses per una entitat tipus al 2014*

Com es de suposar, les xifres varien molt d'entitat a entitat, fent que la mitjana aritmètica de persones ateses no sigui un bon estimador del nombre mitjà de persones que són ateses per les ESE. Alternativament podem apropar-nos al nombre mitjà de persones ateses a través de tres estimadors menys afectats per la gran variabilitat; la mediana, la mitjana retallada i l'estimador M-Huber. Veiem en una taula els seus valors:

Taula 1.12. Estimadors centrals de persones ateses

	Nombre de persones ateses	
	2013	*2014*
Mediana	247,5	250,0
Estimador M-Huber	300,4	310,0
Mitjana retallada (5%)	909,7	1014,7

Font: Enquesta a les ESE

Tenint en compte la divergència de les puntuacions entre la mitjana aritmètica i aquests valors de la Taula 1.12, sembla raonable optar per l'estimador M-Huber com a mesura central tot i que cal tenir sempre present que es tracta de distribucions molt asimètriques. Per tant, podem dir que **de mitjana anual, una entitat tipus d'Església atendria al voltant de 310 persones** (any 2014).

A partir de les variables originals que contenen la informació sobre les persones ateses al 2013 i al 2014, les hem recodificat en quatre categories seguint un criteri de proporcionalitat automàtica (assignant aproximadament el 25% a cadascuna de

les categories i posteriorment hem modificat aquesta categorització amb un sentit qualitatiu per ajustar els límits inferiors i superiors dels intervals).

Taula 1.13. Número de persones ateses 2013 i 2014

Número de persones ateses	2013			2014	
	n	%		n	%
Fins a 100	37	28,9		40	30,1
Entre 101 i 300	33	25,8		30	22,6
Entre 301 i 1000	27	21,1		30	22,6
Més de 1000	31	24,2		33	24,8
Total	*128*	*100,0*		*133*	*100,0*

Font: Enquesta a les ESE

Pràcticament una de cada quatre entitats d'Església atén a més de 1000 persones anualment

La importància de l'acció de proximitat fa que hi hagi un 30% d'entitats que atenen anualment una quantitat de fins a 100 persones

S'aprecia que no n'hi ha diferències importants entre els dos anys a nivell del nombre d'entitats en cada categoria.

Pel que fa al tipus de persones que s'atenen, una característica és que la gran majoria accedeixen a altres serveis socials i assistencials d'altres entitats. Un 59,1% de les entitats treballa amb aquesta lògica. És a dir es tracta d'un perfil majoritari de persones pertanyents a col·lectius que són assistits des de diferents àmbits: des de les administracions, des d'entitats que no són d'Església i des d'entitats que pertanyen a l'Església. Una dada important és que **el 15,9% de les entitats atenen en exclusiva** a les persones que hi acudeixen.

*El **15,9%** de les ESE treballen amb persones que només són usuàries de l'entitat*

*El **59,1%** de les entitats treballen amb persones que són clarament dependents d'altres entitats*

Taula 1.14. Percentatge d'entitats i de persones ateses per les ESE

Percentatge d'entitats	Percentatge de persones ateses que només són usuàries de l'entitat
33,3%	Fins 25%
16,7%	26% a 50%
9,1%	51% a 75%
40,9%	Més del 75%
100,0%	

Font: Enquesta a les ESE

1.2. Característiques de les persones usuàries dels serveis de les entitats

*No n'hi ha un sol perfil d'usuari de l'acció social de les ESE. Trobem **diferents perfils** atenent les problemàtiques subjacents de les persones ateses*

Una primera consideració de partida. És difícil trobar un perfil d'usuari ja que hauríem de reduir enormement l'heterogeneïtat de les característiques de les persones ateses per les ESE. Ja hem vist que aquestes entitats:

a) Atenen a totes les persones i tots els col·lectius vulnerables que podem identificar en la nostra societat. Per tant abasten tot tipus de persones necessitades.
b) Ofereixen tot tipus de serveis, més enllà dels que formen part de la cartera de serveis públics.

Per tant, podem identificar diferents perfils d'usuaris segons diverses característiques lligades a les seves problemàtiques. A continuació veiem alguns trets.

Pel que fa l'edat, trobem la següent distribució:

Taula 1.15. Distribució per edats de les persones ateses

	Nombre d'entitats	Nombre de persones ateses	Percentatge segons xifra total	Extrapolació al total d'usuaris de Catalunya
De 0 a 2 anys	12	337	0,50	2154
De 3 a 5 anys	19	776	1,16	4960
De 6 a 11 anys	35	3790	5,67	24227
De 12 a 15 anys	34	2713	4,06	17342
De 16 a 20 anys	32	2470	3,70	15789
De 21 a 30 anys	31	2833	4,24	18109
De 31 a 45 anys	34	30623	45,85	195750
De 46 a 64 anys	28	11233	16,82	71804
De 65 a 74 anys	28	9040	13,53	57786
Més de 74 anys	19	2981	4,46	19055
Total		*66796*	*100*	*426976*

Font: Enquesta a les ESE

La xifra de persones ateses distribuïdes per edats ens dóna un total de 66.796 persones, xifra que no comptabilitza el nombre de vegades que una mateixa persona pot ser atesa al llarg de l'any[4].

[4] Aquí hi ha una altre factor a tenir en compte. Moltes entitats han respost en general el nombre d'usuaris atesos al llarg del 2014, però han deixat en blanc la pregunta de la seva distribució per edats, sexe, etc.

Doncs bé, com es pot veure a la Taula 1.15, el grup d'edat més representat és el dels que tenen entre 31 i 45 anys. En concret, aquest grup suposa el 45,85% dels atesos a Catalunya per les ESE. Li segueix el grup que té entre 46 i 64 anys, que representa el 16,82% dels atesos i el grup d'entre 65 i 74 anys que són el 13,53%.

En definitiva, entre els 31 i els 74 anys ens trobem tres de cada quatre (76,2%) de les persones ateses que acudeixen a les ESE.

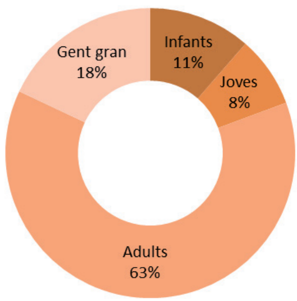
__Tres de cada quatre__ persones ateses tenen entre 31 i 74 anys, destacant que un __46%__ dels usuaris tenen entre 31 i 45 anys

Taula 1.16. Distribució dels usuaris per etapes de la vida

	%	n
Infants	11,40	48683
Joves	7,94	33898
Adults	62,66	267554
Gent gran	18,00	76841
Total	100,00	426976

Font: Enquesta a les ESE

Gràfic 1.3. Distribució dels usuaris per etapes de la vida

Font: Enquesta a les ESE

El __63%__ dels usuaris de les ESE són adults d'entre 31 i 64 anys.

En aquest punt cal fer una anotació per comprendre millor les dades d'usuaris dels serveis que presten les ESE. En general, la crisi econòmica ha fet augmentar la població vulnerable en tots els grups d'edat (Belzunegui, 2012)[5] però especialment entre els

[5] BELZUNEGUI, A. (COORD.)(2012). *La socialización de la pobreza en España.* Barcelona: Editorial Icaria.

que tenen 45 i 65 anys. Això ha fet que augmentés la pobresa infantil (els menors de 16 anys) essent aquest el primer grup d'edat amb major percentatge de persones pobres. Però no s'ha d'oblidar que la pobresa infantil és una situació sobrevinguda, és a dir que els infants són pobres perquè les seves unitats familiars ho són. Per tant, s'incrementa la pobresa en els grups d'edat en els que s'està en l'etapa vital de criança, això té un efecte immediat sobre l'augment de la població de menor edat.

Les ESE no estan especialitzades a partir de l'edat dels usuaris, sinó que tendeixen a especialitzar-se segons les problemàtiques de la vulnerabilitat

Les ESE centren una bona part de la seva acció social a pal·liar les situacions de vulnerabilitat lligades a la població adulta, on es troben amb la problemàtica de famílies senceres demandants de recursos. Podríem dir, sense temor a equivocar-nos, que **les ESE estan fent una tasca que supleix la manca de polítiques familiars** a Catalunya i a Espanya.

Quin percentatge representen els diferents grups d'edat que hem vist per a les entitats? Pràcticament totes les entitats presten serveis a tots els grups poblacionals, a excepció de les residències per a gent gran o determinats serveis molt específics per a infants. La resta cobreix tots els grups d'edat amb major o menor presència de determinades edats. En aquest sentit, es por afirmar que, amb una mirada general, **les ESE no estan especialitzades des d'un punt de vista de l'edat dels usuaris**, sinó que la seva especialització té més a veure amb la problemàtica a tractar. Per exemple, un centre que atén a persones drogodependents, presta serveis a una franja d'edat molt ampla que va des de la joventut fins a la gent adulta. Aquest centre està especialitzat en el tractament de la drogodependència, no pas en un grup d'edat determinat. De la mateixa manera les Càrites parroquials atenent tot tipus de problemàtiques independentment de l'edat i són, probablement, les unitats de prestació de serveis menys especialitzades per la seva funció de ser les primeres unitats amb les que contacten les persones amb necessitats.

La manca de polítiques familiars a Catalunya i a Espanya fa que les ESE estiguin atenent les problemàtiques familiars derivades de l'increment de la pobresa en el grup d'edats d'entre 31 a 64 anys.

Si atenem al sexe de les persones que han requerit algun tipus d'assistència per part de les ESE, veiem que la distribució és pràcticament idèntica a la distribució d'homes i dones a la societat. Un 51% de dones ateses i un 49% d'homes atesos. És a dir, en conjunt no existeix un biaix de sexe en la prestació de serveis per part de les ESE donat que homes i dones les freqüenten d'igual manera.

*Les persones ateses per les ESE es distribueixen paritàriament segons el sexe: **49% d'homes** i **51% de dones***

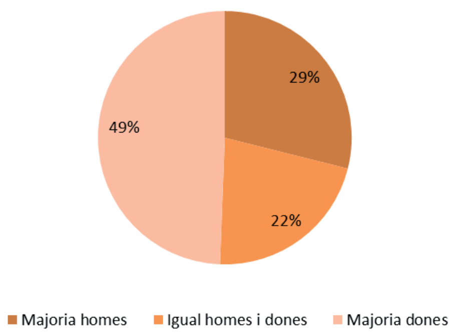
Taula 1.17. Distribució de les persones ateses per sexe

	Persones ateses declarades per les entitats	Percentatge segons el total de persones ateses	Extrapolació al total de persones ateses a Catalunya
Homes	141779	48,9	208710
Dones	148270	51,1	218266
Total	290049	100,0	426976

Font: Enquesta a les ESE

*Pràcticament una de cada dos entitats atén a **dones majoritàriament***

Gràfic 1.4. Distribució del percentatge d'entitats amb majoria d'homes o dones entre les persones que atenen

Font: Enquesta a les ESE

*Es pot parlar d'una **mena d'especialització pel que fa al sexe**, ja que hi ha entitats en que les persones ateses són majoritàriament dones (49%) i d'altres homes (29%)*

Si com hem vist pràcticament existeix una paritat per sexe pel que fa al volum total de persones ateses, el 49% de les entitats atenen majoritàriament a dones (entitats en les que el 60% o més dels atesos són dones), mentre que el 29% de les entitats atenen majoritàriament homes (entitats en les que el 60% o més dels atesos són homes). Aquest és un indicador indirecte de la

concentració de l'atenció: els homes estan més concentrats en les ESE mentre que les dones estan més distribuïdes. Cal destacar també que hi ha un 22% d'entitats que atenen tant homes com dones pràcticament de forma paritària.

Una altra característica a tenir en compte és la procedència dels usuaris de les ESE. Els darrers anys s'havia parlat que l'atenció que prestaven les entitats d'acció social, fossin d'Església o no, estava molt dirigida a atendre les necessitats de les persones estrangeres. Entitats com les Càrites Diocesanes van ser les primeres en posar de relleu, a finals del 2008, que el perfil dels usuaris pel que respectava la seva procedència anava canviant molt ràpidament, havent de prestar cada vegada més serveis a ciutadans i ciutadanes espanyoles. Al llar dels anys de crisi, aquesta intuïció inicial no s'ha vist més que confirmada. Les dades que tenim de l'atenció feta al 2014 segons la procedència dels atesos venent a confirmar que el 61% són espanyols. Els segueix el segon col·lectiu amb importància, els estrangers no comunitaris en situació regular que suposen el 25,3%.

*El **60%** dels atesos per les ESE són espanyols i el **25%** són estrangers no comunitaris en situació regular*

Taula 1.18. Distribució de les persones ateses per procedència

	Persones ateses declarades per les entitats	Percentatge segons el total de persones ateses	Extrapolació al total de persones ateses a Catalunya
Espanyols	60481	60,9	260141
Estrangers comunitaris	1656	1,7	7123
Estrangers no comunitaris en situació regular	25113	25,3	108016
Estrangers no comunitaris en situació irregular	12019	12,1	51696
Total	*99269*	*100,0*	*426976*

Font: Enquesta a les ESE

De totes formes és possible que el percentatge d'estrangers atesos per les ESE estigui aquí infra-representat, donada la baixa resposta a aquesta pregunta en el qüestionari. Tanmateix, les dades que presentem marquen la tendència que comparteixen totes les entitats i és que si bé fa anys l'assistència estava dirigida fonamentalment a la població immigrada, ara majoritàriament és la població espanyola la que en fa us dels serveis de les ESE.

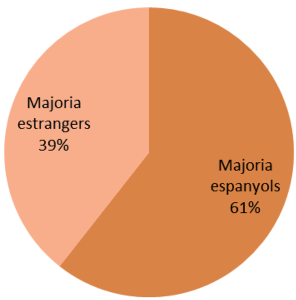
Mirant les dades globalment, el 61% de les ESE atenen majoritàriament a població espanyola (és a dir, un 50% o més dels usuaris són de nacionalitat espanyola). El 39% restant de les entitats atenen majoritàriament a població estrangera.

Taula 1.19. Percentatge d'entitats segons la procedència de les persones ateses

	Percentatge d'entitats
Majoria espanyols	60,6
Majoria estrangers comunitaris	3,0
Majoria estrangers no comunitaris en situació regular	19,7
Majoria estrangers no comunitaris en situació irregular	4,5
Paritat espanyols / estrangers	12,1
Total	*100,0*

Font: Enquesta a les ESE

Gràfic 1.5. Percentatge d'entitats segons la procedència de les persones ateses

Font: Enquesta a les ESE

Si mirem les entitats que majoritàriament atenen a població estrangera (39%), tres de cada quatre aproximadament (61%) treballen amb població estrangera no comunitària i un 8% majoritàriament amb persones estrangeres comunitàries.

*El **40.2%** de les llars que són ateses per les ESE són **llars amb persones soles***

*L'atenció a les llars soles posa de relleu una dimensió de la vulnerabilitat: la **pèrdua de xarxa social i familiar** de les persones ateses*

*La majoria de les entitats, **52,1%**, presten serveis a llars amb nucli i fills*

Quins entorns familiars tenen les persones usuàries dels serveis que presten les ESE?

Taula 1.20. Percentatge de llars ateses

	Nombre de llars ateses	Percentatge segons el total de llars
Persones soles	18686	40,2
Nuclear sense fills	6498	14,0
Nuclear amb fills	6928	14,9
Monoparental	3948	8,5
Parents sense nucli	10417	22,4
Total	46477	100,0

Font: Enquesta a les ESE

*El **61%** de les ESE atenen majoritàriament a població espanyola i el **39%** restant de les entitats atenen majoritàriament a població estrangera.*

*El **12,1%** atenen per igual població estrangera i espanyola*

Al 2014 el nombre de llars ateses han estat aproximadament de 46.477 en tot el territori. D'aquestes majoritàriament, el 40,2%, són llars amb persones soles, fet que posa de manifest indirectament una dimensió a la que no se li dóna la rellevància que té: moltes de les persones ateses viuen soles i moltes també **han perdut la xarxa familiar i social** que les sustentava, fet que ha suposat recórrer a les ESE.

Li segueixen en importància les llars de parents sense nucli (22,4%), llars que normalment són re-composades, en molts casos persones immigrades que tenen relacions de parentiu i que conviuen en la mateixa llar ja que no disposen de mitjans per a formar una llar pròpia. Les famílies nuclears amb i sense fills suposen el 14,9% i 14%, respectivament, de les llars ateses i, per últim les llars monoparentals, un 8,5%. Tenint en compte la distribució de llars a Catalunya, les llars nuclears amb fills estarien infra-representades a l'igual que les llars monoparentals, mentre que les llars unipersonals resten sobre-representades. A Catalunya[6] del total de llars el 23% són unipersonals, mentre que les llars que requereixen serveis de les ESE són el 40%. Les llars monoparentals a Catalunya són el 10%, mentre que les que demanen assistència són el

Les ESE que treballen majoritàriament amb estrangers, ho fan amb no comunitaris

[6] Dades de la pàgina web de l'Idescat: http://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=d108

8,5%. I les llars nuclears amb fills a Catalunya són el 36%, mentre que en el nostre estudi són el 15%.

Si observem com es distribueixen les entitats segons a quin tipus de llar presten serveis predominantment, veiem que la majoria, en concret un 52,1%, ho fan a llars amb nucli i fills, seguides de les entitats (31,3%) que donen majoritàriament serveis a persones soles i del 12,5% que ha fan a famílies monoparentals. Tanmateix, les entitats que presten majoritàriament serveis a persones que tot i ser parents conviuen sense un nucli definit, són el 2,1% de les ESE.

Taula 1.19. Percentatge d'entitats que atenen predominantment a:

	Percentatge d'entitats
Persones soles	31,3
Nuclear sense fills	2,1
Nuclear amb fills	52,1
Monoparental	12,5
Parents sense nucli	2,1
Total	100

Font: Enquesta a les ESE

Les ESE actuen com a receptores de les problemàtiques de vulnerabilitat social a Catalunya essent un bon instrument per detectar canvis en les noves formes de precarietat social

Aquets percentatges de la Taula 1.19 poden servir-nos com un indicador indirecte de les problemàtiques associades a la vulnerabilitat a Catalunya:

*La majoria de les entitats, **52,1%**, presten serveis a llars amb nucli i fills*

- Persones soles, majoritàriament persones grans, però amb una presència cada vegada més elevada de joves que viuen sols. La gent gran ha estat un col·lectiu d'especial atenció en la trajectòria de les ESE, per les problemàtiques que presenten: escassos ingressos, diferents nivells de dependència i pèrdua de xarxa social i familiar. Dins d'aquesta categoria de persones que viuen soles, també estan els joves emancipats amb treballs precaris o sense feina, i persones que viuen soles després de ruptures de convivència i que queden en una situació de fragilitat social.
- Llar amb nucli i fills. Parlem aquí de la clàssica família nuclear d'una parella i els seus fills. Aquest segment de la població és el que més ha vist créixer les taxes de pobresa. D'aquí que es derivi l'important augment de la

pobresa infantil. La persistent crisi econòmica i la pèrdua d'ocupació ha tingut un efecte demolidor entre aquells i aquelles que tenen persones al seu càrrec. Així, el grup d'edat que més pobresa ha experimentat en els darrers 7 anys han estat homes d'entre 40 i 55 anys, homes que formen unitats familiars amb fills a càrrec.
- Llars monoparentals que majoritàriament estan formades per dones amb fills menors de 18 anys[7]. Aquestes llars són molt vulnerables ja que abunden les dones amb treballs que no els permeten subsistir dignament i en unitats familiars on de manera reiterada l'ex-parella no manté un compromís de manutenció ni de fer-se càrrec de les despeses de la criança dels infants.

Les ESE més generalistes són les que més persones atenen, les més especialitzades normalment treballen amb grups més reduïts

Per finalitzar aquest capítol, comentar que el nombre de persones ateses en un mes varia molt d'entitat a entitat, tenint en compte la localització geogràfica on aquí l'eix rural / urbà és molt determinant, i el grau d'especialització de l'entitat. De manera general, **les entitats més generalistes tendeixen a atendre més nombre de persones**, mentre que **les entitats més especialitzades treballen amb menor número però amb un major seguiment i amb un tractament més personalitzat**.

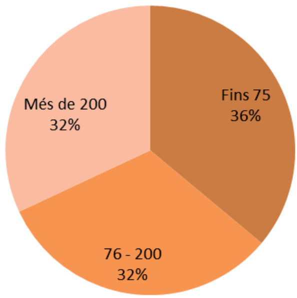
El nombre de persones ateses en un mes estàndard varia entre les 203 i les 368, en termes rodons. L'interval, com es veu, és ampli donada la gran variabilitat que es pot observar entre les entitats. La mitjana retallada[8] és de 208 persones, apropant-se com es veu més al límit inferior de l'interval. Les entitats que més persones atenen són entitats grans, d'una banda algunes entitats generalistes (encara que desprès internament alberguin a altres entitats més especialitzades) i que presten un nombre molt elevat de serveis a àmplies capes de la població, i d'una altra banda entitats grans especialitzades. En l'altre extrem, com hem dit, estarien les entitats molt més petites en quant a grandària, entitats que arriben a poques persones en la seva atenció social.

[7] Cal tenir en compte que alguns estudis contemplen també com a llars monoparentals aquelles en les que viu un adult amb fills de més de 18 anys. A efectes estadístics, hi ha un acord per contemplar només com a monoparentalitat els adults que viuen sols acompanyats de persones de menys de 18 anys.

[8] La mitjana retallada és un estadístic de tendència central que desestima el 5% dels valors extrems per dalt i per baix de la distribució i, per tant, centra més la mesura resum.

De forma agrupada, la distribució de les ESE segons el nombre de persones que atenen en un mes estàndard és la següent:

Gràfic 1.6. Percentatge d'entitats segons el nombre de persones que atenen en un mes estàndard

Font: Enquesta a les ESE

Pràcticament un terç d'entitats són entitats que atenen a un gran nombre de persones mensualment, mentre que els dos terços restants atenen fins a 200 persones en un mes estàndard

Taula 1.20. Percentatge d'entitats segons nombre de persones ateses en un mes estàndard

	Percentatge d'entitats
Fins 75	36,1
76 - 200	32,0
Més de 200	32,0
Total	100,0

Font: Enquesta a les ESE

Com es veu al Gràfic 6 i a la Taula 1.20, un terç de les ESE atenen a gran nombre de persones en un mes estàndard, mentre que els altres dos terços atenen fins a 75 persones i de 76 a 200 persones. Les entitats que menys atenen coincideixen amb un perfil de congregacions amb pocs membres i a entitats molt especialitzades en col·lectius molt concrets. Les entitats que més nombre de persones atenen normalment són les Càrites Diocesanes i altres entitats amb una presència àmplia en tot el territori català. Per això l'entitat que més atenció fa a tot el territori és Càrites i el seu model "federal" amb una implantació

Valoració de la contribució social de les entitats de l'Església Catòlica

2

En aquest apartat abordem tot un seguit de qüestions relacionades amb la contribució social que fan les ESE. Cal dir que el que s'expressa a continuació són les valoracions i percepcions que fan les entitats de sí mateixes i, en conseqüència, estem davant d'indicadors subjectius, de com es veuen dins de l'entramat d'entitats d'Església i en el camp més ampli de la prestació de serveis a les persones i col·lectius més vulnerables.

*El **76,3%** de les ESE considera que la seva tasca està orientada a assolir un canvi en la trajectòria vital de les persones*

La primera pregunta a les entitats va ser la següent: "Pensant en les famílies i persones individuals, fins a quin punt diríeu que la vostra entitat treballa per a que les persones puguin canviar la seva trajectòria vital?". I les respostes obtingudes han estat aquestes:

Taula 2.1. Entitats i canvi vital en les persones

Gens	Poc	Força	Totalment
9,6%	14,0%	34,2%	42,1%

Font: Enquesta a les ESE

Aproximadament 3 de cada 4 entitats consideren que la tasca que realitzen pot tenir efectes positius en les persones assolint canvis en les seves trajectòries vitals.

*L'edifici sobre els que es construeix l'acció social de les ESE es fonamenta en el **principi personalista** fa guanyar eficàcia i eficiència en l'acció social*

Si bé aquesta missió no és un fet exclusivament de les ESE, sí que a diferència d'altres entitats, es pot afirmar que és un fet distintiu. La seva tasca es basa precisament en l'enfocament personal, en l'acompanyament i en el seguiment de la trajectòria de les persones. Per tant, l'acció social de les ESE es fonamenta en el que la Doctrina Social de l'Església recull com a **principi personalista**, que en interpretació de Sorge (2007)[1] és "el primer principi, sobre

[1] SORGE, B. (2007). *Introducción a la Doctrina Social de la Iglesia*. València: Edicep.

el que fonamentar una comú cultura ètica i política, amb la finalitat de construir junts la nova societat" (p. 148). Aquest principi reconeix, doncs, la centralitat de la persona i significa "acceptar, en via teòrica i pràctica, que la persona humana (home i dona) amb la seva dignitat transcendent és «l'autor, el centre i la finalitat de tota la vida econòmica-social»" (p. 148)[2].

I continua Sorge amb la seva interpretació: "D'aquest principi es dedueixen dos criteris de judici fonamentals i universalment vàlids. El primer és que bé sigui l'Estat, bé la societat hauran de perseguir un i l'altra el bé comú, subordinant-lo sempre a la plena realització de la persona (...)". El segon criteri de judici es basa en el fet que no tan sols "la mateixa persona humana pot renunciar a la seva dignitat transcendent (...)" (p. 150).

__Justícia social__ i __transformació personal__ formen part d'una mateix binomi de l'acció social que porten a terme les ESE

En les entrevistes realitzades amb les ESE molt majoritàriament apareix aquests idea, insistentment, de l'orientació del seu treball quotidià a assolir canvis en la vida de les persones. Els responsables de les entitats entrevistades entenen que la justícia social està fortament incardinada a la idea de la transformació personal.

El nombre de persones que han assolit __canvis en la seva trajectòria vital__ durant el 2014 s'aproximaria als 120.834

Segons les respostes de les entitats, són **18.920** persones les que han assolit canvis en la seva trajectòria vital durant el 2014. Aquesta xifra pot semblar petita si tenim en compte el nombre total de persones ateses per les ESE al llarg de l'any, però la dada s'ha de mirar des d'una altra consideració. El canvi en la trajectòria vital pot produir-se de manera automàtica però el més habitual és que sigui un procés acumulatiu que requereix temps, acompanyament i seguiment per part de les entitats. Així, aquesta xifra respondria al resultat visible en un any determinat del treball acumulat al llarg del temps, i en la majoria dels casos es tractaria de persones que han començat a rebre assistència en anys anteriors[3]. Extrapolant les dades al total de persones ateses a Catalunya, i entenent una relació quasi lineal, l'interval de confiança en el que mourien les persones que han assolit un canvi

[2] *Ibid* Sorge, B. (2007) citant a Vaticano II, *Gaudium et spes*, núm. 63, a *EV* I/533.
[3] De totes maneres en aquesta pregunta hi ha hagut un gran nombre d'entitats que no han contestat (concretament el 72%), per tant la xifra anterior vindria a representar una estimació baixa de la xifra real.

en la trajectòria vital se situaria entre les 104.971 i les 136.698, xifres que donen una mitjana de **120.834 persones.**

A continuació es va preguntar a les entitats fins a quin punt l'entitat treballa per cobrir necessitats com ara les alimentàries, de vestit, d'allotjament, educatives, de salut, laborals i de participació entre d'altres. A la Taula 2.2. es veu que el 67,5% de les entitats cobreixen necessitats educatives, el 52% cobreixen necessitats alimentàries i el 51% de participació social i ciutadana (suma de les respostes Força i Totalment).

*El **67,5%** de les entitats cobreixen necessitats educatives, el **52%** cobreixen necessitats alimentàries i el **51%** de participació social i ciutadana*

Taula 2.2. Necessitats que cobreixen les ESE (*)

Tipus de necessitats	**Gens** *No és el seu objectiu o no s'hi dedica*	**Poc** *És una part petita de la seva acció social*	**Força** *És gran part de la seva acció social*	**Totalment** *Únicament per a aquesta finalitat*
Alimentàries	21,10%	23,70%	38,00%	14%
Vestit	34,20%	28,90%	21,10%	11,40%
Allotjament	32,50%	25,40%	19,30%	18,40%
Educatives	15,80%	14,00%	38,60%	28,90%
De salut	29,80%	26,30%	28,90%	10,50%
Laborals	29,80%	26,30%	24,60%	13,20%
Participació social i ciutadana	15,80%	28,10%	38,60%	12,30%

(*) La suma de les fileres no és 100 ja que no s'han tingut en compte els no contesten. Font: Enquesta a les ESE

A partir de la Taula 2.2. hem construït un Índex de Cobertura de Necessitats (ICN) que suma els valors en els set ítems de la Taula. El valor màxim estandarditzat és 1 i el valor mínim és 0. Els valors agrupats es poden veure a la Taula 2.3.:

*El **27%** de les entitats presenten una màxima cobertura a l'hora de prestar serveis*

Taula 2.3. Cobertura de les ESE segons l'Índex de cobertura de necessitats (ICN)

	n	%
Mínima cobertura	49	33,6
Cobertura mitjana	58	39,7
Màxima cobertura	39	26,7
Total	146	100

Mínima cobertura = Menys de 0,393
Cobertura mitjana = entre 0,394 i 0,607
Màxima cobertura = més de 0,607

Font: Enquesta a les ESE

El 26,7% de les entitats presenten la major puntuació, més de 0,607. Es tracta de les entitats amb major intensitat en la cobertura de les necessitats. Són entitats que "fan de tot", entitats més generalistes que específiques, que atenen a molts perfils d'usuaris i que presten molts serveis de tot tipus. La mínima cobertura no vol dir que no es prestin serveis sinó que es donen molt localitzats a usuaris que necessiten serveis molt específics. De totes formes, l'ICN ens dóna una idea, com dèiem, de la intensitat de la prestació de serveis.

La puntuació mitjana és de 0,442 en l'ICN. Tenint en compte aquesta puntuació mitjana, dos de cada tres entitats es troben prestant serveis per sobre de la mitjana, mentre que un terç es troben per sota.

*Un **66%** de les entitats presten serveis per sobre de la mitjana dels serveis que presten en conjunt totes les ESE*

Taula 2.4. Cobertura de les ESE segons la mitjana de l'ICN

	n	%
Menor a la mitjana	49	33,6
Superior a la mitjana	97	66,4
Total	146	100,0

Font: Enquesta a les ESE

A més del genèric d'ajudar en tot moment al proïsme, els objectius de l'acció social de les ESE es concreten en aspectes que estan molt presents també en la Doctrina Social de l'Església, com ara l'apoderament de la persona, el fer créixer la responsabilitat personal de l'individu necessitat, l'impuls de la pro activitat, l'incentiu de la participació social, prendre consciència de la resta de persones i de l'entorn o el donar sentit a la vida des d'un enfocament transcendent.

Taula 2.5. Objectius de les ESE

Objectius / visió	Gens *No és el seu objectiu o no s'hi dedica*	Poc *És una part petita de la seva acció social*	Força *És gran part de la seva acció social*	Totalment *Únicament per a aquesta finalitat*
Apoderament de la persona	7,6%	9,0%	49,0%	29,0%
Responsabilitat personal	7,6%	2,1%	59,3%	26,9%
Proactivitat de la persona	6,2%	3,4%	62,1%	24,1%
Incentivar la participació social	9,7%	19,3%	49,0%	17,9%
Prendre consciència de l'entorn i de l'altre	9,0%	12,4%	53,8%	20,0%
Donar sentit a la vida (transcendència)	6,9%	20,0%	46,2%	22,8%

Font: Enquesta a les ESE

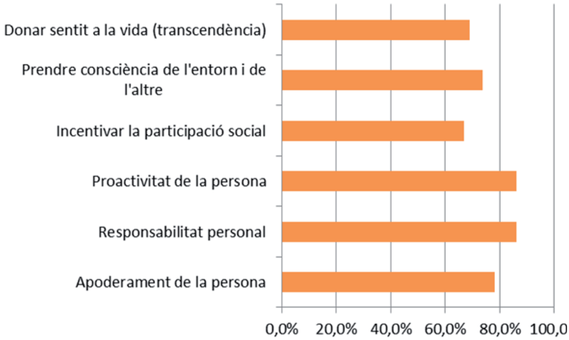
*Els **objectius lligats al creixement personal** apareixen com els més perseguits per les ESE:*

La pro activitat de la persona, la recerca de responsabilitat personal i l'apoderament

Com s'observa a la Taula 2.5 i al Gràfic 2.1, les respostes obtingudes posen de manifest que la majoria d'entitats estan en concordança amb la filosofia d'acció que recull la Doctrina Social, i que com hem anotat ja està completament orientada a treballar amb i per a la persona en les diferents facetes de la mateixa. Els objectius que presentem van en la direcció d'assolir canvis significatius en la trajectòria vital de les persones, tant a nivell dels elements contingents que l'envolten com a nivell emocional i espiritual. Tanmateix, no s'ha de confondre aquest darrer aspecte amb una tasca del que podríem dir proselitisme en un sentit d'assolir la conversió o el renaixement a la fe catòlica.

L'acompliment dels objectius de realització personal són elevats per les ESE

Gràfic 2.1. Objectius de les ESE: suma de Força i Totalment els persegueixen

Font: Enquesta a les ESE

*Un **87%** de les entitats afirmen tenir i treballar amb la idea d'una **visió integral de la persona**, un **92%** fan **seguiment i acompanyament** a la persona*

A partir dels valors de la Taula 2.5, hem construït aquí també un Índex d'Acompliment d'Objectius (IAO) que suma els valors en els 6 ítems de la taula. El valor màxim estandarditzat és 1 i el valor mínim és 0. Els valors agrupats donen com a resultat la Taula 2.6, en la que es pot veure com el 30% de les entitats presenta un valor que hem anomenat d'acompliment elevat dels objectius i un 56,3% amb un acompliment mitjà. Cal notar aquí que el fet que les ESE tinguin un acompliment menor dels objectius de realització personal, no vol dir que no li doni importància sinó que l'acció social en sí mateixa pot tenir característiques que l'allunyen del seu acompliment.

Taula 2.6. Acompliment dels objectius de les ESE segons l'Índex d'Acompliment d'Objectius (IAO)

	n	%
Menor compliment	20	13,7
Compliment mitjà	82	56,2
Major compliment	44	30,1
Total	146	100

Font: Enquesta a les ESE

Respecte de la manera de treballar, se'ls va preguntar a les

ESE sobre amb quina de les següents s'identificaven més i les respostes obtingudes queden expressades a la següent taula:

Taula 2.7. Formes de reballar de les ESE: perspectiva personal

Formes de treballar	Gens *No és la seva metodologia*	Poc *És una part petita de la manera de treballar*	Força *És gran part de la seva manera de treballar*	Totalment *Únicament es treballa des d'aquesta metodologia*
Visió integral de la persona	4,4%	5,3%	43,9%	44,7%
Pla de treball individual consensuat	7,9%	19,3%	34,2%	36,8%
Seguiment i acompanyament personal	0,9%	6,1%	41,2%	50,9%

Font: Enquesta a les ESE

7 de cada 10 entitats compten amb plans de treball personalitzats

Com es veu a la Taula 2.7, es confirma que la manera de treballar de les entitats està fortament enfocada al tractament de la persona a nivell personal. Un 87% de les entitats afirmen treballar amb la idea d'una visió integral de la persona; un 92% fan seguiment i acompanyament de les persones que atenen i 7 de cada 10 compten amb plans de treball individualitzats per a les persones.

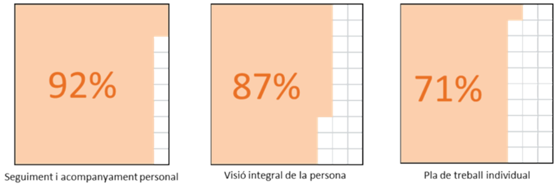
L'acció social es planteja a llarg termini tot i que sovint les ESE han de donar respostes a necessitats d'urgència i immediatesa

Adoptar aquesta manera de treballar implica fer-lo a llarg termini. Però moltes vegades les necessitats de les persones tenen una urgència que predomina sobre poder establir un pla individual amb temps suficient per poder assolir objectius de creixement personal. L'acció social de les ESE es mou en aquestes dos grans plànols: un, el de respondre amb urgència a necessitats immediates, situació que es resol actuant de forma ràpida i moltes vegades *ad hoc*. D'una altra banda estan les problemàtiques que poden ser abordades a més llarg termini ja que tenen trets de major permanència en el temps. Per exemple, els programes específics sociolaborals que actuen sobre les persones augmentant la seva formació; o els programes específics de sosteniment, ajuda i acompanyament de persones drogodependents, de mares solteres, de dones víctimes de violència de gènere, etc.

A banda d'aquestes dues grans maneres d'actuar, també hi ha

el perfil de les persones amb problemàtiques més o menys cròniques i que en molts casos es tracta de respondre a les seves necessitats immediatament molt vitals (alimentació, vestit i un lloc per poder dormir).

Figura 2.1. Percentatge d'entitats que responen Força + Totalment en les diferents formes de treballar: perspectiva personal

Font: Enquesta a les ESE

Abordant altres perspectives de l'acció social de les ESE, ens hem interessat per si les entitats tenen alhora un enfocament amb una major incidència social i comunitària. Per això, vam incloure una sèrie d'ítems que es centren en l'empenta que pot tenir l'acció social en l'àmbit comunitari.

Taula 2.8. Formes de reballar de les ESE: perspectiva comunitària

Enfocament comunitari	**Gens** *No és el seu objectiu o no s'hi dedica*	**Poc** *És una part petita de la seva acció social*	**Força** *És gran part de la seva acció social*	**Totalment** *Únicament amb aquesta visió / objectiu*
Treball comunitari	15,2%	22,1%	44,1%	14,5%
Treball interreligiós en la comunitat	35,2%	32,4%	20,0%	6,2%
Treball intercultural en la comunitat	22,1%	30,3%	30,3%	11,0%
Dimensió espiritual / transcendent en la intervenció	19,3%	33,1%	31,7%	10,3%

Font: Enquesta a les ESE

*El **59%** de les entitats responen que fan **treball comunitari** i només el **26%** diuen que treballen amb la perspectiva del treball interreligiós*

*El **42%** té present el treball espiritual amb les persones necessitades*

Figura 2.2. Percentatge d'entitats que responen Força + Totalment en les diferents formes de treballar: perspectiva comunitària

Font: Enquesta a les ESE

A diferència de la Figura 2.1. que recollia els percentatges d'entitats que tenien un enfocament personalista en la seva actuació quotidiana, a la Figura 2.2 s'observa una molt menor incidència de l'enfocament comunitari i espiritual a l'hora de prestar els serveis. Tot i així, el 59% de les entitats responen que fan treball comunitari i un 42% diuen tenir present la dimensió espiritual i religiosa / transcendent en el treball de la persona necessitada.

*El **59%** de les entitats responen que fan **treball comunitari** i només el **26%** diuen que treballen amb la perspectiva del treball interreligiós*

Aquest aspecte pren novament rellevància de la mà de la concepció integral de la persona i del treball pel creixement de la mateixa en el que resta inclosa la dimensió espiritual.

*El **42%** té present el treball espiritual amb les persones necessitades*

Al respecte portem aquí alguns fragments de la instrucció pastoral *Iglesia, servidora de los pobres*, de la Conferència Episcopal Espanyola (2015)[4]:

"Nuestras Instituciones de caridad y de compromiso social, como Cáritas y Manos Unidas y otras asociaciones eclesiales, están llamadas a vivir una profunda espiritualidad. Por eso, en el documento *La Iglesia y los pobres* se advirtió ya que «más de una vez, dentro de la Iglesia, hemos caído en la tentación de contraponer la vida activa y la contemplativa, el compromiso y la oración y, más concretamente, hemos considerado la lucha por la justicia social y la vida espiritual como dos realidades no solo diferentes –que sí lo son en cuanto a su objeto inmediato–, sino

[4] Conferencia Episcopal Española (2015). *Iglesia, servidora de los pobres. Instrucción Pastoral*, núm. 71. Madrid: Editorial Edice.

independientes y hasta contrarias, cuando no lo son en modo alguno, sino más bien complementarias y vinculadas entre sí» (...) Es muy importante no disociar acción y contemplación, lucha por la justicia y vida espiritual. Estamos llamados a ser evangelizadores con Espíritu, evangelizadores que oran y trabajan" (p. 36).

"El aumento de la pobreza en esta crisis ha obligado a las instituciones de la Iglesia a dar una respuesta urgente de primera asistencia –reparto de comida, ropa, pago de medicamentos, de alquileres y otros consumos– que considerábamos ya superadas en nuestro país. Estos servicios de beneficencia se han multiplicado tanto que en ocasiones han restado tiempo y disponibilidad para poder atender a tareas tan importantes como el acompañamiento y la promoción de la persona. Este segundo nivel de asistencia, junto con la erradicación de las causas estructurales de la pobreza, constituyen las metas superiores de nuestra acción caritativa" (p. 41).

"El *acompañamiento* a las personas es básico en nuestra acción caritativa. Es necesario 'estar con' los pobres –hacer el camino con ellos– y no limitarnos a 'dar a' los pobres recursos (alimento, ropa, etc.). El que acompaña se acerca al otro, toca el sufrimiento, comparte el dolor (…). La cercanía es auténtica cuando nos afectan las penas del otro, cuando su desvalimiento y su congoja remueven nuestras entrañas y sufrimos con él. Ya no se trata solo de asistir y dar desde fuera, sino de participar en sus problemas y tratar de solucionarlos desde dentro. Por eso, si queremos ser compañeros de camino de los pobres necesitamos que Dios nos toque el corazón; solo así seremos capaces de compartir cansancios y dolores, proyectos y esperanzas con la confianza de que no vamos solos, sino en compañía del Buen Pastor" (pp. 41-42).

*El **81%** de les entitats es coordinen amb altres agents del territori per fer valoracions i compartir informacions sobre les persones necessitades*

*El 73**%** treballa de forma conjunta amb altres agents del territori*

Els anteriors fragments palesen la comunió de l'enfocament d'assistència, de provisió de serveis i consums a les persones necessitades i l'enfocament espiritual i el compromís que han de manifestar els pertanyents a les ESE i el que han de transmetre a les persones que s'apropen a elles en recerca d'ajuda.

Probablement aquí s'està produint un cas de **dissociació aparent** entre la idea que tenen els protagonistes de l'acció social que fan (el personal de les ESE) i la càrrega d'espiritualitat amb el que es fa l'acció social. I en aquesta dissociació potser hi hagi la confusió entre el treball espiritual i transcendent que en la pràctica es dóna, i el proselitisme de la pròpia confessió que no està prou ben vist quan es tracta de fer acció social: "fem el que fem a canvi de res...", "no pretenem convertir a ningú, però si algú reflexiona sobre la necessitat de Jesús, doncs benvingut sigui...". Aquests expressions poden ser un resum del que pensen les persones que presten serveis en les ESE.

*El **57%** de les ESE treballa en xarxa per sobre de la mitjana del que ho fan totes les entitats*

Pel que fa al treball en xarxa les respostes obtingudes han estat les següents:

El treball en xarxa de les ESE permet arribar a persones i col·lectius que d'una altra forma no serien subjectes d'atenció

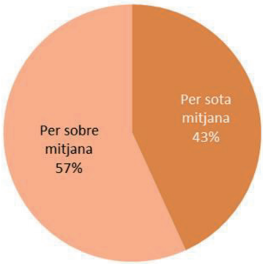
Taula 2.9. Treball en xarxa de les ESE

Treball en xarxa	**Gens** *No és el seu objectiu o no s'hi dedica*	**Poc** *És una part petita de la seva acció social*	**Força** *És gran part de la seva acció social*	**Totalment** *Únicament d'aquesta manera*
Programes conjunts amb altres agents del territori	13,8%	20,0%	51,7%	11,0%
Treball de casos de forma conjunta amb altres agents	7,6%	15,2%	56,6%	16,6%
Coordinació amb altres agents per compartir informacions i valoracions	4,8%	11,0%	60,7%	20,0%

Font: Enquesta a les ESE

Sumant les puntuacions de la Taula 2.9 hem construït un Índex de participació en xarxa (IPX) que varia entre els valors 1, màxima participació en xarxa, i 0, mínima participació en xarxa. La mitjana que resulta d'aquest índex és un valor de 0.750, situant-se les entitats per sota o per sobre d'aquesta mitjana tal i com es reflecteix en el Gràfic 2.2.:

Gràfic 2.2. Entitats segons puntuació en l'Índex participació en xarxa

Font: Enquesta a les ESE

Les ESE tenen com a terme mitjà 2,7 entitats col·laboradores

Les col·laboracions de les ESE són a parts iguals entre entitats públiques, privades i d'Església

El treball en xarxa és una característica no només de les ESE sinó de totes les entitats en general que es dediquen a la provisió de serveis socials. Totes les entitats de l'Església ho fan però el que varia és la intensitat amb el que treballen en xarxa. Per tant, l'IPX és un indicador indirecte d'aquesta intensitat.

El 63% de les ESE (Força + Totalment) tenen programes conjunts amb altres entitats del territori; el 73% treballen casos de forma conjunta amb altres agents i el 81% es coordinen, comparteixen valoracions i informacions amb agents del territori. Entre els agents del territori amb els que treballen conjuntament cal destacar els serveis socials de les administracions públiques, ajuntaments, consells comarcals i Generalitat. Però també col·laboren i molt intensament amb altres entitats no governamentals i amb empreses privades per assolir els objectius que es proposen. Tanmateix, una primera ullada a les entitats amb les que col·laboren, ens indica que les ESE treballen poc amb altres entitats d'altres confessions religioses. Aquest fet, però, no és infreqüent, tal i com posen de manifest alguns estudis sobre la provisió de serveis per parts de les entitats religioses. D'una forma general, podem veure aquesta provisió des del punt de vista d'una economia de serveis on les entitats de distintes religions competeixen en

el camp de la provisió de serveis socials. Les entitats d'una religió concreta tindrien incentius per col·laborar entre elles i reforçar així la seva presència, però al mateix temps crearien camps específics d'acció on les altres entitats d'altres religions tindrien dificultats per entrar-hi. Al respecte, i des d'un punt de vista teòric, analitzant la manera en que opera l'economia religiosa, Stark (2009)[5] formula tres proposicions que poden ser d'utilitat per a l'anàlisi del fet religiós: 1) una empresa religiosa monopolitzarà una economia religiosa depenent del grau en que l'Estat utilitza la força coercitiva per a regular dita economia. 2) En la mesura en que una economia religiosa no estigui regulada, tendirà a ser més pluralista. i 3) Arribat un punt de competència determinat, el pluralisme inhibeix la capacitat de noves empreses religioses per a guanyar-se una quota significativa de mercat.

La conseqüència d'aquest treball en xarxa és la creació d'un teixit d'assistència social paral·lel i complementari al serveis públics que arriba a persones i col·lectius que d'una altra forma no serien subjectes d'atenció.

La urgència de la crisi i ha fet que les col·laboracions de tipus espiritual resti relegat quan es tracta de establir col·laboracions

Taula 2.10. Tipus d'entitats amb les que treballen les ESE

Tipus d'entitat	n	%
Pública	76	52,1%
Privada	71	48,6%
Església	73	50,0%

Els percentatges no sumen 100, donat que es tracta d'una pregunta múltiple resposta

Font: Enquesta a les ESE

*Les col·laboracions de les ESE tenen un marcat caràcter local, en el que hem anomenat **acció social de proximitat***

Com es veu a la Taula 2.10, les ESE col·laboren en igual mesura amb entitats públiques, privades i d'Església. Les entitats enquestades han assenyalat 395 col·laboracions amb entitats, el que suposa 2,7 entitats col·laboradores per ESE.

A la Taula 2.11 recollim informació de dos tipus. A la columna de la dreta venen els percentatges del tipus de col·laboració en base al nombre total de col·laboracions amb

[5] STARK, R. (2009). *La expansión del cristianismo. Un estudio sociológico*, Madrid: Editorial Trotta.

entitats (n=395). Aquí es veu com el 59% de les col·laboracions són iniciatives conjuntes entre entitats, el 34% són col·laboracions de tipus econòmic i el 24% de voluntariat.

La columna central presenta els percentatges del tipus de col·laboració en base a totes les col·laboracions expressades (n=572)[6]. Aquí, el 41% de tots els tipus de col·laboracions són d'iniciatives conjuntes, el 23% són econòmiques i el 16% de voluntariat.

Taula 2.11. Tipus de col·laboracions de les ESE amb altres entitats

	n	% (n = 572)	% (n = 395)
Económica	134	23,4	33,9
Material	68	11,9	17,2
Voluntariat	94	16,4	23,8
Iniciatives conjuntes	234	40,9	59,2
Treball espiritual	42	7,3	10,6
Total	*572*	*100*	

Font: Enquesta a les ESE

*El **52%** de les ESE perceben que la seva acció social té un impacte fort en les persones i en la societat en general*

El treball espiritual és el menys present a l'hora de col·laborar amb altres entitats: només suposa un 11% de les entitats amb les que es col·labora i un 7% de tot tipus de col·laboracions.

Taula 2.12. Col·laboracions a nivell territorial de les ESE amb altres entitats

	n	% (n = 381)	% (n = 395)
Local	221	58,0	55,9
Comarcal	26	6,8	6,6
Provincial	25	6,6	6,3
Catalunya	87	22,8	22,0
Espanya	13	3,4	3,3
Internacional	9	2,4	2,3
Total	*381*	*100,0*	

Font: Enquesta a les ESE

[6] Una entitat pot establir una col·laboració amb una altra entitat en diferents àmbits, de diferent tipus. Per exemple, la col·laboració amb una entitat pot ser econòmica i material al mateix temps.

A nivell territorial, l'acció social col·laborativa de les ESE es desenvolupa majoritàriament a nivell local: el 58% de les col·laboracions són a nivell local. Si sumem a aquestes el 6,8% del nivell comarcal, obtenim un 65% de col·laboracions a nivell local, el que posa de manifest un cop més el caràcter de l'acció social de les ESE que ja hem definit de proximitat.

A continuació presentem alguns indicadors de percepció sobre l'impacte que té l'acció social de les ESE. En concret, hem preguntat a les entitats sobre si la seva acció: a) provoca canvis en les trajectòries vitals de les persones ateses; b) l'apoderament per assolir canvis; c) la millora de la qualitat de vida; d) cobreix necessitats bàsiques i e) fa canvis en la comunitat. Les respostes obtingudes són les següents:

Taula 2.13. Percepció sobre l'impacte de l'acció social de les ESE

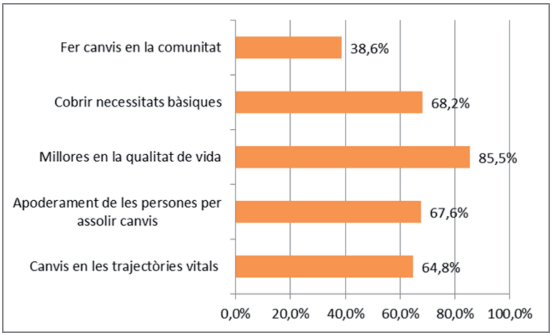
	Gens	Poc	Força	Totalment
Canvis en les trajectòries vitals	4,8%	25,5%	51,0%	13,8%
Apoderament de les persones per assolir canvis	5,5%	20,0%	56,6%	11,0%
Millores en la qualitat de vida	0,7%	9,7%	65,5%	20,0%
Cobrir necessitats bàsiques	4,8%	22,8%	37,2%	31,0%
Fer canvis en la comunitat	11,7%	40,0%	33,1%	5,5%

Font: Enquesta a les ESE

*El **86%** de les entitats diuen que la seva acció social millora la qualitat de vida de les persones i el **68%** cobreix necessitats bàsiques, la mateixa xifra que provoca l'apoderament per assolir canvis*

Les valoracions que fan sobre la seva pròpia activitat és força positiva pel que fa l'impacte que té sobre les persones: un 86% considera que contribueix a millorar la qualitat de vida de les persones, un 68% les apodera per assolir canvis, un 68% respon a cobrir necessitats bàsiques i un 65% assegura que provoca canvis en les trajectòries vitals de les persones ateses. Cal indicar aquí que aquestes valoracions es fan de forma perceptiva ja que gairebé no existeixen protocols on es recull sistemàticament l'evolució de les persones ateses. Per tant, la valoració esdevé del contacte personal dels membres de l'entitat amb les persones ateses.

Gràfic 2.3. Entitats que responen Força + Totalment a l'impacte de la seva acció social

Font: Enquesta a les ESE

*El **86%** de les entitats diuen que la seva acció social millora la qualitat de vida de les persones i el **68%** cobreix necessitats bàsiques, la mateixa xifra que provoca l'apoderament per assolir canvis*

A partir d'aquests indicadors, hem construït un Índex anomenat Índex de percepció de l'impacte social (IPIS), amb el valor 1 com a màxima puntuació (l'entitat considera que la seva acció social té el major impacte) i 0 com a mínima puntuació (l'entitat considera que la seva acció social té el menor impacte). Posteriorment hem agrupat aquest IPIS en una variable dicotòmica que divideix les entitats entre les que tenen una menor percepció de l'impacte i les que més perceben l'impacte.

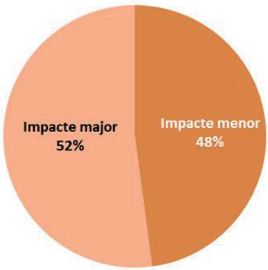
Taula 2.14. Índex de la percepció sobre l'impacte de l'acció social de les ESE

	n	%
Impacte menor	70	47,9
Impacte major	76	52,1
Total	146	100

Font: Enquesta a les ESE

El 52% de les entitats puntuen amb un major percepció sobre l'impacte (més de 0,65, que és el valor mitjà de la distribució) i el 48% puntuen amb una menor percepció sobre l'impacte (menys de 0,65).

Gràfic 2.4. Percepció sobre l'impacte de l'acció social

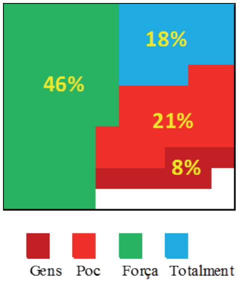
Font: Enquesta a les ESE

*El **64%** de les ESE consideren que l'acció social contribueix a la **cohesió social***

En conclusió, en general les ESE tenen una percepció fortament positiva sobre l'impacte de l'acció social que realitzen. La percepció és més positiva quan es tracta de valorar la repercussió que té l'acció social en els aspectes vitals de les persones, en el canvi de les trajectòries vitals i en la millora de la qualitat de vida de les persones. Tanmateix, quan es tracta de valorar l'impacte de la seva activitat en la comunitat, la percepció que tenen és la d'incidir de forma menor. Aquesta percepció deriva del que hem anat comentant anteriorment sobre l'enfocament personalista de l'acció social de les ESE. La majoria de l'activitat té aquesta perspectiva i per tant les ESE són més capaces d'identificar les conseqüències de la pràctica en persones concretes que no pas en un sentit genèric i més abstracte com el de comunitat.

Aquesta percepció resta també palesa en part quan es tracta de respondre a la pregunta de si considera que l'acció que realitzen contribueix o no a la cohesió social. Les respostes obtingudes estan recollides en el Gràfic 2.5:

Gràfic 2.5. Percepció sobre si l'acció social contribueix a la cohesió social

En blanc, els no saben no contesten
Font: Enquesta a les ESE

Si es sumen les respostes que consideren que l'acció social que realitzen contribueix força o totalment a la cohesió social, obtenim un resultat del 64% d'entitats. Tanmateix, el 29% tenen la percepció que l'activitat que realitzen contribueix poc o gens a la cohesió social.

*El **64%** de les ESE consideren que l'acció social contribueix a la **cohesió social***

Taula 2.15. Perfil de les entitats segons valorin més o menys la seva contribució a la cohesió social

	Gens	Poc	Força	Totalment	
Visibilitat de l'entitat					
Nul·la	21,9%	34,4%	40,6%	3,1%	
Poca	4,5%	29,5%	45,5%	20,5%	
Bastante	6,1%	12,2%	53,1%	28,6%	
Molta		9,1%	72,7%	18,2%	**α < 0,05**
Procedència dels ingressos					
Públics	-	23,3%	56,7%	20,0%	
Privats	9,0%	23,1%	48,7%	19,2%	
Mixtos	7,7%	30,8%	53,8%	7,7%	α > 0,05
Impacte de l'acció social (valoració)					
Impacte menor	16,4%	31,1%	37,7%	14,8%	
Impacte major	2,7%	16,0%	58,7%	22,7%	**α < 0,05**
Participació en xarxes					
Per sota mitjana	14,5%	27,3%	43,6%	14,5%	
Per sobre mitjana	4,9%	19,8%	53,1%	22,2%	α > 0,05
Tipus d'entitat					
Canònica	10,40%	22,40%	49,30%	17,90%	
Civil	7,50%	23,90%	50,70%	17,90%	α > 0,05

Font: Enquesta a les ESE

Com es veu a la Taula 2.15, la percepció que tenen les entitats sobre la seva contribució a la cohesió social està directament relacionada amb la visibilitat de l'entitat i amb la valoració que tenen elles mateixes de l'impacte que produeixen. Així, les entitats amb menys visibilitat són les que pensen que menor contribució fan a la cohesió social a l'igual que les tenen una percepció de poc impacte social. D'una altra banda, ni el tipus d'entitat (canònica o civil), ni la seva major o menor participació en xarxes, ni la procedència del seus ingressos determinen la percepció que tenen sobre si tenen una major o menor aportació a la cohesió social.

La qüestió que ens podem plantejar aquí és si aquesta percepció està esbiaixada o no, és a dir, si realment el que fan contribueix poc a la cohesió social o pel contrari té un impacte important sobre la cohesió. Probablement el treballar amb l'enfocament personalista fa perdre una visió més àmplia i de conjunt sobre l'impacte que té l'acció social a un nivell més societal. D'una altra banda, al centrar l'interès en l'acció sobre la persona i l'intent d'aconseguir canvis en la seva vida, pot anar de la mà d'un cert "des-enteniment" de les qüestions més relacionades amb els contextos en els que es produeix la vulnerabilitat. Tanmateix, aquesta visió seria minoritària i correspondria més amb un perfil d'acció social que encara pensa en termes de beneficència i no pas en termes de justícia social, concepte aquest últim molt arrelat per exemple en les Càrites i en altres entitats amb presència territorial àmplia.

*Les ESE tenen la percepció de que la seva activitat arriba als **"últims dels últims"**. Un **74%** atén a població a la que no arriba l'administració pública*

Per finalitzar aquest capítol, es va interrogar a les entitats sobre alguns aspectes que tenen a veure amb la cobertura de l'acció social. Així, interessava conèixer si l'acció social que realitzen arriba a la població que no és atesa per les administracions. Les respostes són les següents:

Taula 2.16. L'acció social arriba a la població no atesa per les administracions públiques

Gens	Poc	Força	Totalment
4,8%	17,9%	47,6%	26,2%

Fins a 100%, no saben no contesten
Font: Enquesta a les ESE

Per tant, el 74% de les entitats diuen que arriben a prestar serveis a les persones que no són ateses o que han deixar de ser ateses per part de les administracions públiques. Aquesta idea es repeteix molt en les entrevistes realitzades: el fet de prestar servei al "últims dels últims"

Les ESE estan en la "primera línia de foc" de la lluita contra la pobresa i la vulnerabilitat social. Això queda palès quan es tracta de respondre a les necessitats més urgents de la població.

Taula 2.17. L'acció social cobreix necessitats urgents

Gens	Poc	Força	Totalment
11,7%	25,5%	39,3%	17,9%

Fins a 100%, no saben no contesten
Font: Enquesta a les ESE

*El **74%** de les ESE donen resposta a les noves necessitats socials emergents, derivades de les noves formes de vulnerabilitat*

El 57,2% respon a necessitats socials urgents, a banda de realitzar altres tipus d'acció social més continuada en el temps. Podríem dir que les ESE compleixen un paper d'emergència per a determinats sectors de la població que necessiten remeis immediats davant de situacions de màxima precarietat. Tanmateix, pot sorprendre que el percentatge de respostes no sigui més elevat. Potser la crisi econòmica ha fet perdre de vista que l'acció social de les ESE no està concebuda per pal·liar "crisis humanitàries", com seria l'enfocament d'altres entitats que s'hi dediquen a l'acció social, sinó que l'acció social de les ESE està profundament arrelada des de fa molt de temps al teixit social i es ve desenvolupant independentment de les èpoques conjunturals de crisis econòmiques. És per això que la percepció de les entitats no és tant la de respondre a necessitats urgents donat que històricament la població a la que han prestat serveis ha estat una població molt castigada.

*Les ESE atenen **quadres de multiprivació** derivats de noves necessitats socials*

La superposició de diferents formes de vulnerabilitat ha fet més complexa la tasca que porten a terme les ESE, fet que ha conduït a un tractament més especialitzat de la població atesa

Preguntades per si com entitats donen respostes a noves necessitats pel que respecta a l'atenció de persones, el 74% de les entitats contesten que donen resposta força o totalment.

Taula 2.18. Les entitats donen resposta a noves necessitats

Gens	Poc	Força	Totalment
4,8%	15,2%	58,6%	15,2%

Fins a 100%, no saben no contesten
Font: Enquesta a les ESE

Aquest ítem és de molta importància donada l'aparició de les noves formes de vulnerabilitat que generalment no substitueixen a les antigues, sinó que se sumen i molt freqüentment donen com a resultats quadres de multiprivació. Així la realitat social que atenen les ESE és més complexa i cada vegada es fa més complexa com a conseqüència de la superposició de diferents formes de vulnerabilitat social que reforcen les dues grans dimensions de l'acció social que porten a terme: d'una banda una actuació generalista i d'una altra una acció més especialitzada.

a totes les unitats administratives eclesials (les diòcesis). A més a més, les Càrites parroquials han estat sempre entitats que, encara que petites, molt generalistes atenen a peu de parròquia a tothom que s'apropa i derivant les persones a altres entitats segons les necessitats, el grau de vulnerabilitat, les problemàtiques associades i la capacitat del propi territori per a donar resposta a les demandes d'ajuda.

Les persones que fan possible l'acció social de les ESE

3

En aquest capítol s'analitzen els aspectes relacionats amb els perfils de les persones implicades en l'acció social que porten a terme les ESE a Catalunya. Dit d'una altra manera, presentem les característiques de l'equip humà que fa possible l'activitat de les entitats. Al qüestionari es van diferenciar les persones voluntàries de les persones contractades, dos tipus de col·laboradors que ens interessa estudiar per comprovar el procés d'especialització que hem descrit en alguns indicadors en el capítol 1 i 2. D'alguna manera estem assumint que la contractació de personal per part de les entitats és un indicador, encara que sigui indirecte, de la seva professionalització i per extensió de la seva especialització.

8 de cada 10 persones que treballen en les ESE són voluntàries i no pertanyen als òrgans de govern de les entitats

Comencem mostrant les dades de totes les persones implicades en l'acció social.

Taula 3.1. Tipus de persones que treballen en les ESE en un mes estàndard

	n	%
Membres contractats dels òrgans de govern	80	0,5
Membres no contractats dels òrgans de govern	612	3,9
Resta del personal contractat	2445	15,6
Subcontractats autònoms	97	0,6
Voluntaris (no membres dels òrgans de govern)	12432	79,5
Total	15666	100

Font: Enquesta a les ESE

De les dades de la Taula 3.1 podem extreure les següents constatacions:

1. La gran majoria de les entitats compten amb voluntariat per a realitzar les seves activitats. El 79,5% de les persones que hi treballen són voluntàries. Un 74% de les entitats tenen voluntariat.

2. Si a la xifra anterior sumem el 3,9% de la categoria membres no contractats dels òrgans de govern, el voluntariat final se situa en 83,4% del total.

2. El personal contractat per les ESE són molt majoritàriament tècnics i suposen el 16,1% del total de persones que hi treballen (siguin o no membres dels equips de govern). És el segon grup més important desprès dels voluntaris.¡

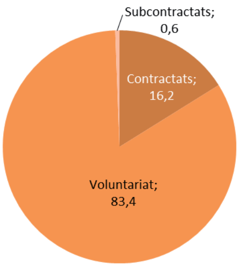
3. La subcontractació representa una part ínfima de la feina que es en les ECC, només un testimonial 0,6%. Com veurem més endavant, són les entitats més especialitzades les que més tendeixen a subcontractar determinades tasques.

4. Els òrgans de govern de les ESE estan majoritàriament formats per persones voluntàries. El 88% de les persones que gestionen les ESE són voluntàries, mentre que el 12% són contractades. Aquestes xifres palesen una lleugera sub-representació del personal contractat en els òrgans de govern i una sobre-representació del voluntariat.

Per cada persona contractada en les ESE, hi treballen 5 de forma voluntària

Per cada persona subcontractada, s'hi dediquen de forma altruista 134 persones

Gràfic 3.1. Tipologia de persones que treballen en les ESE

Font: Enquesta a les ESE

Taula 3.2. Tipus de persones que treballen en les ESE en un mes estàndard

	Contractats	Subcontractats	Voluntaris
Òrgans de govens	80	-	612
No òrgans de govern	2445	-	12432
Total	**2525**	**97**	**13044**
Mitjana	**17,3**	**0,7**	**89,3**

Font: Enquesta a les ESE

De mitjana les ESE tenen 89,3 voluntaris per entitat i 17,3 persones contractades. Ara bé, les xifres són aquí merament indicatives donada l'elevada dispersió que existeix entre les entitats. Lògicament, les entitats grans tenen més nombre de persones voluntàries. Les entitats grans, com ja hem vist anteriorment, són les que major presència tenen al territori del Principat. Les entitats més petites normalment tenen poc personal, encara que poden tenir un nombre de voluntaris molt superior al de membres: és el cas d'algunes congregacions o comunitats que doblen o tripliquen en nombre de voluntaris el nombre de membres de la comunitat.

El recurs a la subcontractació és pràcticament inexistent entre les entitats

La gran majoria de les persones contractades en les ESE realitzen tasques tècniques

En tot cas, la ràtio entre voluntaris, contractats i subcontractats presenta els següents valors:

Taula 3.3. Ràtios entre les persones que treballen en les ESE en un mes estàndard

Ràtios	n
Ràtio voluntaris / contractats	5,2
Ràtio voluntaris / subcontractats	134,5
Ràtio contractats / subcontractats	26,0

Font: Enquesta a les ESE

Per cada persona contractada en les ESE, hi presten la seva dedicació voluntàriament 5,2 persones. Aquesta xifra s'eleva fins les 134,5 persones voluntàries per cada persona subcontractada que dóna serveis a les ESE. Aquestes dades posen de nou en relleu la composició fortament altruista de la feina que es porta a terme a les ESE, ja que predomina d'una forma decisiva la feina feta per les persones voluntàries per sobre de la subcontractació i de la contractació. Arribats a aquest punt podem fer menció aquí a la problemàtica de la

professionalització de les ESE o, per ser més exactes, de certes activitats que porten a terme les ESE. En el nostre estudi *L'acció social des de les entitats d'Església* (Aguilar i Coscolla, 2014: 63)[1] posàvem de relleu que "(...) una part important de les entitats participants a la recerca destaquen que la millora de la gestió i governança de l'organització és un tema prioritari per a elles" i afegeixen que "han fet o estan fent un canvi de mentalitat i estan apostant per la professionalització de la gestió. Una professionalització que no implica necessàriament la incorporació de personal contractat (...) sinó comptar amb persones que tinguin les habilitats i capacitats necessàries per desenvolupar aquest rol i introduir eines i protocols en la gestió i intervenció (...)".

Tot i comptar amb una gran majoria de persones voluntàries per a la realització de les activitats de les ESE, aquestes han introduït la professionalització de diversos aspectes de la gestió en les entitats

És destacable el fet que les ESE han optat per millorar els processos de gestió de la seva acció per dos vies:

1. La via de la professionalització de certes activitats relacionades amb la gestió, incorporant a persones amb titulacions que s'encarreguen de tasques més tècniques.

2. La via de la formació del propi voluntariat, específicament d'aquell voluntariat al que se l'encomanen tasques més tècniques.

A través d'aquestes dues vies les ESE estan en un escenari de millora contínua dels processos que porten a terme, tant a nivell d'organització interna com dels processos vinculats directament a l'atenció de les persones necessitades. Per tant, no s'ha de perdre de vista aquestes dues dimensions organitzatives: d'una banda la millora de l'organització fent-la més eficient a nivell d'estructura de funcionament, i d'altra banda la millora de l'eficàcia de l'acció social que redunda en una millor prestació a les persones.

L'adhesió per a treballar a les ESE va créixer del 18% entre el 2013 i el 2014. 3.388 persones noves es van incorporar a les ESE per a donar alguna mena de suport

Fins aquí hem comptabilitzat el personal que presta serveis en les ESE en un mes qualsevol estàndard (tot i que existeixen variacions importants a nivell de vinculació de persones amb les entitats depenent de l'existència de campanyes actives i dels mesos en les que es desenvolupen).

[1] Aguilar, M. i Coscolla, R. (Coords.) (2014). *L'acció social des de les entitats d'Església. El seu paper en la cohesió social a Catalunya*. Barcelona: Editorial Claret.

Veiem ara en termes anuals, quin nombre de persones treballen a les ESE.

Segons les dades obtingudes, l'any 2013 estaven vinculades a les ESE un total de 18.908 persones en les diferents modalitats que venim contemplant (persones contractades, subcontractades i voluntàries). L'any 2014 aquesta xifra es situà en 22.296. És a dir, en termes absoluts 3.388 persones més es van vincular a les ESE, xifra que en termes relatius va suposar un 18% més.

La major part de les noves incorporacions al 2014 respecte del 2013 corresponen a persones voluntàries: 2.886 noves persones han prestat serveis en les ESE, el que representa un 85,2% del total de noves incorporacions (n = 3.388). Li segueixen en importància les incorporacions de personal contractat, amb 482 persones que suposen un 14,2% de les noves incorporacions i finalment un 0,6% testimonial de persones subcontractades (Taula 3.4).

La professionalització, entesa aquí exclusivament com la incorporació de personal contractat, s'està fent a mesura que les entitats tenen necessitats específiques, sense oblidar la missió i visió de les ESE arrelades en l'altruisme

Taula 3.4. Diferències absolutes i percentuals del nombre de persones que treballen en les ESE

	Diferència 2014 - 2013	% de diferència 2014 - 2013	% sobre el total d'incorporacions noves (n = 3388)
Membres contractats dels òrgans de govern	7	6,7	0,21
Membres no contractats dels òrgans de govern	51	6,6	1,51
Resta del personal contractat	475	17,5	14,02
Subcontractats autònoms	20	15,5	0,59
Voluntaris (no membres dels òrgans de govern)	2835	18,7	83,68
Total	3388	17,9	100,00

Font: Enquesta a les ESE

El recurs a la subcontractació és irrellevant tenint el compte el seu pes en les activitats de les ESE

Aquestes dades reforcen la idea del sosteniment de les ESE a través de la voluntarietat i el treball altruista. L'increment de personal amb els que compten les ESE es fa per la via del treball voluntari, estigui o no aquest implicat en els òrgans de

govern de les entitats. Però també és important apreciar el valor de la contractació de persones, normalment tècnics, que impulsen la professionalització de les entitats. Un 14% de les noves incorporacions són d'aquest tipus el que denota:

1. Que les entitats han fet seu el discurs de la millora dels processos tant interns (fonamentalment de gestió) com de servei.

2. Que la professionalització, entesa aquí exclusivament com la incorporació de personal contractat, s'està fent a mesura que les entitats tenen necessitats específiques.

3. Que les ESE entenen que l'equilibri entre voluntariat i contractació s'ha de mantenir en consideració a la missió i visió de les ESE i de l'acció social.

Tot i comptar amb una gran majoria de persones voluntàries per a la realització de les activitats de les ESE, s'han introduït els principis de la professionalització de diversos aspectes de la gestió en les entitats

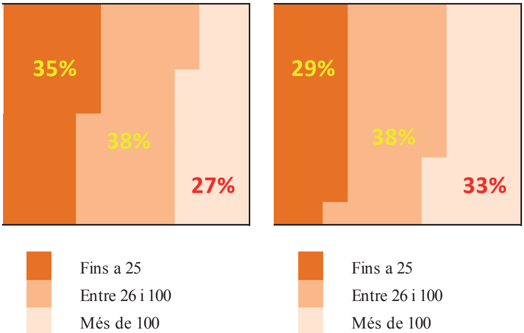
A diferència d'altres entitats del Tercer Sector que estan molt més professionalitzades i que per tant es poden considerar com a nínxols d'ocupació, les ESE mantenen el caràcter primigeni de la voluntarietat com a principi que regeix la seva acció social. Podríem dir que en conjunt, les ESE no representen un gran sector d'ocupabilitat però sí un gran sector de coresponsabilitat comunitària i social, basat en principis ferms arrelats en la història social de l'Església. El valor que aporten les ESE a la cohesió social de Catalunya radica precisament en aquesta xarxa d'entitats en la que hi participen desenes de milers de persones que a més a més desenvolupen altres activitats en la societat.

Les entitats es van fent més grans pel que fa al personal que hi treballa a mesura que es produeix una concentració de les activitats lligades a l'acció social

A la vista de les dades, podem apuntar que a mesura que passa el temps, **les entitats es fan més grans**. Assistim, així, a un procés de concentració de l'activitat social de l'Església que té com a resultat la recomposició del camp de l'acció social. En aquest camp, l'evolució del mateix ens indica que les organitzacions d'ajuda són menys en termes quantitatius però més grans. Front la desaparició d'entitats petites (moltes d'elles dependents directament o indirecta de comunitats i congregacions), l'acció social lluny de deixar-se de fer s'ha traslladat a altres entitats i el voluntariat s'ha reubicat. D'aquí que, com es veu en el Gràfic 3.2, en només un any (del 2013 al

2014) han crescut les entitats que tenen més de 100 persones treballant-hi.

Gràfic 3.2. Evolució de les ESE segons nombre de persones que hi treballen (2013 i 2014)

Font: Enquesta a les ESE

Les entitats que tenen més de 100 persones treballant, han passat de representar del 27% al 33%, 6 punts percentuals més, en detriment de les entitats amb menys persones treballant que han passat de representar del 35% al 29%.

L'anàlisi de les ràtios entre el nombre de persones ateses al 2014 i el nombre de persones vinculades a l'entitat com a treballadores i/o col·laboradores, ens ofereix algunes dades rellevants per entendre l'acció social a nivell de cobertura.

El nombre de persones associades a les ESE ha crescut d'una marea considerable: al 2014 hi havia un 21% més de persones associades respecte del 2013

El nombre de persones que hi treballen en les ESE així com el nombre de persones associades ha crescut més en termes relatius que el nombre de persones ateses

Taula 3.5. Ràtios nombre de persones ateses / personal que treballen en les ESE segons determinades característiques de les entitats

Entitats	Mitjana	Interval Límit inferior	Interval Límit superior	CV (*)
Ratio global	19,150	4,449	56,167	5,043
Índex de cobertura				
Mínima cobertura	68,353	14,982	151,688	11,591
Cobertura mitjana	15,251	8,110	22,393	2,064
Màxima cobertura	9,628	4,306	14,951	1,796
Índex de compliment d'objectius personals				
Menor compliment	85,420	34,591	205,432	6,929
Compliment mitjà	33,251	7,297	73,799	5,134
Major compliment	7,522	3,913	11,130	1,567
Àmbit d'actuació de l'entitat				
Catalunya	12,429	5,310	19,549	1,248
Provincia	15,616	1,077	30,154	3,228
Comarca	14,201	2,485	25,918	3,234
Municipi	10,980	6,619	15,342	1,694
Barri	106,285	34,505	247,075	17,548
Presten serveis inclosos en la cartera pública de serveis				
En menor mesura	13,390	6,550	20,231	1,056
Mitjanament	9,721	3,634	15,808	1,075
Totalment	3,851	1,400	6,301	1,420
Entitats egons grau d'especialització				
Especialitzada	45,507	23,529	114,543	15,120
Mitjanament especialitzada	25,636	,593	50,679	4,024
Multi-tasca	14,586	8,283	20,888	,815

Font: Enquesta a les ESE

Tot i comptar amb una gran majoria de persones voluntàries per a la realització de les activitats de les ESE, s'han introduït els principis de la professionalització de diversos aspectes de la gestió en les entitats

Les entitats es van fent més grans pel que fa al personal que hi treballa a mesura que es produeix una concentració de les activitats lligades a l'acció social

La ràtio global entre el nombre de persones ateses i el nombre de persones que hi treballen en les ESE és de 19,15. És a dir, simplificant la dada podríem dir que cada persona que treballa en una entitat ha d'atendre a 19 persones. Tanmateix, aquesta dada la podem expressar també en termes d'interval: si féssim una projecció al total de les ESE de Catalunya, podríem dir que una persona que treballa en una entitat hauria d'atendre a un nombre de persones que variaria entre 5 i 56 persones en

números rodons. Com es veu l'interval és massa gran, donat la gran varietat d'entitats (el seu tamany aquí és fonamental).

Les entitats més especialitzades són les que major ràtio presenten havent-hi d'atendre a 46 persones per cada col·laborador (normalment aquestes entitats són les més petites). Al costat oposat, les entitats multi-tasca, les més generalistes, presenten una ràtio molt menor: 15 persones per cada col·laborador.

Quant més localitzada es troba l'acció social, les entitats presenten ràtios més elevades: així, les entitats que treballen exclusivament a nivell de barri tenen més persones per atendre (106), mentre que les més generalistes, territorialment parlant, presenten ràtios més baixes (12).

Lògicament l'Índex de cobertura correlaciona amb la ràtio, obtenint que la ràtio més favorable es localitza en les entitats amb un major Índex de cobertura, 10 persones, per les 68 persones de les entitats amb menor índex.

Al costat de la dreta de la Taula 3.5 hem indicat els coeficients de variació de les ràtios. Aquestes dades són concordants amb el que estem dient fins ara: a mesura que les ràtios són més desfavorables (major nombre de persones a atendre per persona col·laboradora), les variacions entre les entitats són majors. Això vol dir que **tenim un cos d'entitats que tendeixen a ser homogènies pel que fa la seva estructura, que donen una elevada cobertura, són més aviat generalistes o mig especialitzades, actuen a nivell de municipi, presenten serveis inclosos en la cartera pública de serveis i són les que millor responen al compliment dels objectius personals.**

Hi ha un cos d'entitats molt homogènies que donen una elevada cobertura, són més aviat generalistes o mig especialitzades, actuen a nivell de municipi, presenten serveis inclosos en la cartera pública de serveis i són les que millor responen al compliment dels objectius personals.

A més a més del personal que treballa a les ESE, bé com a voluntaris, contractats o subcontractats, hi ha altres persones importants per a les entitats, més en concret per al suport econòmic de les entitats: es tracta de les persones sòcies o associades a les ESE. Respecte al nombre de socis trobem també una gran variabilitat entre les ESE. En línies generals, podem assegurar que quan més gran i generalista és l'entitat, més nombre de socis té. És l'exemple de les Càrites. Però també trobem altres entitats més especialitzades que han

apostat per ampliar la seva estructura associativa per assegurar el manteniment econòmic de l'entitat, i coincideix amb entitats molt especialitzades.

Un recompte de les persones associades a les entitats el presentem a continuació, extret de la informació facilitada per les pròpies entitats per a l'any 2013 i 2014:

Taula 3.5. Nombre de persones associades a les ESE

Associats en 2013	Associats en 2014
16292	**19725**
Diferència absoluta	% de diferència
3433	21,1

Font: Enquesta a les ESE

Tot i que el nombre d'associats a les ESE és important, no deixa de ser significatiu que un 44% de les entitats, tant al 2013 com al 2014, diguin que no tenen associats. Això implica que el seu finançament no depèn d'aquesta via[2].

Al mateix temps que augmenta el nombre de persones que han de ser ateses i que augmenten les persones que s'hi dediquen en les ESE, també augmenta el nombre de socis que col·laboren econòmicament amb les ESE. Veiem aquestes xifres en la Taula 3.6:

Taula 3.6. Nombre de persones ateses, personal i associats, diferències absolutes i relatives entre 2014 i 2013

	2013	*2014*	Diferència absoluta 2014-2013	Diferència relativa 2014-2013
Persones ateses	386759	426976	40217	10,4
Personal de les ESE	18908	22296	3388	17,9
Persones associades	16292	19725	3433	21,1

Font: Enquesta a les ESE

A la taula anterior es veu com incrementa més el nombre d'associats i el personal que hi treballa a les ESE que el nombre de persones ateses. Aquesta és una dada que reflecteix

Les ràtios entre persones ateses i personal que hi treballa a les ESE i nombre d'associats a elles, han disminuït, fet que augura una millora del servei i del finançament de les entitats

[2] Jurídicament, les fundacions no tenen socis. Això explica perquè el % de soci és tant baix. Si que és cert que hi ha fundacions que parlen de "socis" entesos com persones que donen diners, però legalment no tenen socis.

l'atracció de les ESE i la capacitat que tenen per anar sumant persones en favor de la solidaritat. El nombre de persones ateses augmentà entre el 2013 i el 2014 de 40.217, és a dir un 10,4%. Mentre tant, el personal augmentà el 18% i les persones associades el 21%.

Aquest major augment en el personal i en els associats fan que disminueixen les ràtios corresponents, assolint valors que apropen les ESE a la prestació de serveis de manera més personalitzada i amb una major cobertura. Aquestes ràtios es poden veure en la Taula 3.7:

Les ràtios entre persones ateses i personal que hi treballa a les ESE i nombre d'associats a elles, han disminuït, fet que augura una millora del servei i del finançament de les entitats

Taula 3.7 Ràtios entre persones ateses, personal i nombre d'associats. 2014

	2013	*2014*	Diferències de les ratios
Ratio atesos / personal	20,5	19,2	-1,3
Ratio atesos / associats	23,7	21,6	-2,1
Ratio personal / associats	1,16	1,13	-0,03

Font: Enquesta a les ESE

Les ràtios corresponents mostrades a la Taula 3.7 han millorat d'un any a l'altre. Al 2014 hi ha més persones que poden atendre a persones necessitades, hi ha més associats que contribueixen econòmicament per persona necessitada i lleugerament hi ha també més associats per personal que treballa a les ESE. Això implica una millor atenció per unitat atesa i suposa una millora també del finançament de les entitats al incrementar en 3.433 les persones associades.

La concentració de les activitats d'assistència és un procés que va en paral·lel a l'**increment de les necessitats socials**, a l'**augment del personal** que participa de l'acció social i a una **major aportació solidària** a través dels associats.

3.1. El personal contractat en les ESE

A continuació passarem a descriure algunes característiques

del personal contractat que presta serveis en les ESE. Recordem que el nombre total de persones contractades durant

l'any 2014 ascendia a 3.297, el que suposava un 14,8% del personal que treballa a les ESE.

Comencem dient que un 52% de les entitats tenen personal contractat, generalment, com veurem més endavant, personal tècnic que desenvolupa tasques de gestió. Per contra, un 48% d'entitats no tenen personal contractat. El 59% de les entitats tenen persones contractades que tenen entre 30 i 50 anys, el 20% dels contractats tenen entre 51 i 65 anys i el 21% dels contractats tenen menys de 30 anys. Per tant, i a diferència del personal voluntari en el que predomina gent de més edat, el personal contractat més nombrós és el que té entre 30 i 50 anys.

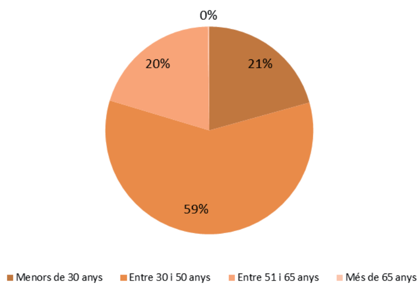
El 52% de les ESE tenen persones contractades, entre les que destaquen les que tenen entre 30 i 50 anys (un 59%)

Gràfic 3.3. Entitats que tenen o no personal contractat

Font: Enquesta a les ESE

Gràfic 3.4. Percentatge de contractats segons edat. 2014

Font: Enquesta a les ESE

Taula 3.8. Percentatge de contractats segons edat.

Percentatge de contractats	Menors de 30 anys	Entre 30 i 50 anys	Entre 50 i 65 anys	Més de 65 anys
Fins 25%	23,3	4,8	25,3	3,4
Entre 25 i 50%	6,8	12,3	9,6	-
Entre 51 i 75%	2,7	16,4	2,7	-
Més 75%	5,5	19,9	2,1	-
No té contractats amb aquesta edat	61,6	46,6	60,3	96,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0

Font: Enquesta a les ESE

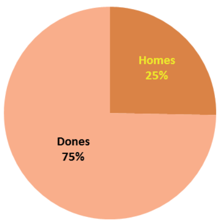
Com es veu a la Taula 3.8, el 62% de les entitats no tenen contractades persones menors de 30 anys, el 47% no tenen contractades persones d'entre 30 i 50 anys i el 60% no tenen contractades persones entre 50 i 65 anys. Només un 3,4% de les entitats tenen en plantilla persones de més de 65 anys.

Aquestes dades indiquen una distribució de les persones contractades que majoritàriament es situa entre les edats de 30 i 50 anys.

Tres de cada quatre persones contractades són dones.

L'assistència social està organitzada i protagonitzada fonamentalment per dones

Gràfic 3.5. Percentatge d'homes i dones contractades. 2014

Font: Enquesta a les ESE

Tres de cada quatre persones contractades són dones, el 75%, en front del 25% que són homes. No només el voluntariat és majoritàriament femení sinó que també la contractació està clarament feminitzada. Podem dir que l'**assistència social que es presta des de les ESE està organitzada i protagonitzada clarament per dones**.

Només el 2,1% de les persones contractades són religioses, el que permet afirmar que tant per la banda del voluntariat com de la contractació de persones que treballen en les ESE, l'assistència social d'aquetes entitats està fortament protagonitzada per persones laiques. El procés de concentració de l'acció social també reforça la presència laïcal en la mateixa: la desaparició d'ordes i comunitats al territori ha forçat aquesta concentració i una major presència de laics en moltes de les activitats que fins fa anys havien estat comandades per religiosos.

Segons les respostes de les ESE, en el 69% de les entitats que tenen persones contractades, aquestes comparteixen plenament els valors de l'humanisme cristià.

L'acció social de les ESE comptabilitzada en nombre jornades laborals en una setmana, ascendiria a 1.588 jornades laborals de 37 hores cadascuna

Taula 3.9. Nombre d'hores de dedicació del personal contractat en una setmana.

	Hores setmanals	%
Hores de direcció / gestió	9007	15,3
Hores directes d'atenció	49741	84,7
Total	*58748*	100,0

Font: Enquesta a les ESE

El volum aproximat de feina que fan les persones contractades en una setmana en les ESE, es distribueix entre les hores que es dediquen a la gestió i direcció (9.007 hores setmanals) i les hores dedicades a la intervenció directa amb les persones necessitades (49.741 hores setmanals).

Tot i la gran diversitat existent entre les entitats, la mitjana d'hores de dedicació a la gestió i direcció estaria al voltant de 62 hores i les hores directes d'atenció, també com a mitjana, estaria en 341 hores.

Taula 3.10. Hores de dedicació del personal contractat i jornades laborals en una setmana.

	Hores setmanals	Jornades setmanals (37 h)	Hores per persona contractada (3.297 contractats)
Hores de direcció / gestió	9007	243,4	2,7
Hores directes d'atenció	49741	1344,4	15,1
Total	*58748*	*1587,8*	17,8

Font: Enquesta a les ESE

El total d'hores realitzades pel personal contractat és de 58.748 hores setmanals, de les que el 15% estan dedicades a gestió i direcció i el 85% a l'atenció directa de les persones necessitades. Iguals percentatges es presenten per al nombre de jornades laborals. Les hores per persona contractada són sensiblement menors a les d'una jornada estàndard de 37 hores donat que moltes de les persones contractades ho estan per jornades inferiors a una jornada completa.

L'acció social de les ESE comptabilitzada en la dedicació del seu personal contractat i en el nombre jornades laborals en un any suposa la realització de 1.588 jornades laborals de 37 hores cadascuna

Si fem una projecció anual de les hores realitzades pel personal contractat i de les jornades laborals a partir de les dades de la Taula 3.10, obtenim les xifres següents:

Taula 3.11. Hores de dedicació del personal contractat i jornades laborals en un any

	Hores totals a l'any (48 setmanes)	Jornades laborals a l'any (1.776 hores / any)
Hores de direcció / gestió	432336	243,4
Hores directes d'atenció	2387568	1344,4
Total	*2819904*	1587,8

Font: Enquesta a les ESE

Tres de cada quatre persones contractades (77%) han rebut formació específica per al desenvolupament de la seva feina durant l'any 2014

És a dir, comptabilitzant totes les hores de dedicació setmanals i projectant-les anualment, tenint en compte 48 setmanes hàbils a l'any, s'obtenen 2.819.904 hores realitzades pel personal contractat en les ESE (recordem que el total de personal contractat és de 3.297 persones). Aquest volum

d'hores suposa la realització de 1.588 jornades laborals de 1.776 hores anuals cadascuna.

En la següent taula hem fet una aproximació del retorn monetari que suposa a l'Estat el treball del personal contractat amb el supòsit d'un sou mitjà de 1.300 euros mensuals. Com es veu, les 1.588 jornades laborals fetes pels 3.297 contractats, suposarien un pagament equivalent a 2.064.400 euros anuals, dels que hauríem de deduir la quantitat de 516.100 euros, o sigui el 25% en concepte de retencions. És a dir, aquesta quantitat va directament de les ESE a la hisenda pública.

Taula 3.12. Quantitat de retorn en concepte d'IRPF que suposa el treball del personal contractat amb la hipòtesis d'un salari mitjà de 1.300 euros

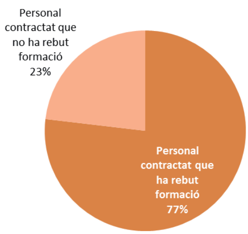
Jornades anuals del personal contractat	Volum de pagament pel total de jornades (1.300 euros mensuals)	Retenció segons trams (25%)
1.588	2.064.400 €	516.100 €

Font: Enquesta a les ESE

La formació del personal contractat es fa per igual en les entitats canòniques com en les civils: la formació com a eina de professionalització del personal, està sent utilitzada per les entitats independentment de la titularitat

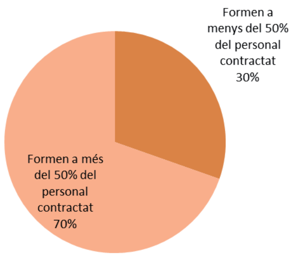
Pel que fa a la capacitació del personal contractat, tres de cada quatre persones contractades ha rebut formació el 2014. Aquesta dada indica de forma indirecta el camí cap a la professionalització dels recursos humans amb els que compten les ESE i la seva aposta per la millora del servei a través d'una major capacitació.

Gràfic 3.6. Percentatge de personal contractat que ha rebut formació

Del 54% de les entitats que diuen formar al personal contractat, el 70% formen a més de la meitat de la plantilla contractada, mentre que el 30% forma a menys de la meitat.

Gràfic 3.7. Percentatge d'entitats que formen al personal contractat

Font: Enquesta a les ESE

En total les hores de formació del personal contractat per les ESE durant l'any 2014 ha suposat 21.200 hores. La mediana de la distribució de les hores de formació del personal contractat se situa en 180 hores, és a dir, és el valor per sota del qual trobem el 50% de les entitats.

No n'hi ha pràcticament diferències significatives entre les entitats canòniques i les civils respecte de la formació del seu personal contractat. Les diferències radiquen entre les entitats que són més grans i les més petites, que normalment coincideixen amb l'àmbit territorial en el que es despleguen. Si la formació del personal contractat és un indicador de la professionalització de l'acció social, podem dir que tant les entitats civils com les canòniques estan subjectes al mateix procés de formació del seu personal per donar un servei més eficaç i eficient.

Taula 3.13. Percentatge d'entitats que tenen o no pla de formació per al personal contractat

	%
Si té pla de formació	37,7
No té pla de formació	62,3
Total	100,0

Font: Enquesta a les ESE

Tot i que una part important del personal contractat es forma per a desenvolupar la seva activitat professional, només el 38% de les entitats compten amb un pla de formació. Això vol dir que la formació que s'està portant a terme majoritàriament es fa segons les necessitats de les entitats d'una manera *ad hoc*, sense una planificació prèvia i sense un instrument com un pla de formació.

El 38% no té pla de formació per al personal contractat

Com a exemple, les entitats que tenen pla de formació indiquen que:

"Des de la nostra entitat es realitza formació específica sobre la missió, visió i valors de la fundació i sobre l'estil educatiu. A més, des de fa temps s'aposta clarament per un pla específic d'acompanyament i promoció de les persones que configuren els equips educatius".

"A la residència comptem amb un pla de carrera que afavoreix la mobilitat ascendent de les persones treballadores. El pla anual de formació és un espai obert i accessible a tots/es als/les treballadors/es. La gestió i els plans de millora fomenten la participació de totes les persones treballadores. És molt important per nosaltres la conciliació laboral i familiar i existeixen mecanismes per a afavorir-la".

Taula 3.14. Percentatge d'entitats que tenen altres mecanismes per al creixement personal

SI	39,7
NO	60,3
Total	100,0

Font: Enquesta a les ESE

A banda de que les entitats tinguin o no pla de formació, el 40% compten amb altres mecanismes per garantir el creixement professional del personal contractat. Alguns dels mecanismes que s'utilitzen són els següents:

- Sessions específiques de formació, creixement i treball en equip.
- Sistema d'avaluació per competències.
- Acompanyament per l'equip tècnic i acompanyament psicològic.
- Jornades institucionals, d'avaluació i millora.
- Acompanyament i seguiment personalitzat, reunions de reflexió i formació espiritual.
- Pla d'acompanyament per competències.
- Trobades anuals d'espais de reflexió i convivència amb els treballadors per afermar la feina de l'equip i la seva cohesió.
- Pla d'acollida que contempla: acompanyament al nouvingut per un padrí/company. Presentació del professional en una reunió del comitè de direcció. Es fa una xerrada de socialització cada tres mesos per informar als nouvinguts.
- Beques individuals per a formació externa.
- Comunicació i feedback constant amb la responsable del centre i amb la junta directiva que ofereix respostes a les demandes dels treballadors del centre. també els treballadors del centre tenen la seva disposició al sacerdot, director espiritual de la casa, per resoldre tots aquells dubtes, inquietuds, preguntes relacionades amb la casa, amb el seu funcionament, amb la seva tasca laboral, etc.
- Professionals del *coaching*, educadors socials i formadors espirituals.
- Pla individual d'inserció, pla de formació professional.
- Reunions cada mes i entrevistes personals.
- Espais de participació: reunions setmanals, mensuals. Espais de convivència: dinar a l'estiu. facilitat/flexibilitat per poder realitzar cursos a títol personal en horaris laborals. Oferta de participació en escoles de formació a nivell nacional organitzades per l'entitat.

- Reunions mensuals de supervisió d'equips. Entrevistes individuals amb els directors tècnics i amb direcció general. formació conjunta. Activitats lúdiques.
- Espais de supervisió d'equip i de casos.
- Tallers de creixement personal. Tallers de valors i actius. Jornades de resés.

Com es veu en aquestes respostes, les estratègies destinades a la formació del personal contractat són diverses però la majoria d'elles tenen el denominador comú de ser activitats d'acompanyament a les persones que treballen en les ESE. Quan no existeix un pla de formació específic, les entitats utilitzen altres mecanismes com les reunions, les trobades, l'atenció personalitzada, la supervisió, etc., de manera més o menys sistematitzada.

El 85% de les persones que treballen en les ESE són voluntàries, destacant les majors de 65 anys que suposen el 44% del voluntariat

3.2. El voluntariat en les ESE

El nombre total de voluntaris que treballen en les ESE és de 18.850 persones l'any 2014. Aquesta xifra suposa el 84,5% de les persones que treballen a les ESE, tal i com es recull a la següent taula:

Destaca la escassa presència com a voluntaris dels menors de 30 anys en l'acció social de les ESE

Taula 3.15. Personal que hi treballa a les ESE

	2014 (Nombres absoluts)	2014 (%)
Contractats	3297	14,8
Voluntaris	18850	84,5
Subcontractats	149	0,7
Total	22296	100,0

Font: Enquesta a les ESE

Veiem ara algunes de les característiques dels voluntaris i voluntàries de les ESE.

Atenent a l'edat, majoritàriament són gent gran, un 44% té més de 65 anys. Si sumem el 25,5% dels que tenen entre 51 i 65 anys, el total ascendeix a 69,3% de les persones que presten els seus serveis de forma altruista. Destaca el escàs percentatge de persones joves, menors de 30 anys, vinculades a l'acció social

de les ESE. Aquest apareix en les entrevistes com un fet a resoldre, per una qüestió no tant de recanvi generacional, sinó perquè a la joventut se l'associen valors de canvi, d'experimentació, de fortalesa, etc., que podrien ser de gran utilitat per a la tasca que es porta a terme.

Taula 3.16. Personal voluntari de les ESE segons edat

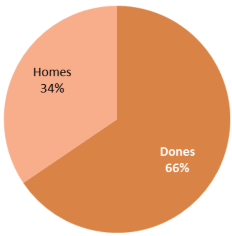
	%
Menors de 30 anys	11,7
Entre 30 i 50 anys	19,0
Entre 51 i 65 anys	25,5
Més de 65 anys	43,8
Total	100,0

Font: Enquesta a les ESE

El 66% de les persones voluntàries són dones

La qüestió fonamental no és tant la manca de persones voluntàries, una situació que no han viscut la majoria de les ESE. Ja hem vist com d'un any a l'altre han augmentat el nombre de persones voluntàries que presten serveis a les ESE. La qüestió que es pregunten els responsables de les entitats és com fer atractiva l'acció social d'Església als joves.

Gràfic 3.8. Persones voluntàries per sexe

Font: Enquesta a les ESE

D'una manera similar a la composició del personal contractat, entre el personal voluntari predominen les dones: dos de cada tres persones voluntàries són dones.

Taula 3.17. Personal voluntari i contractat de les ESE segons sexe

	% del personal voluntari	% del personal contractat
Dones	65,5	75,0
Homes	34,5	25,0
Total	100,0	100,0

Font: Enquesta a les ESE

Com es veu a la taula anterior, hi ha més participació dels homes entre el voluntariat (34,5%) que entre el personal contractat (25%). Restaria per descobrir si el mercat de treball específic que originen les ESE s'orienta més cap al perfil de les dones o si també hi ha una menor postulació d'entrada per part dels homes a l'hora d'accedir a determinats llocs de treball que genera el sector.

L'acció social de les ESE conformen un camp organitzatiu altament mobilitzat des del punt de vista de la mobilització interna dels recursos

Aproximadament un 4% de les persones voluntàries són religioses, el que palesa la dimensió laïcal de l'acció social de les entitats. Complementàriament, en el 83% de les entitats la gran majoria de les persones voluntàries comparteixen plenament els valors de l'humanisme cristià. En la resta de les entitats, un 17%, hi ha diferents graus d'adscripció al catolicisme entre les persones voluntàries, la qual cosa no vol dir que no s'estigui d'acord amb els fonaments axiològics de l'humanisme cristià, sinó més bé es manifesten diferents visions i/o concepcions del catolicisme, del seu paper en la societat i a nivell individual de la intensitat de pràctica religiosa. És a dir, no és habitual trobar enquadrades dins les ESE a persones obertament contràries a la religió, sinó a persones que poden ser més o menys crítiques amb determinats aspectes de la posició de la religió en la societat.

Les dades de voluntariat, de persones associades i la dinàmica de les ESE ens porten a concloure que l'acció social de les ESE conformen un **camp organitzatiu altament mobilitzat** des del punt de vista de la mobilització interna dels recursos amb els que es pot comptar. Aquest fet és molt interessant des del punt de vista sociològic: dins d'una realitat d'elevada secularització –el cas de Catalunya dins el context espanyol i

fins i tot europeu és un cas rellevant de secularització *express*–, el comportament del catolicisme ha estat el de mostrar-se molt actiu de portes endins, comportament que li ha fet guanyar en cohesió interna. En aquest procés, les ESE han servit per guanyar en cohesió amb una missió clara de servei a la comunitat.

Pel càlcul de les hores setmanals que dedica el personal voluntari de les ESE hem hagut de fer una simulació, donat el nombre elevat d'entitats que han estat incapaces de respondre ni tan sols de manera aproximada a la pregunta. Hem pensat en tres escenaris: un escenari baix en el que cada voluntari o voluntària d'una entitat tipus dedica setmanalment 2 hores; un escenari moderat, en el que cada persona voluntària dedica 5 hores setmanals, i un escenari màxim en el que cada persona dedica 10 hores setmanals a treballar en l'entitat. Tenint en compte el nombre de voluntaris de les ESE (18.850), els càlculs serien els següents:

L'acció social de les ESE conformen un camp organitzatiu altament mobilitzat des del punt de vista de la mobilització interna dels recursos

Taula 3.18. Nombre d'hores setmanals a atenció directa del personal voluntari

	hores / setmana
Escenari baix (2 hores)	37700
Escenari moderat (5 hores)	94250
Escenari alt (10 hores)	188500

Font: Enquesta a les ESE

Les hores totals destinades a la gestió del personal voluntari es situen al voltant de les 1.894 hores.

Partint del nombre de voluntaris i voluntàries i dels escenaris probables que hem contemplat, el nombre de jornades laborals corresponent a 37 hores de feina seria:

Taula 3.19. Nombre d'hores setmanals i de jornades laborals estàndard dedicades a l'atenció directa pel personal voluntari

	Hores setmanals	Jornades laborals setmanals (37 h)	Hores per persona voluntària
Escenari baix (2 hores)	37700	1018,9	2
Escenari moderat (5 hores)	94250	2547,3	5
Escenari alt (10 hores)	188500	5094,6	10

Font: Enquesta a les ESE

Considerem poc realista l'escenari més baix en el que cada persona voluntària dedica 2 hores del seu temps setmanalment a realitzar tasques de col·laboració en l'entitat, a tenor de les entrevistes realitzades durant la recollida de dades. L'escenari moderat s'ajustaria més tot i la diversitat d'entitats i representaria més fidelment el que la majoria de voluntaris i voluntàries realitzen. Podríem considerar també un escenari mig entre les 5 hores i les 10 hores setmanals, aproximadament 7 hores per persona voluntària a la setmana, fet que ens donaria com a resultat:

En un escenari de 7 hores setmanals de dedicació per part del voluntariat, la seva tasca equivaldria a 3.566 jornades laborals anuals de 1.776 h estàndard

Taula 3.20. Nombre d'hores setmanals, anuals i de jornades laborals estàndard dedicades a l'atenció directa pel personal voluntari amb un escenari intermedi

	Hores setmanals	Jornades laborals setmanals (37 h)	Hores per persona voluntària
Escenari de 7 hores	131950	3566,2	7
	Hores anuals	Jornades laborals anuals	Jornada estàndard anual
Escenari de 7 hores	6333600	3566,2	1776 h

Font: Enquesta a les ESE

Taula 3.21. Nombre d'hores anuals i de jornades laborals anuals estàndard dedicades a l'atenció directa pel personal voluntari

	Hores totals a l'any	Jornades laborals a l'any	Jornada estàndard anual
Escenari baix (2 hores)	1809600	1018,9	
Escenari moderat (5 hores)	4524000	2547,3	
Escenari alt (10 hores)	9048000	5094,6	1776 h

Font: Enquesta a les ESE

Si atenem l'escenari més probable que es mouria entre les 5 i les 7 hores setmanals de dedicació per cada persona voluntària, el nombre total anual de jornades laborals (de 37 hores a la setmana) realitzades pel voluntariat de les ESE es situaria en una forquilla entre les 2.547 i les 3.566 jornades.

Partint de la forquilla d'entre 5 a 7 hores setmanals de dedicació per part del voluntariat, el nombre d'hores dedicades anualment a l'acció social estaria entre les 4.524.000 hores i les 6.333.600 hores

En tot cas, aquests números són lògicament aproximacions a una realitat que és desconeguda donada la manca de registres tant del personal que treballa a les ESE com del còmput d'hores que realitzen els mateixos. Pel contrari, existeix un major control i coneixement del nombre de persones contractades així com de les hores que hi dediquen. Hi ha entitats que inclús desconeixen el nombre de voluntaris que tenen en la seva entitat.

En el 37% de les entitats s'ha fet formació almenys al 50% del voluntariat. Però del total del voluntariat tan sols un 15% han rebut formació durant l'any 2014. En front del 77% del personal contractat que ha rebut algun tipus de formació durant l'any 2014, la xifra del voluntariat que l'ha rebuda és clarament insuficient. Aquesta pot ser una de les febleses de les ESE que hauran d'encarar a futur: la formació del voluntariat per millorar l'atenció.

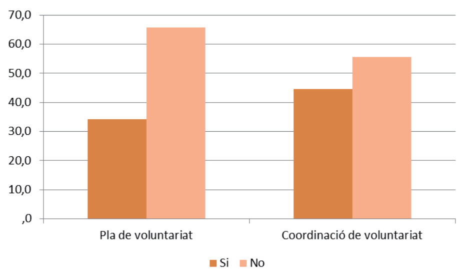
Un 27% de les entitats afirmen tenir pla de formació destinat al voluntariat, realment insuficient si el comparem amb els plans de formació destinats a les persones contractades. El 34% de les entitats diuen comptar amb altres mecanismes d'acompanyament a la tasca del voluntariat. Les principals línies d'actuació al respecte les resumim a continuació:

- Entrevistes personalitzades, acompanyament personal, comunicació, reunions d'equip.
- Acompanyament per part de tècnics.
- Espais conjunts entre voluntariat, personal contractat i gestors.
- La figura del coordinador de voluntariat fa acollida i seguiment individual.
- Un equip educatiu es fa càrrec de la formació del voluntariat.
- Activitats socials i culturals destinades a la creació de grup.
- Comunicació i feedback constant amb la responsable del centre, amb la junta directiva i amb el director espiritual que ofereix respostes a les demandes dels voluntaris del centre.
- Aprofitar recursos formatius d'altres entitats: xerrades, conferències, etc.

Les ESE no tenen majoritàriament plans de voluntariat ni han acabat d'incorporar la figura de coordinació del voluntariat

Aprofundint una mica més en la professionalització del personal voluntari, constatem que majoritàriament les entitats no disposen de pla de voluntariat i que tampoc tenen majoritàriament la figura de coordinació del voluntariat, tal i com resta reflectit en el següent gràfic:

Gràfic 3.9. Existència o no de pla de voluntariat i de coordinació de voluntariat en les ECC

Font: Enquesta a les ESE

El sosteniment econòmic de les ESE i de l'acció social

4

4.1. Els ingressos de les entitats[1]

En aquest capítol s'aborden les qüestions d'ordre econòmic de les ESE a Catalunya i de la seva acció social. Tracta dels pressupostos amb els que funcionen les ESE, dels ingressos i de les despeses i de les quanties que estan destinades al manteniment de les seves estructures i a l'acció social.

Els ingressos monetaris del conjunt de les ESE arreu de Catalunya ascendeix a la quantitat de 126.100.673 euros anuals.

Malgrat la crisi econòmica, les ESE han pogut treballar amb un 5,3% més d'ingressos de l'any 2013 a l'any 2014

Taula 4.1.1 Ingressos de les ESE als anys 2013 i 2014 (per a n = 589)

Ingressos 2013	119.802.809,0 €
Ingressos 2014	126.100.673,0 €
Diferència	6.297.864,0 €

Font: Enquesta a les ESE

Les ESE ingressen l'equivalent a 295,4 euros per persona atesa

Fent una extrapolació al total d'entitats (N = 785), i partint de la mitjana d'ingressos del total de 146 entitats que representen a 589, els ingressos per al total d'entitats serien :

Taula 4.1.2 Ingressos de les ESE als anys 2013 i 2014 (per a N = 785)

Ingressos 2013	159.669.279,1 €
Ingressos 2014	168.062.866,4 €
Diferència	8.393.587,3 €

La diferència en els ingressos que ascendeix a 8.393.587 euros de l'any 2013 a l'any 2014, suposa un increment del 5,3%. Aquestes xifres mostren la capacitat que tenen les ESE de captar ingressos malgrat la crisi econòmica.

[1] Els càlculs tant dels ingressos com de les despeses, s'han realitzat sobre la base de les respostes obtingudes per les 146 entitats que representen un total de 589 entitats. En alguns casos en els que s'explicita, s'han realitzat extrapolacions a N = 785.

Taula 4.2. Persones ateses, personal i ingressos (en euros) de les ESE l'any 2014

Persones ateses 2014	426.927
Personal que treballa 2014	22.296
Ingressos 2014	168.062.866,4 €
Ingressos / Atesos	393,7

Font: Enquesta a les ESE

Anualment podem dir que les ESE ingressen 393,7 euros per persona atesa. Aquesta xifra lògicament és orientativa i té un caràcter descriptiu sobre tot si l'observem al llarg del temps i en relació amb les persones que s'atenen globalment.

El ritme de creixement de les persones ateses ha estat molt més gran que el ritme de creixement dels ingressos amb els que compten les ESE per desplegar la seva acció social

Les persones participants a les entrevistes i tallers coincideixen en assegurar que els ingressos han anat augmentant els darrers anys però a un ritme molt inferior que el nombre de persones ateses:

Taula 4.3. Persones ateses, personal i ingressos (en euros) de les ESE a l'any 2014

Atesos 2013	386.759	Ingressos 2013	159.669.279,1 €
Atesos 2014	426.976	Ingressos 2014	168.062.866,4 €
Diferència	40.217	Diferència	8.393.587,3 €
Diferència en percentatge	10,40	Diferència en percentatge	5,26

Font: Enquesta a les ESE

Existeix una relació estadísticament significativa entre el nombre de persones ateses per l'entitat i el volum d'ingressos amb els que treballen anualment. De tal manera que a més persones ateses, més volum d'ingressos

Com es veu a la taula 4.3, el ritme de creixement de les necessitats representat aquí pel volum de persones ateses és molt superior al volum dels ingressos en euros. Això implica que, en un sentit general, les ESE han de destinar una menor quantia per persona atesa, tot i que els ingressos han anat augmentant també en el període de crisi. Les persones ateses han crescut des de l'any 2013 al 2014 en un 10,4%, mentre que els recursos monetaris disponibles ho ha fet en un 5,3%, cinc punts percentuals per sota.

A partir de les dades dels ingressos del 2014, hem agrupat les respostes de 143 entitats (de 146) segons trams d'ingressos. L'agrupació conté les següents categories: a)

Entitats que ingressen menys de 50.000 euros anuals; b) Entre 50.001 i 100.000; c) Entre 100.001 i 500.000 i d) Més de 500.000 euros anuals.

Taula 4.4. Nombre i percentatge d'entitats per grup d'ingressos (en euros) a l'any 2014

	n	%
Fins 50.000	46	31,5
Entre 5001 i 100.000	21	14,4
Entre 100.001 i 500.000	24	16,4
Més de 500.000	52	35,6
Nc	3	2,1
Total	146	100

Font: Enquesta a les ESE

El 32% de les ESE ingressen fins a 50.000 euros anuals per atendre les necessitats de la població a la que es dirigeixen. El 37% de les ESE superen els 500.000 euros d'ingressos anuals

Pràcticament un terç de les entitats ingressen fins a 50.000 euros anuals per realitzar l'acció social, mentre que una mica més d'un altre terç ingressen per sobre dels 500.000 euros.

Trobem una relació estadísticament significativa entre el nombre de persones ateses per l'entitat i el volum d'ingressos amb els que treballen anualment. De tal manera que a més persones ateses, més volum d'ingressos.

Taula 4.5. Percentatge d'entitats per grup d'ingressos i nombre de persones ateses a l'any 2014 (1)

Nombre de persones ateses al 2014	Ingressos anuals				
	Fins 50.000	Entre 50001 i 100.000	Entre 100.001 i 500.000	Més de 500.000	Total
Fins a 100	60%	20%	5%	15%	100%
Entre 101 i 300	13%	20%	27%	40%	100%
Entre 301 i 1000	27%	7%	23%	43%	100%
Més de 1000	18%	9%	18%	55%	100%
Total	32%	14%	17%	37%	100%

Font: Enquesta a les ESE

El 60% de les entitats que atenen fins a 100 persones, ingressen per sota dels 50.000 euros

El 55% de les entitats que atenen a més de 1000 persones, ingressen per sobre dels 500.000 euros

Taula 4.6. Percentatge d'entitats per grup d'ingressos i nombre de persones ateses a l'any 2014 (2)

Nombre de persones ateses al 2014	Ingressos anuals				
	Fins 50.000	Entre 50001 i 100.000	Entre 100.001 i 500.000	Més de 500.000	Total
Fins a 100	57%	42%	9%	12%	30%
Entre 101 i 300	10%	32%	35%	24%	23%
Entre 301 i 1000	19%	11%	30%	27%	23%
Més de 1000	14%	16%	26%	37%	25%
Total	100%	100%	100%	100%	100%

Font: Enquesta a les ESE

Les dues taules anteriors mostren la distribució percentual de les entitats segons el nombre de persones ateses (Taula 4.5) i segons el volum d'ingressos (Taula 4.6). Segons les dades de la Taula 4.5, el 60% de les entitats que atenen fins a 100 persones ingressen fins un màxim de 50.000 euros anuals (essent la mitjana per aquest grup de 13.059 euros). En l'extrem oposat, el 55% de les entitats que atenen a més de 1.000 persones a l'any ingressen més de 500.000 euros (la mitjana per aquest grup és de 1.444.587 euros). Una lectura complementària es pot realitzar a partir de les dades de la Taula 4.6: el 30% de les entitats atenen fins 100 persones i del seu total un 57% es concentren en el grup que no arriba a ingressar més de 50.000 euros. Pel contrari, el 37% de les entitats que ingressen més de 500.000 euros atenen a més de 1.000 persones.

El 64% de les ESE tenen uns ingressos que procedeixen majoritàriament de la iniciativa privada

Una de cada quatre entitats es recolza més en els ingressos de procedència pública que no pas en els de procedència privada

Si comparem les ràtios entre el pressupost anual mitjà corresponent al 2014 i el nombre mitjà de persones ateses, també per al mateix any, veiem que els diners de pressupost que corresponen a cada persona atesa va augmentant a mesura que les entitats tenen més ingressos. Poden indicar també que a més volum d'ingressos, més possibilitats de tenir persones contractades, major despesa en estructura i major despesa en altres aspectes relacionats amb el manteniment del servei, amb la visibilitat de l'entitat, etc.

Els ingressos públics entren a les ESE via subvenció molt majoritàriament: un 61% de les EEC ingressen a través de subvencions

Aquestes ràtios no reflecteixen, lògicament, els diners reals que es destinen a cada persona ja que aquí no estan comptabilitzats els costos indirectes i tampoc la ràtio és un reflex automàtic dels costos directes. Però almenys ens dóna una indicació aproximada del que les ESE destinen a les

persones ateses, en el benentès que la immensa majoria d'aquestes entitats quadren els pressupostos entre ingressos i despeses i no obtenen beneficis anuals.

Taula 4.7. Pressupost mitjà anual, nombre mitjà de persones ateses a l'any i ràtios Pressupost / Persones ateses. 2014

Entitats segons pressupost anual	Pressupost mitjà anual 2014 (en euros)	Nombre mitjà de persones ateses 2014	Ratio Prrespost / Atesos
Fins 50.000€	15178,4	309,3	49,1
Entre 50001€ i 100.000€	73934,9	155,9	474,2
Entre 100.001€ i 500.000€	232169,1	333,2	696,9
Més de 500.000€	1484396,2	657,6	2257,3

Font: Enquesta a les ESE

Com es veu a les ràtios de la columna dreta de la Taula 4.7, a mesura que augmenta la quantitat de pressupost anual, augmenta també la quantitat que pertocaria a cada persona atesa, fins i tot quan el nombre mitjà de persones ateses minva com en el cas de les entitats que tenen entre 50.001€ i 100.000€, respecte a les que tenen pressupostos menors (fins a 50.000€). En definitiva, les entitats més grans (si tenim en compte el nombre de persones que atenen) són les que més pressupost tenen també i les que més diners poden destinar per unitat d'atenció. Així, la forquilla varia entre els 49,1€ de les entitats més petites i modestes fins els 2.257,3€ de les entitats més grans i amb majors pressupostos.

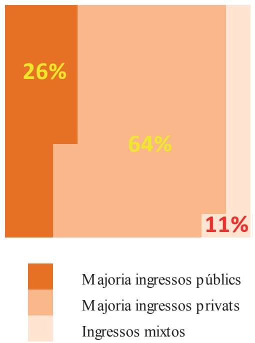
*Els diners per unitat d'atenció que tenen les EEC varia enormement si es tracta d'entitats petites o grans: així, dels **49€** de pressupost per persona atesa, als **2.257€** que presenten les entitats més grans*

Quina és la procedència dels ingressos de les ESE? Si dividim en dos grans fonts els ingressos segons la seva procedència, tenim que la mitjana d'ingressos públics es troba en el 36% dels ingressos de les entitats, mentre que els ingressos privats representen el 62,5%. Si atenem a la mediana dels ingressos, en el 50% de les entitats els ingressos públics suposen menys del 30% dels ingressos totals. En conseqüència, en el 50% de les entitats, el 70% dels ingressos procedeixen de fonts privades. Per tant, es por afirmar que **la majoria dels ingressos de les ESE és de procedència privada, bé sigui de donacions d'entitats, empreses i/o de particulars.** Dins d'aquests últims, cal destacar també les donacions en espècia, com els immobles, que poden ser convertits en ingressos monetaris posteriorment. Però també els ingressos que no són públics poden procedir de la mateixa

La iniciativa privada representa el 70% dels ingressos mitjans de les ESE. Els ingressos procedent del sector públic representen el 30% dels ingressos mitjans de les ESE

Església, a través de les seves entitats. De fet, dels ingressos privats, aproximadament un 23% de mitjana procedeixen d'altres entitats d'Església.

Gràfic 4.1. Procedència majoritària dels ingressos de les ESE

Font: Enquesta a les ESE

La procedència dels ingressos públics poden ser de contractes i/o serveis, de subvencions i/o de convenis. La distribució de les tres formes d'ingressar es distribueix de la següent manera entre les ESE:

Taula 4.8. Procedència dels ingressos públics

	Contractes i serveis	Subvencions	Convenis
Fins el 25%	78,2	26,7	67,3
Entre el 25% i el 50%	8,9	11,9	15,8
Entre el 50% i el 75%	3,0	12,9	5,9
Més del 75%	9,9	48,5	10,9
Total	100,0	100,0	100,0

Font: Enquesta a les ESE

En el 78% de les entitats, els contractes i serveis suposen fins el 25% dels ingressos. En el 49% de les entitats, les subvencions suposen el 75% dels ingressos i en el 67% de les entitats, els convenis suposen fins el 25% dels ingressos. Per tant, veient les dades de la Taula 4.8, podem afirmar que els ingressos públics entren a les ESE via subvencions majoritàriament: per a un 61,4% de les entitats les

Una de cada quatre entitats sustenta més del 50% dels seus ingressos en la prestació de serveis

L'increment de persones donants del 2013 al 2014 és del 19,6%, que en termes absoluts és de 1.403 persones

subvencions suposen més de la meitat dels ingressos de procedència pública.

Taula 4.9. Procedència dels ingressos privats

	Quotes	Donacions individuals	Donacions institucionals	Serveis	Patrimoni	Altres
Fins el 25%	79,2	67,0	64,2	70,8	98,1	88,7
Entre el 25% i el 50%	8,5	15,1	17,0	6,6	1,9	5,7
Entre el 50% i el 75%	4,7	7,5	8,5	4,7	-	5,7
Més del 75%	7,5	10,4	10,4	17,9	-	-
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Font: Enquesta a les ESE

Com ja hem dit abans, la majoria dels ingressos de les ESE són privats. El patrimoni de les ESE, en el cas de que el tinguin, juga un paper poc rellevant pel que fa als ingressos: un 98% de les entitats ingressen fins el 25% dels seus ingressos a través d'actius patrimonials. Pel que es veu a la Taula 4.9, els ingressos privats estan molt repartits entre quotes, donacions individuals i institucionals, serveis prestats i patrimoni. No destaca pràcticament ninguna font respecte de les altres, a excepció si és vol de que el 22% de les entitats (pràcticament una de cada quatre) sustenten més del 50% dels seus ingressos en serveis.

La diferència entre ingressos i despeses de les ESE, durant el 2014, és de 4.306.512 euros a favor dels ingressos

El 42% de les entitats reben donacions en espècie de les donacions privades, però la meitat d'aquestes entitats no les comptabilitzen monetàriament. Pel que fa a les donacions en serveis, dins de les donacions privades, el 20% de les entitats admet rebre-les, però molt majoritàriament tampoc són comptabilitzades com a prestacions monetàries.

L'increment de persones donants del 2013 al 2014 és del 19,6%, que en termes absoluts és de 1403 persones

Pel que fa al nombre de donants, l'any 2013 hi havia 7.167 donants que augmentaren fins els 8.570 un any més tard. Això suposa un increment del 19,6% en el pas del 2013 al 2014. Aquesta dada està en consonància amb l'evolució i increment de persones voluntàries i de les persones ateses (recordem que l'increment de persones ateses, del 2013 al 2014, ha estat de 40.217 persones, mentre que l'increment de persones voluntàries ha estat de 2.886)..

Taula 4.10. Nombre de donants i evolució

Nombre de donants al 2013	Nombre de donants al 2014	Diferència absoluta	Diferència en %
7167	8570	1403	19,60

Font: Enquesta a les ESE

4.2. Les despeses de les entitats

Les despeses que declaren les ESE al 2014 són de 121.794.161 euros, uns dos milions cinc-cents mil euros menys que el 2013 [aquesta variació negativa s'ha de prendre com un valor informatiu, gens indicatiu d'una determinada tendència, ja que pot derivar de causes degudes a l'atzar].

Taula 4.11. Despeses i ingressos de les ESE al 2014

Ingressos 2014	168.062.866,4 €
Despeses 2014	162.323.287,6 €
Diferència	5.739.578,8 €

Font: Enquesta a les ESE

Si calculem la ràtio entre les despeses i les persones ateses al llarg de l'any 2014, obtenim que la despesa real ha estat de 380,2 euros per persona atesa a l'any. Recordem que la ràtio entre els ingressos i les persones ateses ens havia donat anteriorment una xifra de 393,7 euros per persona atesa a l'any. Aquesta diferència de 7 euros s'explica perquè els ingressos són superiors a les despeses. El fet que les despeses siguin inferiors als ingressos esdevé una situació normal en la comptabilitat de les entitats ja que aquestes reserven sempre una quantitat de diners per a imprevistos, reformes dels immobles i per a mantenir una caixa que els hi permeti abordar altres tipus de despeses. A més a més, cal tenir en compte que la gran majoria de les despeses realitzades són despeses directes de servei (tot i que el pes de les despeses corrents de capítol de personal siguin importants: es tracta de remunerar la feina directa de treballadors i treballadores que atenen directament a persones amb necessitats).

La diferència entre ingressos i despeses de les ESE, durant el 2014, és de 5.739.579 euros a favor dels ingressos

L'increment de persones donants del 2013 al 2014 és del 19,6%, que en termes absoluts és de 1403 persones

Taula 4.12. Despeses, ingressos i persones ateses per les ESE al 2014 (nombres absoluts)

Persones ateses 2014	426.927
Personal que treballa 2014	22.296
Ingressos 2014	168.062.866,4 €
Despeses 2014	162.323.287,6 €
Despeses / Atesos	380,2

Font: Enquesta a les ESE

La ràtio entre despesa total i persones ateses, ofereix una xifra de 380 euros de despesa per persona atesa

La protecció social a Catalunya*

Les prestacions socials tenen un paper fonamental en la redistribució de la renda i en la reducció de la pobresa. El sistema europeu d'estadístiques de protecció social (SEEPROS) descriu el concepte de protecció social com totes les intervencions d'organismes públics o privats destinades a alleugerir les càrregues que representa per a les llars i els individus una sèrie de necessitats o riscos determinats (com ara la malaltia, la vellesa, l'atur, etc.). Per tant, inclou les prestacions monetàries i en espècie. La metodologia de les dades del SEEPROS permet agrupar les despeses en protecció social en funcions comparables a escala europea. Segons les dades del 2012, la despesa de Catalunya en protecció social va ser de 43.034 milions d'euros, xifra que representa un 22,3 % del PIB. Aquest percentatge és inferior als d'Espanya (25,9 %), de la UEM-18 (30,4 %) i de la mitjana de la UE-28 (29,5 %). La valoració en termes de despesa per habitant (en paritats de poder de compra) situa la protecció social a Catalunya prop de 20 punts percentuals per sota de la UE-28. La posició d'Espanya és 20,3 punts inferior. Les paritats de poder de compra (PPC) utilitzades per al càlcul de la despesa per habitant de Catalunya són les mateixes que les d'Espanya, de manera que unes PPC calculades a partir del nivell de preus de Catalunya (més alt que el mitjà estatal) oferiria un nivell de despesa *per capita* inferior.

Despesa en protecció social (2012)

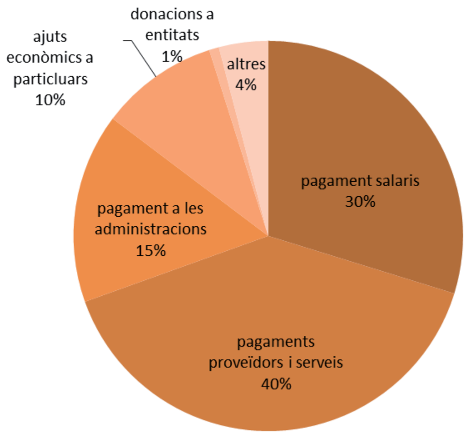
	Catalunya	Espanya	UEM-18	UE-28
Percentatge del PIB	22,3	25,9	30,4	29,5
Despesa per habitant en PPC (UE-28 = 100)	80,4	79,7	112,1	100,0

Font: Idescat i Eurostat.

Les principals despeses en protecció social a Catalunya el 2012 són les corresponents a vellesa (un 36,6 % del total), malaltia i assistència sanitària (un 25,5 %) i prestacions d'atur (14,9 %). En comparació amb la mitjana de la UE-28, la diferència principal en la distribució de les un pes més elevat les despeses de malaltia i assistència sanitària (29,6 %), vellesa (40,6 %) i família (7,8 %).

(*) Tret de:
http://economia.gencat.cat/web/.content/70_economia_catalana/arxius/publicacions_periodiques/nota_de_conjuntura/NCE_86/NCE_86_r.pdf

Gràfic 4.2. Despeses de les ESE segons conceptes

Font: Enquesta a les ESE

A grans trets el 40% de la despesa que fan les ESE és en pagaments a proveïdors i serveis, que no necessàriament són subcontractes (recordem el poc pes que té la subcontractació en l'activitat quotidiana de les ESE).

El 30% de la despesa es concentra en la remuneració de les 22.296 persones que treballen contractades en les ESE. Després segueixen les despeses per pagaments a les administracions (15%) i les donacions directes a particulars (10%) i a entitats (1%). En el capítol altres despeses (4%) destaquen les despeses per amortitzacions.

Per tant, la majoria d'aquesta despesa si comptem les donacions, els pagaments a les administracions i el pagaments a proveïdors i serveis, es poden computar com a despeses relacionades indirectament o directa amb el serveis que presten les entitats. A aquest valor se li hauria de sumar una part substancial del 30% de despeses per pagament de salaris, ja que una part substantiva de la xifra total té a veure amb la feina d'atenció als usuaris que les persones contractades fan, i una menor part es tractaria de despeses en gestió.

Un 40% de la despesa és per al pagament a proveïdors i de serveis i un 30% per al pagament de salaris de les persones que treballen a les ESE

Si classifiquem les entitats per grups de despesa, i utilitzant la mateixa classificació que per als ingressos, veiem que la majoria de les entitats presenten despeses inferiors als 50.000 anuals. Aquest és el gruix d'entitats petites de les ESE.

Taula 4.13. Nombre i percentatge d'entitats per grup de despeses al 2014

	Despeses	
	n	%
Fins 50.000	33	23
Entre 50.000 i 100.000	15	10
Entre 100.000 i 500.000	22	15
Més de 500.000	49	34
No contesta	27	18
Total	119	100

Font: Enquesta a les ESE

El 23% de les entitats tenen unes despeses que no arriben a 50.000 euros anuals. En l'altre extrem de la distribució, tenim les entitats que tenen despeses per sobre dels 500.000 euros anuals, concretament un 34%

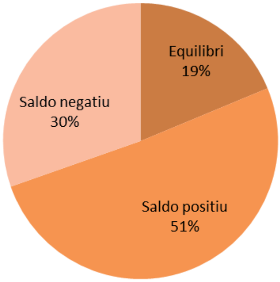
Taula 4.14. Nombre i percentatge d'entitats per grup de despeses i ingressos al 2014

	Despeses		Ingressos	
	n	%	n	%
Fins 50.000	33	23	46	32
Entre 50.000 i 100.000	15	10	21	14
Entre 100.000 i 500.000	22	15	24	16
Més de 500.000	49	34	52	36
No contesta	27	18	3	2
Total	119	100	146	100

Font: Enquesta a les ESE

A la vista de les dades proporcionades a la Taula 4.14, podem concloure que les entitats tendeixen a gastar allò que ingressen, intentant així presentar balanços pressupostaris equilibrats. El major nombre d'entitats que no han facilitat informació sobre les despeses (27) respecte als ingressos (3), impossibilita veure en quina classe de despesa s'enquadrarien, però a la vista dels percentatges estables de les entitats que més ingressen (per sobre de 100.000 euros) i que també més gasten (per sobre de 100.000 euros), tot sembla indicar que les altres entitats poden tenir el mateix comportament.

Gràfic 4.3. Saldo pressupostari de les ESE

Font: Enquesta a les ESE

El 51% de les entitats tenen saldo positiu en l'exercici pressupostari

Com es veu al gràfic, la meitat de les entitats presenten saldos positius si tenim en compte els ingressos i les despeses per al mateix any. Un 30% presenten saldos negatius i un 19% equilibren les entrades i sortides.

Les Taules 4.15 i 4.16 mostren la distribució de les entitats tenint en compte les persones ateses i el volum de despesa que realitzen. Com en el cas dels ingressos (vegeu Taula 4.5 i Taula 4.6), les entitats que presenten els majors nivells de despesa són també les que més persones atenen. El 35% de les entitats que gasten més de 500.000 euros atenen a més de 1.000 persones. En l'altre extrem de la distribució ens trobem que el 43% de les entitats que gasten fins a 50.000 euros, atenen fins a 100 persones anualment.

Seguint amb la mateixa lògica dels ingressos, les entitats que més despesa presenten són les que major nombre de persones atenen

Taula 4.15. Percentatge d'entitats per grups de despesa i nombre de persones ateses al 2014 (1)

Nombre de persones ateses al 2014	Depeses anuals				
	Fins 50.000	Entre 50.000 i 100.000	Entre 100.000 i 500.000	Més de 500.000	Total
Fins a 100	43%	46%	5%	11%	23%
Entre 101 i 300	10%	23%	38%	26%	24%
Entre 301 i 1000	27%	15%	29%	28%	26%
Més de 1000	20%	15%	29%	35%	27%
Total	100%	100%	100%	100%	100%

Font: Enquesta a les ESE

Si mirem la taula (Taula 4.16) des del punt de vista del nombre de persones que són ateses, veiem que també es presenta aquesta dinàmica: les entitats que atenen a menys persones són les que menys despesa presenten. Tanmateix, en aquesta taula cal remarcar el fet que les entitats que atenen més de 100 persones tendeixen a augmentar les despeses situant-se en el grup que presenta despeses de més de 100.000 euros anuals.

Sembla que hi ha un llindar pel que fa al nombre de persones ateses: aquest llindar es situaria al voltant de les 100 persones, fent que a partir d'aquest nombre les despeses passen a créixer de manera molt més forta.

A partir de les 100 persones ateses, les despeses de les entitats passen a ser exponencials, no lineals

Taula 4.16. Percentatge d'entitats per grups de despesa i nombre de persones ateses al 2014 (2)

Nombre de persones ateses al 2014	Depeses anuals				
	Fins 50.000	Entre 50.000 i 100.000	Entre 100.000 i 500.000	Més de 500.000	Total
Fins a 100	52%	24%	4%	20%	100%
Entre 101 i 300	12%	12%	31%	46%	100%
Entre 301 i 1000	28%	7%	21%	45%	100%
Més de 1000	20%	7%	20%	53%	100%
Total	27%	12%	19%	42%	100%

Font: Enquesta a les ESE

Com es veu a la Taula 4.17, la relació entre ingressos i despeses és molt elevada, amb un coeficient de correlació de 0,992[2].

[2] Recordem que el coeficient de correlació de Pearson varia entre els valors màxims de +1 i -1, per als casos de màxima correlació. Un coeficient proper al valor 0 indica inexistència de correlació.

Taula 4.17. Correlacions entre nombre de persones ateses, ingressos i despeses de les ESE

		B312. Nombre de persones ateses al 2014	B101b. Total de despeses de l'entitat al 2014	B91b.Ingressos amb els que es van comptar al 2014
B312. Nombre de persones ateses al 2014	Correlació de Pearson	1	**,199**	**,801**
	Sig. (bilateral)		,022	,000
	N	133	132	115
B101b. Total de despeses de l'entitat al 2014	Correlació de Pearson	,199	1	**,992**
	Sig. (bilateral)	,022		,000
	N	132	145	124
B91b.Ingressos amb els que es van comptar al 2014	Correlació de Pearson	,801	,992	1
	Sig. (bilateral)	,000	,000	
	N	115	124	125

Font: Enquesta a les ESE

A partir de les 100 persones ateses, les despeses de les entitats passen a ser exponencials, no lineals

La correlació entre nombre de persones ateses i ingressos també presenta un valor molt elevat, amb un coeficient de 0,801, però la correlació entre nombre de persones ateses i despeses baixa substancialment fins un valor de 0,199 (tot i que aquest valor presenta significació estadística).

Això s'explica perquè les entitats no destinen absolutament tots els diners que ingressen a l'atenció directa de les persones, sinó que fan front a altres despeses com per exemple amortitzacions de préstecs, pagaments a tercers, etc.

Veiem ara les despeses mitjanes anuals de les entitats segons els grups de despesa, el nombre mitjà de persones que atenen i la ràtio entre despeses i persones ateses.

Taula 4.18. Despesa mitjana anual, nombre mitjà de persones ateses a l'any i ràtio despeses / persones ateses al 2014

Entitats segons els trams de despesa	Despesa mitjà anual 2014 (en euros)	Nombre mitjà de persones ateses 2014	Rati Despeses / Atesos
Fins 50.000	13.813,40	273,9	50,4
Entre 50.000 i 100.000	75.813,40	152,3	497,8
Entre 100.000 i 500.000	257.570,50	363,5	708,6
Més de 500.000	1.475.332,10	630,3	2340,7

Font: Enquesta a les ESE

Com es veu a la Taula 4.18, a mesura que augmenta la despesa de les entitats augmenten també els diners per unitat atesa. Les ràtios entre despesa i persones ateses són majors

que les ràtios entre ingressos i persones ateses, la qual cosa vol dir que les entitats fan un esforç suplementari per augmentar la despesa per unitat atesa.

Taula 4.19. Comparació de ratis Ingressos /Atesos i Despeses /Atesos al 2014

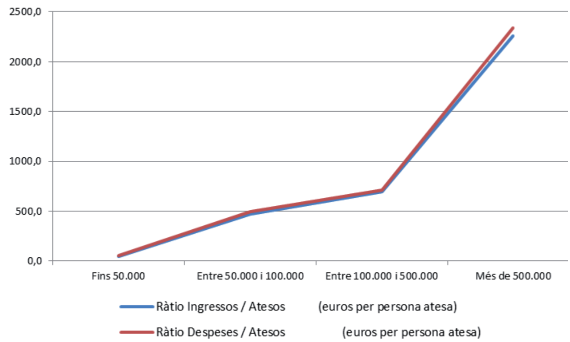
Entitats segons els trams de despesa	Ràtio Ingressos / Atesos (euros per persona atesa)	Ràtio Despeses / Atesos (euros per persona atesa)	Diferència de ràtios (euors per persona atesa)
Fins 50.000	49,1	50,4	1,3
Entre 50.000 i 100.000	474,2	497,8	23,6
Entre 100.000 i 500.000	696,9	708,6	11,7
Més de 500.000	2257,3	2340,7	83,4

Font: Enquesta a les ESE

A mesura que augmenta la despesa de les entitats augmenta també la quantitat destinada a les persones ateses d'una manera molt clara. Les diferències són cada vegada més grans entre ingressos i despeses per persona atesa.

A partir de les 100 persones ateses, les despeses de les entitats passen a ser exponencials, no lineals

Gràfic 4.4. Diferències entre les ràtios Ingressos/Atesos i Despeses/Atesos al 2014

Les entitats no realitzen una estimació del valor monetari de les tasques que realitzen el personal voluntari

Font: Enquesta a les ESE

4.3. El valor de l'activitat de les ESE

En aquest punt abordem una aproximació a la quantificació econòmica de l'activitat que realitzen les ESE. Aquest aspecte presenta dificultats donat que la majoria de les entitats no té un sistema que els permeti estimar el valor econòmic (monetari) de la feina que fa el seu voluntariat. Tot i així, creiem que és necessari realitzar algun tipus de quantificació encara que sigui aproximada de la feina que fan les persones voluntàries.

El 79,5% de les entitats no compten amb una estimació del preu/hora que valdrien les tasques que realitzen el seu personal voluntari. Això planteja el problema de la quantificació monetària del treball que es realitza i, com a conseqüència, s'ha de realitzar una aproximació a aquesta quantificació tenint en compte una sèrie de paràmetres.

Un punt de partida podria ser el valor que algunes entitats han atorgat al treball que fan els seus voluntaris: de mitjana han considerat que el preu/hora de treball es situaria al voltant dels 11,15 euros (de mitjana). Tanmateix, hem preferit contemplar tres escenaris per estimar el valor monetari del treball del voluntariat.

Partim del càlcul de les hores realitzades expressat anteriorment:

	Hores setmanals	Hores totals a l'any
Escenari baix (2 hores)	37700	1809600
Escenari moderat (5 hores)	94250	4524000
Escenari alt (10 hores)	188500	9048000

Per tant, tenim tres escenaris per al càlcul monetari:

1. Un escenari baix en el que cada persona voluntària dedicaria 2 hores a la setmana al treball en l'entitat.
2. Un escenari moderat en el que cada persona voluntària dedicaria 5 hores a la setmana al treball en l'entitat.
3. Un escenari alt en el que cada persona voluntària dedicaria 10 hores a la setmana al treball en l'entitat.

D'altra banda, tenim el preu que podríem assignar a una hora de treball segons diferents preus en funció de la qualificació de la feina. Així tenim:

1. Un escenari en que el treball no exigeix qualificacions professionals i es remunera amb equivalència al salari mínim: 4 euros per hora treballada.
2. Un escenari en que el treball exigeix qualificacions professionals mitjanes i es remunera amb equivalència al salari semi-qualificat: 8 euros per hora treballada.
3. Un escenari en que el treball exigeix qualificacions professionals elevades i es remunera amb equivalència al salari de treball qualificat: 15 euros per hora treballada.

Taula 4.20. Estimació del valor monetari de les hores realitzades pel voluntariat de les ESE. 2014

ESCENARI BAIX: 2 HORES/SETMANA PER PERSONA VOLUNTÀRIA	Preu de les hores setmanals	Preu de les hores anuals
Salari mínim (4€/hora)	150.800 €	7.238.400 €
Treball semiqualificat (8€/hora)	301.600 €	14.476.800 €
Treball qualificat (15€/hora)	565.500 €	27.144.000 €
ESCENARI BAIX: 5 HORES/SETMANA PER PERSONA VOLUNTÀRIA		
Salari mínim (4€/hora)	377.000 €	18.096.000 €
Treball semiqualificat (8€/hora)	754.000 €	36.192.000 €
Treball qualificat (15€/hora)	1.413.750 €	67.860.000 €
ESCENARI BAIX: 10 HORES/SETMANA PER PERSONA VOLUNTÀRIA		
Salari mínim (4€/hora)	754.000 €	36.192.000 €
Treball semiqualificat (8€/hora)	1.508.000 €	72.384.000 €
Treball qualificat (15€/hora)	2.827.500 €	135.720.000 €

Font: Enquesta a les ESE

*La quantitat monetària corresponent al treball que fan les persones voluntàries de les ESE podria quantificar-se en **90.796.680 €** anuals*

Doncs bé, podem veure els valors monetaris de les jornades del voluntariat (facin treball directe o de gestió) en una àmplia forquilla que va des de la hipòtesi més baixa, és a dir considerant que es fan 2 hores de voluntariat a la setmana al menor preu previst, és a dir a 2 euros, fins a considerar que cada persona voluntària hi dedicaria 10 hores setmanals amb una màxima remuneració de 15 euros corresponent a un treball qualificat. En aquests dos supòsits les quantitats resultants són, respectivament, de 27.144.000 € i de 135.720.000 €. Una forquilla realment àmplia amb una diferència interna de 108.576.000 €.

Probablement la quantitat més aproximada es trobi en un punt entre aquestes dues quantitats, així que podríem fer servir com a valor orientatiu 9 hores setmanals per persona voluntària (la mitjana de les hores dels tres escenaris) atorgant-les un valor econòmic d'11,15 €, que és la mitjana del valor que atorguen les pròpies entitats. Així:

. Nombre de persones voluntàries = 18.850

. Hores per persona i setmana = 9 hores

. 48 setmanes anuals

. Preu mitjà per hora treballada = 11,15€

De tal manera que:

$$\text{VEV} = N_v \cdot [\bar{X}_h \cdot N_s] \cdot \bar{X}_\varphi$$

Sent VEV el valor econòmic del voluntariat; N_v el nombre total de persones voluntàries; $\bar{X}_h$ la mitjana d'hores que hi dedica una persona voluntària; N_s el nombre total de setmanes hàbils anuals i $\bar{X}_\varphi$ la mitjana del preu/hora del treball desenvolupat.

Substituint en l'expressió els factors obtenim la quantitat de **VEV = 90.796.680 €**

Per tant, aquesta xifra podria ser una aproximació a l'aportació del treball voluntari en termes monetaris. Representa un volum de treball difícilment assumible, sobretot en un període de crisi com el que em viscut, per les administracions públiques. Aquestes més aviat han congelat, en el millor dels casos, la despesa pública quan no l'han disminuïda.

Les externalitats socials de la crisi econòmica no han pogut ser assumides pel conjunt de les administracions públiques pel desfasament entre el descens dels ingressos i l'augment de les despeses i per la necessitat d'assolir un equilibri pressupostari que superés l'endeutament.

La cohesió social i la inserció dels individus en el conjunt social depèn de factors organitzatius de les pròpies ESE i del tipus de població a la que es presta el servei

Doncs bé, en aquest escenari han estat les entitats i organitzacions socials, com les ESE, les que han donat resposta a les necessitats socials.

És per això que l'acció social de l'Església adquireix un protagonisme especial en les èpoques en les que hi ha profundes crisis econòmiques i d'ocupació i que inevitablement tenen conseqüències sobre la cohesió social.

4.4 Els vectors de la cohesió social

Ens podem preguntar quins són els pilars de la cohesió social i com contribueixen les ESE a la mateixa.

Podem identificar els següents vectors que incideixen en una major cohesió social:

V1. La reducció de les desigualtats de renda (normalment s'utilitza com a indicador l'Índex de Gini).

V2. La reducció de la població en risc de pobresa (llindar de pobresa). Aquí es pot incloure de forma significativa: la reducció de la pobresa extrema.

V3. La reducció de la població en risc d'exclusió social (sigui moderada o severa) (taxa AROPE).

V4. La garantia del que es consideren drets de cobertura bàsica universal: sanitat, educació, pensions i invalidesa (taxa de població amb cobertura).

V5. La possibilitat de plena participació social i política de la persona.

V6. L'enquadrament de la persona en xarxes socials, familiars, etc., que li permetin desenvolupar les seves potencialitats.

V7. La inserció laboral.

Els processos d'inserció social, i per tant la cohesió social, es treballen des de diferents angles depenent de factors com el tipus de població i les característiques organitzatives de les entitats.

Aquests vectors són treballats per les ESE. Els tres primers estan relacionats amb les rendes personals i/o familiars i es focalitzen en la millora de les condicions materials de la vida de les persones. El quart vector forma part de la tasca de mediació que realitzen les entitats entre la persona necessitada i les administracions. El cinquè i sisè vectors es treballen de forma comunitària

Com ja hem vist anteriorment, les ESE donen un seguit de serveis molt variat i ample. La combinació d'aquests serveis i de les activitats que formen part dels mateixos fa possible una millor inserció social de les persones que pateixen diversos graus de vulnerabilitat. Depenent de la major o menor especialització de les entitats, els serveis que donen estan més o menys centrats en determinats tipus de població. Per tant, els processos d'inserció social i com a resultat la cohesió social, es treballen des de diferents angles depenent de factors com el tipus de població i les característiques organitzatives de les entitats.

A continuació ressaltem algunes de les activitats que més es repeteixen entre les entitats:

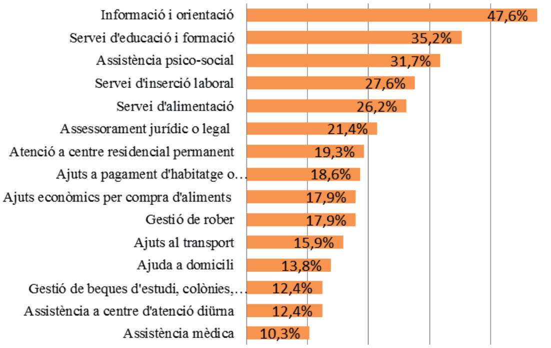
Una de cada quatre entitats dóna aliments directament a particulars. Les donacions directes juguen un paper molt rellevant en l'activitat quotidiana de les entitats

Taula 4.21. Percentatge d'entitats que fan determinades activitats

Activitats que fan habitualment	%
Assistència mèdica	10,3%
Assistència a centre d'atenció diürna	12,4%
Gestió de beques d'estudi, colònies, menjador…	12,4%
Ajuda a domicili	13,8%
Ajuts al transport	15,9%
Gestió de rober	17,9%
Ajuts econòmics per compra d'aliments	17,9%
Ajuts a pagament d'habitatge o subministraments	18,6%
Atenció a centre residencial permanent	19,3%
Assessorament jurídic o legal	21,4%
Servei d'alimentació	26,2%
Servei d'inserció laboral	27,6%
Assistència psico-social	31,7%
Servei d'educació i formació	35,2%
Informació i orientació	47,6%
Donen serveis directament	
Donen alimentació a particluars	26,9%
Donen roba a particulars	20,0%
Donen productes mèdics i/o sanitaris	11,7%
Donen productes d'higiene personal o de la llar	16,6%

Font: Enquesta a les ESE

Gràfic 4.4. Activitats de les ESE

Font: Enquesta a les ESE

Taula 4.22. Activitats i Vectors de cohesió social

Activitats que fan habitualment	%	Vectors implicats directament
Assistència mèdica	10,3%	**V3; V4**
Assistència a centre d'atenció diürna	12,4%	**V3; V4; V5; V6**
Gestió de beques d'estudi, colònies, menjador…	12,4%	**V3; V4**
Ajuda a domicili	13,8%	**V2; V3; V6**
Ajuts al transport	15,9%	**V3; V5**
Gestió de rober	17,9%	**V3; V5**
Ajuts econòmics per compra d'aliments	17,9%	**V1; V2; V3**
Ajuts a pagament d'habitatge o subministraments	18,6%	**V1; V2; V3**
Atenció a centre residencial permanent	19,3%	**V3; V4; V5; V6**
Assessorament jurídic o legal	21,4%	**V5; V6**
Servei d'alimentació	26,2%	**V3**
Servei d'inserció laboral	27,6%	**V7; V5; V3**
Assistència psico-social	31,7%	**V5; V6; V3**
Servei d'educació i formació	35,2%	**V4; V5; V3**
Informació i orientació	47,6%	**V5; V6; V7**

Font: Enquesta a les ESE

Gràfic 3.2. Existència o no de pla de voluntariat i de coordinació de voluntariat en les ESE

	Pla de voluntariat (%)	Coordinació de voluntariat (%)
Si	34,2	44,5
No	65,8	55,5

Font: Enquesta a les ESE

Es veu com en dos de cada tres entitats no existeix un pla de voluntariat mentre que en una mica més de la meitat d'entitats tampoc han incorporat la figura de coordinació de voluntariat, és a dir no existeix una persona responsable de les persones voluntàries.

A la vista de les dades conjuntes del personal contractat i del voluntariat podem concloure que les ESE estan fent un esforç per professionalitzar-se però des de la vessant del personal contractat, mentre que el voluntariat resta al marge d'aquesta formació / professionalització.

El 44,5% de les ESE tenen mecanismes de coordinació per al seu voluntariat

La visibilitat de l'acció social de les ESE

5

En aquest capítol es tracten aspectes relacionats amb la comunicació que fan les ESE de les seves activitats i en general de l'acció social. En altres paraules, ens interessà conèixer fins a quin punt les entitats són més o menys actives en l'explicació de la seva activitat i les percepcions que tenen sobre la visibilitat de la seva obra social.

Les ESE, molt majoritàriament (92%) comparteixen la idea de la justícia social com a motivació de la seva tasca

Per començar vam preguntar la seva opinió sobre alguns aspectes relacionats amb l'acció que realitzen. El resum de les preguntes inicials el recollim en la següent taula:

Taula 5.1. Percepció sobre determinats aspectes de l'acció social

	Molt d'acord	Força d'acord	Poc d'acord	Gens d'acord
La nostra entitat mostra obertament la seva vinculació amb l'Església o amb l'ideari cristià (identitat cristiana)	64,5%	24,8%	6,4%	4,3%
Avançar en la visibilització de l'acció que portem a terme és una qüestió cabdal a la nostra entitat	53,2%	28,4%	14,9%	2,1%
Les entitats socials d'Església han de generar discursos en l'opinió pública que ajudin a la construcció d'una societat més justa	73,0%	19,1%	5,7%	0,7%
Millorar la cultura de la transparència i rendició de comptes és una qüestió estratègica per a la nostra entitat	55,3%	33,3%	5,7%	5,0%

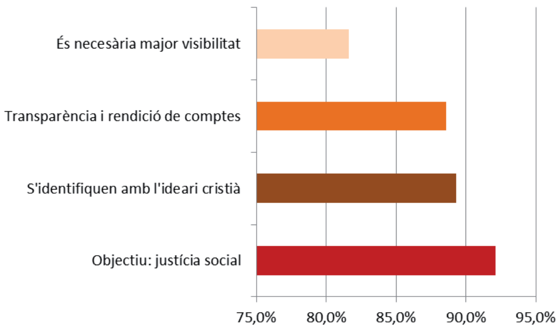
Font: Enquesta a les ESE

De la primera afirmació cal destacar el percentatge d'entitats que, encara que és escàs, diu no estar d'acord o poc d'acord. Concretament una de cada deu entitats diu que no mostren obertament la seva vinculació amb l'Església o amb l'ideari cristià. Seria d'esperar ja que es tracta d'entitats d'Església que aquest fos un requisit imprescindible, però la realitat no és sempre tan determinant.

Més de tres de cada quatre entitats consideren cabdal assolir una major visibilitat de l'acció social que realitzen

El major grau d'acord l'observem quan es tracta de reivindicar la justícia social com a marca d'identitat de les ESE: el 92% estan d'acord o molt d'acord en que les entitats socials d'Església generin discursos en l'opinió pública que ajudin a la construcció d'una societat més justa.

Gràfic 5.1. Opinió sobre alguns aspectes de la tasca de les entitats (suma de bastant d'acord i molt d'acord)

Font: Enquesta a les ESE

Més concretament abordem a continuació qüestions relacionades amb la visibilitat de l'acció social de les ESE a través d'una sèrie d'indicadors que ens permeten conèixer les tasques concretes que fan les entitats per guanyar una major visibilitat social, tant com a entitats en sí mateixes com per l'obra que realitzen.

Una majoria d'entitats està treballant les formes per guanyar una major visibilitat en la societat a través de diversos mecanismes

Esquemàticament aquesta és la realitat que presenten les entitats:

- El 78,7% compten amb un document i/o dossier de presentació de l'entitat. N'hi ha un altre 11% que ho té en preparació.
- El 52% està present en les xarxes socials com a facebook, twiter o altres. El 19% ho té en preparació.
- El 41% envia periòdicament un butlletí informatiu a la base social sobre les activitats que desenvolupen. El 12% ho té en preparació.

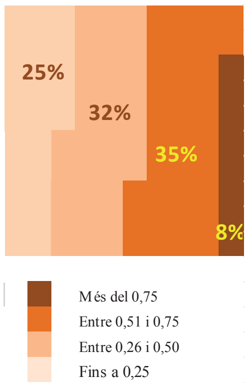
- El 51% realitzen campanyes de sensibilització. El 8,5% té previst fer-les.
- El 50% té presència en mitjans de comunicació on es menciona la seva identitat cristiana. Un 6,4% està en camí de tenir aquesta presència.
- El 57% compten amb eines i mecanismes de seguiment i avaluació de les intervencions que ajuden a explicar el treball. El 12% les està preparant.
- El 35% comptem amb eines i mecanismes que els permet mesurar els canvis que generen en les persones a les que ajuden. El 22% està preparant-los.
- El 40% tenen mecanismes per promoure la transmissió i la identificació dels membres de l'entitat amb l'ideari cristià. El 8% està preparant aquests mecanismes.

Més de tres de cada quatre entitats consideren cabdal assolir una major visibilitat de l'acció social que realitzen

En total tenim 8 ítems que mesuren bé directament o indirecta la tasca que realitzen les entitats per guanyar visibilitat. A partir de les puntuacions obtingudes en aquest ítems hem construït un Índex de Visibilitat que situa les entitats en una escala del 0 a 1, obtenint el valor 1les entitats més actives pel que fa a la visibilitat i el valor 0 les que no són gens actives. La distribució obtinguda resta expressada en el següent gràfic:

Hi ha un 8% d'entitats que són molt actives pel que fa a guanyar visibilitat. Un 35% són bastant actives

Gràfic 5.2. Índex de visibilitat

Font: Enquesta a les ESE

Com es veu en el gràfic anterior, hi ha un 8% d'entitats molt actives pel que fa a guanyar visibilitat social. En l'altre extrem, amb la puntuació més baixa (fins el valor 0,25) es troben el 25% de les entitats. Li segueixen el 32% que es poden considerar poc actives. Un 35% d'entitats són bastant actives.

Les entitats que promouen més la seva visibilitat són les més generalistes, les que atenen a major nombre de persones i les que millor percepció tenen de l'impacte de la seva tasca

Segons es pot observar a la Taula 5.2, on es recullen els creuaments entre diverses variables amb l'Índex de visibilitat i les seves significacions estadístiques, **les entitats són molt semblants** pel que fa a la possible relació entre les variables considerades i el fet de ser més o menys actives en quant a la visibilitat. Per exemple, podria esperar-se que les entitats civils, d'àmbit geogràfic més gran, o les que més cobreixen necessitats o les majors pel que fa als ingressos, tindrien un comportament diferenciat en relació a la visibilitat de la seva activitat, però les dades no mostren aquesta relació.

Tanmateix, a la taula es comprova l'existència de relació entre l'Índex de visibilitat i l'especialització, el nombre de persones ateses i la percepció que tenen elles mateixes de l'impacte que arriben a tenir. De tal manera que podríem afirmar que **les entitats més actives en quant a la visibilitat de la seva activitat són les menys especialitzades, és a dir, el que aquí considerem com a entitats multi-tasca, les que atenen a més nombre de persones i les que perceben tenir un major impacte social amb la seva activitat**. Si identifiquem atentament aquest tipus d'entitats veurem que aquí destaquen les Càrites i altres entitats amb una presència territorial més gran.

En definitiva en aquest aspecte que estem analitzant podem afirmar novament que hi ha una elevat isomorfisme entre les entitats.

Taula 5.2. Perfils de les entitats segons Índex de visibilitat

	Menor visibilitat	Poca visibilitat	Bastant visibilitat	Molta visibilitat	*Significació*
Tipus d'entitat					
Canònica	29,2%	25,0%	37,5%	8,3%	
Civil	22,2%	38,9%	33,3%	5,6%	*p>0,05*
Àmbit territorial d'actuació					
Catalunya	13,3%	40,0%	33,3%	13,3%	
Provincia	40,0%	28,0%	28,0%	4,0%	
Comarca	40,9%	13,6%	40,9%	4,5%	
Municipi	12,7%	40,0%	40,0%	7,3%	
Barri	31,0%	31,0%	27,6%	10,3%	*p>0,05*
Percentatge de l'acció que forma part de la cartera pública					
Bastant	9,1%	40,9%	45,5%	4,5%	
Molta	16,0%	32,0%	44,0%	8,0%	
Tota	43,8%	31,3%	18,8%	6,3%	*p>0,05*
Promoció de la transformació social					
Poc	17,6%	35,3%	29,4%	17,6%	
Bastant	23,5%	35,3%	41,2%		
Molt	12,5%	37,5%	40,6%	9,4%	*p>0,05*
Especialització					
Especialitzada	37,3%	35,3%	25,5%	2,0%	
Mitjanament especialitzada	23,1%	32,3%	38,5%	6,2%	
Multi-tasca	10,0%	26,7%	43,3%	20,0%	***p<0,05 (*)***
Nombre de persones ateses 2014					
Fins a 100	30,0%	45,0%	25,0%		
Entre 101 i 300	30,0%	26,7%	33,3%	10,0%	
Entre 301 i 1000	33,3%	33,3%	26,7%	6,7%	
Més de 1000	12,1%	18,2%	57,6%	12,1%	***p<0,05 (*)***
Índex de cobertura de necessitats					
Mínima cobertura	34,7%	24,5%	36,7%	4,1%	
Cobertura mitjana	22,4%	29,3%	36,2%	12,1%	
Màxima cobertura	17,9%	46,2%	30,8%	5,1%	*p>0,05*
Índex de participació en xarxes					
Per sota mitjana	31,7%	31,7%	33,3%	3,2%	
Per sobre mitjana	20,5%	32,5%	36,1%	10,8%	*p>0,05*
Índex de percepció de l'impacte social					
Impacte menor	35,7%	27,1%	32,9%	4,3%	
Impacte major	15,8%	36,8%	36,8%	10,5%	***p<0,05 (*)***
Ingressos					
Fins 50.000	30,4%	28,3%	32,6%	8,7%	
Entre 50000 i 100.000	33,3%	38,1%	19,0%	9,5%	
Entre 100.001 i 500.000	16,7%	33,3%	37,5%	12,5%	
Més de 500.000	21,2%	32,7%	42,3%	3,8%	*p>0,05*

(*) Valors estadísticament significatius al 0,05

Conclusions

Característiques de les ESE

1.

Les entitats socials de l'Església catalana realitzen un gran número d'actuacions diverses encaminades a garantir el benestar de la societat. Les activitats abasten tots els camps d'acció on es poden trobar persones i col·lectius vulnerables. Moltes de les seves activitats ja formen part de la **cartera de serveis** que resten sota l'empara de les diferents administracions públiques, siguin locals, supralocals, autonòmica o estatal: un 56% d'entitats fa acció social que estaria enquadrada dins del que s'anomena cartera de serveis públics i un 76% de les activitats són activitats que en formen part. Hi ha un cert predomini de les activitats enquadrades en l'àmbit socioeducatiu (43,4% de els entitats) i en l'àmbit sociocomunitari (27%).

2.

El camp organitzatiu de l'acció social de l'Església es va especialitzant per assolir amb major eficàcia i eficiència els objectius propis de l'acció social. Aquesta **especialització de l'acció social** inclou la gestió dels serveis i l'atenció a les persones amb necessitats. Ara per ara, les entitats presenten una major tendència a especialitzar la gestió que altres activitats que realitzen. El 35% de les entitats es poden considerar com a entitats especialitzades, el 44,5% com a entitats mitjanament especialitzades i el 20,5% com a entitats multi-tasca.

3.

Tot i que les entitats presenten diferències en el nivell organitzatiu, relacional i de gestió de l'acció social, el camp de l'acció social de les entitats presenta allò que es pot anomenar com a **isomorfisme organitzatiu**. Les entitats comparteixen moltes característiques de les que destaquem succintament:

1. Totes tenen i/o manifesten tenir una **vinculació** amb l'Església Catòlica i amb els principis evangèlics.

2. Són entitats amb un gran **component de voluntariat** en la seva organització.

3. Majoritàriament són entitats que tenen **poca dependència de les administracions públiques** pel que fa al seu finançament.

4. Són entitats molt arrelades al territori i amb un camp d'actuació basat en la **proximitat** (el 57,6% treballen en l'àmbit territorial municipal i/o de barris del municipi).

5. Són entitats que treballen fortament en **xarxa**, és a dir no romanen aïllades d'altres entitats encara que no siguin catòliques.

6. Al mateix temps, tenen un grau d'**autonomia funcional** molt elevat en el seu funcionament diari.

7. Capten molt ràpidament les **noves necessitats** i els nous grups fràgils pel que fa les seves condicions de vida.

8. Tenen uns **mecanismes d'interlocució i connexió** amb les institucions públiques molt eficaces.

9. Tendeixen a la **concentració de les seves activitats** en allò que són millors, en el que fan més bé.

10. Van progressant d'un model assistencial a un **model integral** en la prestació de serveis, sense renunciar al principi fundador de la caritat (una mena del que podríem anomenar el seu ADN social).

4.

Una bona part de les entitats té un origen en les congregacions, però a mesura que passa el temps incrementa el nombre d'entitats d'origen laic però amb sentiment de pertinença a l'Església catòlica. La tendència que s'observa és cap a una **concentració de l'acció social** en les entitats que més fortalesa organitzativa tenen i que van ocupant l'espai d'acció social que van deixant les congregacions que desapareixen. Al mateix temps, les EEC estan experimentant un procés de **secularització interna** que fa que els laics tinguin cada vegada més pes en l'acció social.

5.

L'acció social de les entitats té un caràcter molt local: es tracta d'una **acció social de proximitat**. Aquesta forma d'actuar les fa molt adaptables als canvis pel que fa les atencions, ja que en moltes ocasions fan com de primeres instàncies que copsen els canvis que es produeixen a nivell de les necessitats socials, de les noves formes de vulnerabilitat, entitats que capten la realitat molt abans que els

serveis socials de les administracions públiques. Les entitats formen una **xarxa de solidaritat territorial**, és a dir un entramat de solidaritat que redunda en la cohesió social dels nostres barris i ciutats, amb altres entitats no catòliques i amb les administracions públiques i empreses. Les entitats que funcionen de manera més generalista les troben generalment en la base d'una piràmide actuant com a receptores de les persones vulnerables. Aquestes s'encarreguen de fer una primera valoració i posteriorment són derivades o directament a entitats fortament especialitzades o a entitats intermèdies.

6.

La majoria de les persones ateses per les entitats són **persones multiusuàries**: utilitzen els serveis que presten vàries entitats o acudeixen també a altres entitats que no són d'Església. En molts casos aquestes persones presenten problemàtiques que han de ser tractades per diverses entitats cada vegada més especialitzades. És a dir es tracta d'un perfil majoritari de persones pertanyents a col·lectius que són assistits des de diferents àmbits: des de les administracions, des d'entitats que no són d'Església i des d'entitats que pertanyen a l'Església. Una dada important és que **el 15,9% de les entitats atenen en exclusiva** a les persones que hi acudeixen. Aquest fet fa que hi hagi un **procés de col·laboració i coordinació de l'acció social** cada vegada més gran en el territori. Quan parlem de persones vulnerables estem parlant en la majoria dels casos de persones que acumulen diferents tipus de problemàtiques, la qual cosa fa que les entitats hagin apostat com a model d'atenció el de l' **acció social personalitzada**.

7.

La majoria de les entitats (55%) tenen la percepció de que la seva acció promou la **transformació social**. Del total d'activitats que realitzen, el 84% estaria enfoca directament a la transformació social. D'aquí que l'acció social de les entitats hagi deixat de concebre's, des de dins i de portes a fora, com una "mera" activitat assistencial per a formar part d'una acció més ampla l'objectiu de la qual és el **canvi social**.

8.

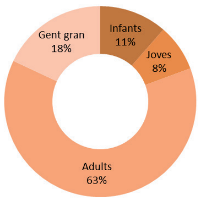
El 0,5% de les entitats poden considerar-se com a **entitats multi-tasca**, ja que realitzen diverses tipus d'activitat simultàniament. Això pot ser contradictori amb el procés d'especialització que es dóna en algunes entitats amb col·lectius molt específics, però la realitat és que especialització i multi-funció conviuen al si de les entitats. Els serveis d'alimentació, l'orientació i inserció laboral i la formació/educació són les activitats més demandades per les persones vulnerables.

9.

El nombre de **persones ateses** per les entitats al 2013 va ser aproximadament de **386.759**, mentre que al 2014 la xifra es situà en els **426.976**, és a dir un increment de 40.217 persones. Tot i haver grans diferències entre les entitats pel que fa al nombre de persones ateses, podríem dir que **una entitat tipus d'Església atendria al voltant de 310 persones** de mitjana (any 2014).

10.

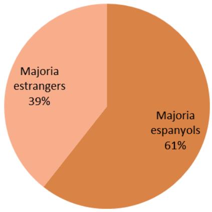
Les entitats centren una bona part de la seva acció social a pal·liar les situacions de vulnerabilitat lligades a la població adulta, on es troben amb la problemàtica de famílies senceres demandants de recursos. Podríem dir, sense temor a equivocar-nos, que **les ECC estan fent una tasca que supleix la manca de polítiques familiars** a Catalunya. Les persones ateses per categories d'edat són:

Per sexes, el 51% de les persones ateses són dones i el 49% homes. Podem dir que hi ha unes entitats per dones (49% de les entitats atenen majoritàriament dones) i unes entitats per homes (29% de les entitats atenen majoritàriament homes). Aquesta afirmació cal matisar-la, naturalment, a la vista de que hi ha un 22% d'entitats els usuaris de les quals són tant homes com dones pràcticament de forma paritària.

11.

La tendència els darrers anys, tendència que ha anat en paral·lel a la crisis econòmica, ha estat la del canvi de perfil de les persones ateses pel que fa a la seva procedència: si bé fa anys l'assistència estava dirigida fonamentalment a la població immigrada, ara **majoritàriament és la població espanyola la que en fa us dels serveis de les ESE**. El 61% d'entitats atén majoritàriament persones amb nacionalitat espanyola.

12.

El nombre de llars ateses és d'aproximadament 46.477 a Catalunya. Del total de llars, el 40.2%, són llars amb persones soles. Per tant, moltes de les persones ateses viuen soles i moltes també **han perdut la xarxa familiar i social** que les sustentava. En molts casos, la vulnerabilitat social presenta també una dimensió de solitud que les ESE se n'ocupen d'omplir.

13.

Les **entitats més generalistes tendeixen a atendre més nombre de persones**, mentre que **les entitats més especialitzades treballen amb menor número però amb un major seguiment i amb un tractament més personalitzat**. El nombre de persones ateses en un mes estàndard varia entre les 203 i 368, depenent de la grandària de l'entitat i del seu territori d'actuació. La **mitjana de persones ateses** per entitat en un mes estàndard és de **208** persones.

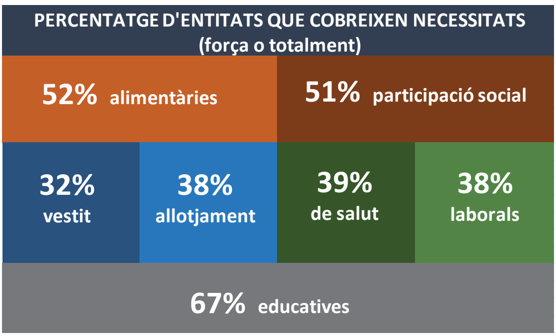
Valoració de la contribució social de les ESE

14.

L'acció social de les ESE es fonamenten en el **principi personalista**, que reconeix la centralitat de la persona i significa acceptar que la persona el centre i la finalitat de tota la vida econòmica-social. Seguint aquest principi d'actuació, el 76,3% de les ESE considera que la seva tasca està orientada a assolir un **canvi en la trajectòria vital de les persones.** És a dir, no es tracta d'una acció pal·liativa ni sols assistencial, sinó que el que es persegueix en últim terme és el canvi vital i la millora substancial de la situació integral de les persones.

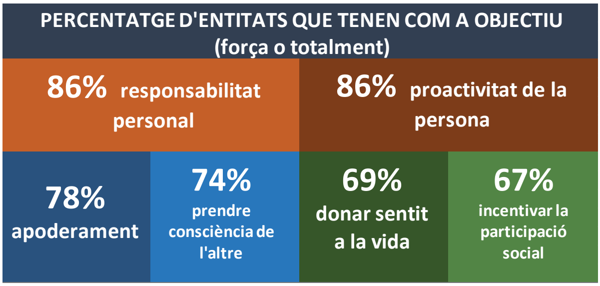
15.

Les ESE **cobreixen necessitats** de tot tipus, però les més demandades tenen a veure amb l'**educació/formació** (67,5% de les entitats cobreixen necessitats educatives), les **alimentàries** (52%) i les de **participació social i ciutadana** (51%). Segons l'**Índex de Cobertura de Necessitats** (ICN) que hem creat a partir de les puntuacions obtingudes en l'enquesta, el 26,7% d'entitats se situarien en la màxima cobertura, prestant tot tipus de serveis com ara alimentaris, de vestit, d'allotjament, educatius, de salut, laborals i de participació ciutadana. El 39.7% prestarien una cobertura moderada i el 33,6% una menor cobertura. Normalment, són les entitats més petites les que cobreixen menys necessitats.

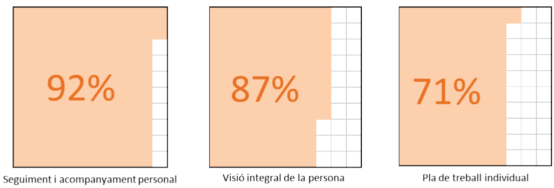
16.

Els objectius lligats al **creixement personal** apareixen com els més perseguits per les ESE: La pro-activitat de la persona (86,2% de les entitats tenen com a finalitat aquest plantejament), la recerca de responsabilitat personal (86,2%) i l'apoderament (78%). Un 87% de les entitats afirmen tenir i treballar amb la idea d'una **visió integral** de la persona, un 92% fan **seguiment i acompanyament** a la persona.

17.

Com es reflecteix en el gràfic, les ESE treballen amb una perspectiva personal que inclou el seguiment i acompanyament de la persona, la visió integral de la seva problemàtica i l'elaboració d'un pla individualitzat.

Cal destacar també que el 59% de les entitats fa treball comunitari i el 42% diuen tenir present la dimensió espiritual i religiosa/transcendent a l'hora de fer l'acció social.

18.

Pel que fa a la participació en xarxa amb altres entitats, el 63% de les ESE tenen **programes conjunts** amb altres entitats del territori, el 73% **treballen casos de forma conjunta** amb altres agents i el 81% es **coordinen**, compartint

valoracions i informacions amb agents del territori. Els serveis socials de les administracions públiques (ajuntaments, consells comarcals i Generalitat) són les entitats amb les que més estretament col·laboren les ESE. Però també hi col·laboren amb entitats no governamentals i amb empreses privades per assolir els objectius.

19.

El 59% de les col·laboracions de les ESE amb altres entitats són iniciatives conjuntes entre entitats, el 34% són col·laboracions de tipus econòmic i el 24% de voluntariat. L'acció social col·laborativa de les ESE es desenvolupa majoritàriament a **nivell local** (58% de les col·laboracions). Aquesta dada posa de manifest un cop més el caràcter de l'acció social de les ESE que hem definit de proximitat.

20.

El 86% de les entitats creuen que la seva acció social **millora la qualitat de vida** de les persones i el 68% **cobreix necessitats bàsiques**, la mateixa xifra que provoca l'apoderament per assolir canvis. En general les ESE tenen una percepció fortament positiva sobre l'impacte de l'acció social que realitzen. La percepció és més positiva quan es tracta de valorar la repercussió que té l'acció social en els aspectes de la vida de les persones, en el canvi de les trajectòries vitals i en la millora de la seva qualitat de vida. Tanmateix, quan es tracta de valorar l'impacte de la seva activitat en la comunitat, la percepció que tenen és la d'incidir de forma menor. El 64% de les ESE consideren que la seva acció contribueix a la **cohesió social**.

21.

L'acció social de les ESE arriba a la població no atesa per les administracions públiques: el 74% de les entitats ho afirma. I el 57,2% respon a necessitats urgents, posicionant-se en la primera filera de l'acció social contra la pobresa i les situacions de vulnerabilitat. Es podria dir que les ESE compleixen un paper d'**emergència** per a determinats sectors de la població que necessiten remeis immediats davant de situacions de màxima precarietat. Cal tenir en compte que les ESE atenen quadres de **multiprivació** derivats de **noves necessitats socials** i que la superposició de diferents formes de vulnerabilitat ha fet més complexa la tasca que porten a terme les ESE, fet que ha conduït a un tractament més especialitzat de la població atesa.

El factor humà que fa possible l'acció social

22.

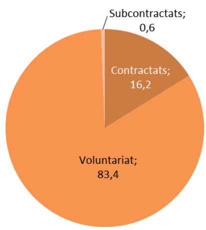
Pràcticament totes les entitats compten amb **voluntariat** per a realitzar les seves activitats. El 83,4% de les persones que hi treballen són voluntàries, comptant aquí tant les persones que fan atenció directa com les persones que fan tasques administratives i/o de gestió, com els que tenen responsabilitats de govern. El nombre total de voluntaris que treballen en les ESE és de **18.850 persones** l'any 2014. Aquesta xifra suposa el 84,5% de les persones que hi treballen en les ESE.

23.

El **personal contractat** per les ESE (3.297 persones) són molt majoritàriament tècnics i suposen el 16,1% del total de persones que hi treballen (siguin o no membres dels equips de govern). És el segon grup més important després dels voluntaris. Aquest grup de persones ha anat incrementant-se al llarg del temps i pot ser considerat com un indicador de professionalització.

24.

Els **òrgans de govern** de les ESE estan majoritàriament formats per persones voluntàries. El 84% de les persones que gestionen les ESE són voluntàries, mentre que el 16% són contractades.

25.

Per cada persona contractada en les ESE hi treballen voluntàriament 5,2 persones. Aquesta és molt més gran si es fa la ràtio entre voluntariat i subcontractats: 134,5 persones voluntàries per cada persona subcontractada.

Aquestes dades posen de nou de relleu la **composició fortament altruista** de la feina que es porta a terme a les ESE, ja que predomina d'una forma decisiva la feina feta pels voluntaris.

26.

Les ESE han optat per millorar els **processos de gestió** de la seva acció per dos vies: 1) La via de la **professionalització** de certes activitats relacionades amb la gestió, incorporant a persones amb titulacions que s'encarreguen de tasques més tècniques (aquesta via no implica necessàriament la contractació, sinó que pot fer-se a través de la incorporació d'un voluntariat amb més competències), i 2) La via de la **formació** del propi voluntariat, específicament d'aquell voluntariat al que se l'encomanen tasques més tècniques.

27.

En termes anuals l'any 2014 es van vincular a les ESE un total de 22.296 persones, un 18% més que l'any anterior (18.908 persones). En xifres absolutes, 3.388 persones més es van vincular a les ESE. Aquest fet fa pensar que durant el període de crisi la vinculació de persones a les ESE no ha fet més que augmentar. Podríem dir que les ESE han estat un **catalitzador de la solidaritat** d'una bona part de la població. El 85,2% de les noves incorporacions han estat de persones voluntàries.

28.

Les xifres de voluntariat i de contractació mostren 1) Que les entitats han fet seu el discurs de la millora dels processos tant interns (fonamentalment de gestió) com de servei; 2) Que la professionalització, entesa aquí exclusivament com la incorporació de personal contractat, s'està fent a mesura que les entitats tenen necessitats específiques, i 3) Que les ESE entenen que l'equilibri entre voluntariat i contractació s'ha de mantenir en consideració a la missió i visió de les ESE i de l'acció social.

29.

Amb el temps, **les entitats es fan més grans**: s'observa a un procés de **concentració de l'activitat social** de l'Església que té com a resultat la **recomposició del camp de l'acció social**. En aquest camp, l'evolució del mateix ens indica que les organitzacions d'ajuda són menys en termes quantitatius però més grans.

30.

Les **ràtios d'atenció**, és a dir el quocient entre persones ateses i treballadors de les ESE, difereixen segons el grau d'especialització. Les entitats més especialitzades presenten majors ratios havent-hi d'atendre a 46 persones per cada col·laborador. D'una altra banda, les entitats multi-tasca, les més generalistes presenten ràtios menors: 15 persones a atendre per cada col·laborador. Les entitats que treballen a nivell local també presenten ratios majors enfront de les entitats que treballen amb una major escala territorial.

31.

L'anàlisi de les ràtios entre persones ateses i persones que hi col·laboren en les entitats palesen que l'existència d'un **cos d'entitats molt homogènies** que donen una elevada cobertura, són més aviat generalistes o mig especialitzades, actuen a nivell de municipi, presenten serveis inclosos en la cartera pública de serveis i són les que millor responen al compliment dels objectius personals. Aquestes entitats són les que ens permetrien parlar d'un **camp organitzatiu de l'acció social propi**.

32.

Tot i que el **nombre d'associats** a les ESE és important (19.725 persones associades al 2014), no deixa de ser significatiu que el 44% de les entitats, tant al 2013 com al 2014, diguin que no tenen associats. Això implica que el seu finançament no depèn d'aquesta via.

33.

Les xifres obtingudes mostren que el nombre d'associats i el personal que hi treballa a les ESE incrementa més que el nombre de persones ateses. Aquest fet indica l'atracció de les ESE i la capacitat que tenen per anar sumant persones en favor de la solidaritat. El nombre de persones ateses augmentà entre el 2013 i el 2014 de 40.217, és a dir el 10,4%, mentre que el personal augmentà el 18% i les persones associades el 21%. La **concentració de les activitats d'assistència** és un procés que van en paral·lel a l'**increment de les necessitats socials**, a l'**augment del personal** que hi participa de l'acció social i a una **major aportació solidària** a través dels associats.

34.

A l'igual que el voluntariat, les persones contractades són majoritàriament dones (tres de cada quatre). Podem dir que l'**assistència social que es presta des de les ESE està organitzada i protagonitzada clarament per dones**.

35.

El procés de concentració de l'acció social també reforça la **presència laïcal** en la mateixa: la desaparició d'ordres i comunitats al territori, ha forçat aquesta concentració i una major presència de laics en moltes de les activitats que fins fa anys havien estat comandades per religiosos.

36.

Tot i que una part important del personal contractat es forma per a desenvolupar la seva activitat professional, només el 38% de les entitats compten amb un pla de formació. Això vol dir que la formació que s'està portant a terme majoritàriament es fa segons les necessitats de les entitats d'una manera *ad hoc*, sense una planificació prèvia i sense un instrument com un pla de formació.

37.

Les dades de voluntariat, de persones associades i la dinàmica de les ESE ens porten a concloure que l'acció social de les ESE conformen un **camp organitzatiu altament mobilitzat** des del punt de vista de la mobilització interna dels recursos amb els que es pot comptar. Aquest fet és molt interessant des del punt de vista sociològic: dins d'una realitat d'elevada secularització –el cas de Catalunya dins el context espanyol i fins i tot europeu és un cas rellevant de secularització *express*–, el comportament del catolicisme ha estat el de mostrar-se molt actiu de portes endins, comportament que li ha fet guanyar en cohesió interna. En aquest procés, les ESE han servit per guanyar en cohesió amb una missió clara de servei a la comunitat.

El sosteniment econòmic de les ESE i de l'acció social

38.

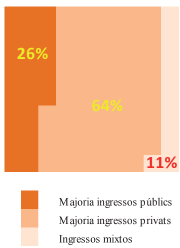
Malgrat la crisi econòmica, les ESE **han augmentat els ingressos** un 5,3% de l'any 2013 a l'any 2014. La quantitat aproximada general que han ingressat les entitats ha estat de 168.062.866 euros anuals, que si es reparteixen entre les persones ateses equivaldrien també aproximadament a 393,7 euros per persona. Tot i aquest augment, les entitats asseguren que els ingressos han anat augmentant a un ritme molt inferior que el nombre de persones ateses, en un sentit percentual. Les persones ateses han crescut des de l'any 2013 al 2014 en un 10,4%, mentre que els recursos monetaris disponibles ho ha fet en un 5,3%, cinc punts percentuals per sota.

39.

Hi ha una relació estadísticament significativa entre el nombre de persones ateses per l'entitat i el volum d'ingressos amb els que treballen anualment: **a més persones ateses, més volum d'ingressos**. El 32% de les ESE ingressen fins a 50.000 euros anuals per atendre les necessitats de la població a la que es dirigeixen. El 37% de les ESE superen els 500.000 euros d'ingressos anuals.

40.

La majoria dels ingressos de les ESE és de **procedència privada**, bé sigui de donacions d'entitats, empreses i/o de particulars.

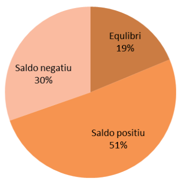
Els ingressos privats provenen de donacions particulars i d'entitats. Al respecte, l'increment de persones donants del 2013 al 2014 és del 19,6%. Els ingressos públics entren a les ESE via subvenció molt majoritàriament: el 61% de les ESE ingressen a través d'aquesta via.

41.

La ràtio entre les despeses i les persones ateses al llarg de l'any 2014, dóna una xifra de de 285,3 euros de despesa per persona atesa a l'any. **La gran majoria de les despeses realitzades (70%) són despeses directes de servei**, tot i que el pes de les despeses corrents de capítol de personal siguin importants (30%). Entre les despeses associades al servei, cal destacar els pagaments als proveïdors i serveis (40%) i els pagaments a les administracions (15%). Sembla que hi ha un llindar pel que fa al nombre de persones ateses: aquest llindar es situaria al voltant de les 100 persones, fent que a partir d'aquest nombre les despeses passen a créixer de manera molt més forta. **Les ràtios entre despesa i persones ateses són majors que les ràtios entre ingressos i persones ateses**, la qual cosa vol dir que les entitats fan un esforç suplementari per augmentar la despesa per unitat atesa.

42.

La majoria de les entitats tenen pressupostos equilibrats i amb saldo positiu. Un 30% de les entitats presenten saldos negatius.

43.

El **valor econòmic de la feina que fa el voluntariat** de les ESE a Catalunya es podria determinar mitjançant l'expressió:

$$\text{VEV} = N_v \cdot [\bar{X}_h \cdot N_s] \cdot \bar{X}_\varphi$$

On VEV, és el valor econòmic del voluntariat; N_v és el nombre total de persones voluntàries; $\bar{X}_h$ la mitjana d'hores que hi dedica una persona voluntària; N_s el nombre total de setmanes hàbils anuals i $\bar{X}_\varphi$ la mitjana del preu/hora del treball desenvolupat. Partint de 18.850 voluntaris, ien el supòsit d'una mitjana d'hores setmanals de 9 hores, durant 44 setmanes a l'any i amb un preu mitjà de 11,15 euros l'hora, el resultat seria un **VEV = 90.796.680** €.

44.

Els Vectors de cohesió social que treballen les ESE es distribueixen de la següent manera:

Activitats que fan habitualment	%	Vectors impicats directament
Assistència mèdica	10,3%	**V3; V4**
Atenció a centre d'atenció diürna	12,4%	**V3; V4; V5; V6**
Gestió de beques d'estudi, colònies, menjador…	12,4%	**V3; V4**
Ajuda a domicili	13,8%	**V2; V3; V6**
Ajuts al transport	15,9%	**V3; V5**
Gestió de rober	17,9%	**V3; V5**
Ajuts econòmics per compra d'aliments	17,9%	**V1; V2; V3**
Ajuts a pagament d'habitatge o subministraments	18,6%	**V1; V2; V3**
Atenció a centre residencial permanent	19,3%	**V3; V4; V5; V6**
Assessorament jurídic o legal	21,4%	**V5; V6**
Servei d'alimentació	26,2%	**V3**
Servei d'inserció laboral	27,6%	**V7; V5; V3**
Assistència psico-social	31,7%	**V5; V6; V3**
Servei d'educació i formació	35,2%	**V4; V5; V3**
Informació i orientació	47,6%	**V5; V6; V7**

45.

Les ESE, molt majoritàriament (92%) comparteixen la idea de la justícia social com a motivació de la seva tasca. Progressivament la prestació social que realitzen les entitats ha anat encabint-se en el discurs de la necessitat de canvi social i de la recerca d'una major equitat entre les persones.

46.

Més de tres de cada quatre entitats consideren cabdal assolir una major visibilitat de l'acció social que realitzen. El 52% està present en les xarxes socials com a facebook, twiter o altres. El 19% ho té en preparació. **Les entitats més actives en quant a la visibilitat de la seva activitat són les menys especialitzades, és a dir, el que aquí considerem com a entitats multi-tasca, les que atenen a més nombre de persones i les que perceben tenir un major impacte social amb la seva activitat**.

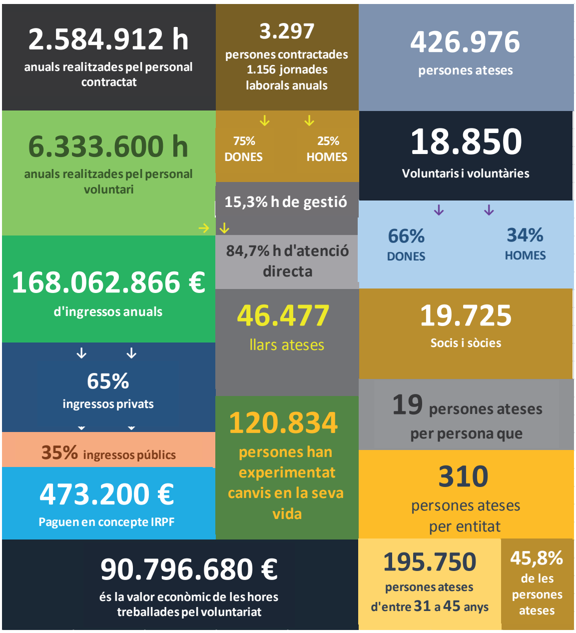
47.

El 57% compten amb **eines i mecanismes de seguiment i avaluació** de les intervencions que ajuden a explicar el treball. El 12% les està preparant. El 35% comptem amb eines i mecanismes que els permet **mesurar els canvis** que generen en les persones a les que ajuden. El 22% està preparant-los.

48.

El 40% tenen mecanismes per promoure la transmissió i la identificació dels membres de l'entitat amb l'**ideari cristià**. El 8% està preparant aquests mecanismes. Molt majoritàriament les ESE consideren que la tasca social que realitzen forma part d'una manera d'entendre l'evangelització.

49.

50.

Què aporta qualitativament l'acció social de les ESE als seus *stakeholders*? Podem resumir en un quadre la matriu d'interessos dels *stakeholders* de l'acció social de les ESE:

	ATE	TREB	VOLU	AP	ES	ECOL	EMP
Accés a l'ocupació	■						■
Plans formatius (general)	■	■	■				
Formació per a l'ocupació	■						
Augment del poder adquisitiu	■						
Estalvi en prestacions públiques				■			
Generació d'ocupació		■		■			■
Participció social (individual)	■						
Participació comunitària	■	■	■		■	■	■
Participació del voluntariat			■				
Millora de la trajectòria vital	■						
Sensibilització	■	■	■		■	■	■
Aprofitament de recursos				■		■	■
Generació de noves pràctiques				■	■	■	■
Generació de negoci compartit					■	■	■
Transferència know-how		■		■	■	■	■
Treball integral de la persona	■						
Cohesió social	■	■	■	■	■	■	■

ATE: Persones ateses; TRAB: Treballadors; VOLU: Voluntariat; AP: Administracions públiques; ES: Entitats socials; ECOL: Entitats col·laboradores; EMP: Empreses.

Universitat Rovira i Virgili

CÀTEDRA d'INCLUSIÓ SOCIAL

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

FUNDACIÓ PERE TARRÉS

Universitat Ramon Llull

Direcció General d'Afers Religiosos del Departament de Governació i Relacions institucionals

Generalitat de Catalunya
Departament de Governa i Relacions Institucionals

Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca

AGAUR

Generalitat de Catalunya
Departament d'Economia i Coneixement

Amb la col·laboració de:

Campus Docent Sant Joan de Déu

Escola Universitària d'Infermeria
Centre Docent

endesa Fundación

25 1991-2016
UNIVERSITAT ROVIRA i VIRGILI

[publicacions] urv